

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Alena Majkusová

**MODERNÍ INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE A JEJICH VYUŽITÍ
V RANÉ PÉČI PRO DĚTI SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího diplomové práce a za použití pramenů uvedených v závěru této diplomové práce.

Ve Starém Jičíně, dne 10. dubna 2013

.....

vlastnoruční podpis

*„Jestli člověk nadržít krok se svými společníky,
pak je to možná tím, že slyší jiného bubeníka.
Nechte ho kráčet podle hudby, kterou slyší.“*

Henry David Thoreau

Poděkování

Mé poděkování patří panu doc. Mgr. Jiřímu Langerovi, Ph.D. za odborné vedení, za poskytování cenných rad, připomínek a inspiraci při tvorbě této diplomové práce. Také děkuji pracovnícům Středisek rané péče Tamtam v Olomouci a Praze za ochotu a pomoc při získávání podkladů k praktické části mé diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za pomoc, podporu a trpělivost.

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ V RANÉM VĚKU	8
1.1 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ.....	8
1.1.1 Příčiny poruch sluchu dle věku	9
1.2 VČASNÉ ZJIŠTĚNÍ A PODCHYCENÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ.....	10
1.3 ZVLÁŠTNOSTI RANÉHO VĚKU U DĚTÍ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM... 13	
1.3.1 Psychomotorický vývoj	14
1.3.2 Rozvoj sluchu a komunikace	15
1.3.3 Sociální dovednosti.....	18
2 VČASNÁ PODPORA A INTERVENCE U DĚTÍ RANÉHO VĚKU	20
2.1 FUNKCE A VÝZNAM VČASNÉ PODPORY U DĚTÍ RANÉHO VĚKU S POSTIŽENÍM	20
2.2 HISTORICKÝ NÁSTIN, NOVODOBÁ HISTORIE A SOUČASNÝ STAV VČASNÉ PODPORY	23
2.3 VČASNÁ PODPORA U DĚTI SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	26
3 MODERNÍ INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE A JEJICH VYUŽITÍ V RANÉM VĚKU.....	30
3.1 TECHNOLOGIE K DIAGNOSTICE	32
3.2 TECHNOLOGIE K ROZVOJI KOMUNIKAČNÍCH KOMPETENCÍ.....	34
3.3 TECHNOLOGIE K INTERVENCÍ A TERAPII.....	50
3.4 TECHNOLOGIE K ROZVOJI KOGNITIVNÍCH DOVEDNOSTÍ/ K EDUKACI.....	52
3.5 TABLETY, SMARTPHONE A APLIKACE	63

PRAKTICKÁ ČÁST	72
4 METODOLOGICKÁ ČÁST	73
4.1 CÍLE VÝZKUMU	73
4.2 METODY VÝZKUMU	74
4.3 REALIZACE VÝZKUMU A CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	75
4.4 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	78
DISKUZE	97
ZÁVĚR	98
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	99
SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY	105
SEZNAM PŘÍLOH	107
ANOTACE	

ÚVOD

Moderní informační technologie – co si pod tímto obecným pojmem představit? A proč dětem předkládat technologie již v raném věku? Jsou známy výzkumy, které se zabývají vlivem médií a technologií na chování dětí a nepatří právě k pozitivním. Na moderní informační technologie se však lze podívat i z jiného úhlu. Nabízí se nám mnoho možností jak je využít k rozvoji dítěte, k diagnostice, terapii aj.

Diplomovou práci na téma Moderní informační technologie a jejich využití v rané péči pro děti se sluchovým postižením jsem zpracovávala hned z několika důvodů. Prvním z nich je fakt, že již několik let působím v rané péči pro děti se sluchovým postižením. Dalším důvodem bylo zaměření mého navazujícího magisterského studia, ve kterém se specializuji právě na oblast raného věku. V neposlední řadě byla důvodem ke zpracování tohoto tématu jeho aktuálnost. Žijeme v moderní době, ve které narážíme na technologie každý den, obklopují nás. Proč tedy nezmapovat využívání moderních informačních technologií v raném věku?

V teoretické části této diplomové práce jsou zahrnuty tři kapitoly. První kapitola přibližuje problematiku sluchového postižení v raném věku. Věnuje se rozdělení sluchového postižení u dětí, včasné diagnostice, screeningu, ale také zvláštnostem dětí raného věku se sluchovým postižením. Druhá kapitola je věnována funkcím a významu včasné intervence a podpory pro děti v raném věku, ale i jejich rodinám. V této kapitole je zmiňována také sociální služba rané péče pro děti se sluchovým postižením, kterou poskytují na území České republiky dvě střediska rané péče – Středisko rané péče Tamtam v Olomouci a v Praze. Poslední kapitolou teoretické části je přehled moderních informačních technologií, které jsou dostupné na českém trhu a je možné jejich využití i v raném věku dítěte. V kapitole jsou předloženy počítačové programy, speciální softwary i nejmodernější technologie, jako jsou iPady, SmartPhony apod.

Praktická část je pak zaměřena na analýzu rozhovorů, které byly provedeny s pracovníky Středisek rané péče Tamtam v Olomouci a v Praze, a jejímž cílem bylo zmapovat využívání moderních informačních technologií ve střediscích rané péče zaměřených na cílovou skupinou dětí se sluchovým postižením, o čemž vypovídá sám název této diplomové práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ V RANÉM VĚKU

Janotová a Svobodová (1998) ve své knize píše o sejetí člověka s prostředím, ve kterém žije. Člověk je s prostředím spojen především prostřednictvím zraku a sluchu. Proto má také sluch pro život jedince velký význam, na jeho základě vzniká řeč. Sluch informuje o dění v okolí, pomocí sluchu přijímáme signály, díky sluchu vznikají emocionální vazby s okolím. Ztráta sluchu má proto negativní dopad, nejen na řeč jedince, ale na vývoj osobnosti dítěte vůbec, na sociální zrání či možnost uplatnění jedince ve slyšící společnosti. (Vymlátilová in Říčan, Krejčířová, 2006) Obecně platí, že čím dříve sluchová vada vznikne, tím rozsáhlejší a závažnější jsou důsledky, které ovlivňují celkový vývoj dítěte. (Opatřilová, 2006)

1.1 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ

Kabelka (2008) uvádí, že vývoj sluchových struktur je ukončen již v prenatálním vývoji dítěte. Avšak ne všechny děti se rodí slyšící, u některých se může objevit závažné či méně závažnější sluchové postižení.

Termín sluchové postižení u dětí se používá pro označení velmi nehomogenní skupiny. Dle Bytešníkové, Horákové a Klenkové (2007) je tato skupina dále diferencována stupněm a druhem sluchového postižení. Sluchové postižení zahrnuje tři základní kategorie dětí – **děti neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé**. Uvedené kategorie se v mnohém liší. Je potřeba brát ohled na kvalitu i kvantitu sluchového postižení, věk, kdy k postižení došlo, mentální dispozice a péči, která byla dítěti věnována, případně na další přidružené postižení. Vymlátilová (in Říčan, Krejčířová, 2006) popisuje jednotlivé skupiny dětí:

U **dětí nedoslýchavých** se při využití sluchadel, které zesilují zvuky, obvykle poměrně dobře rozvine mluvená řeč a je možné vzdělávání dítěte běžným způsobem. Problém může nastat při lehké nedoslýchavosti, která často uniká pozornosti rodičů či pečujících osob.

Děti neslyšící, tedy prelingválně hluché se již hluché narodily, či ohluchly před ukončením rozvoje řeči. Pro tuto skupinu dětí je velký problém překonání informační bariéry a vybudování řeči, jelikož jim chybí zpětná akustická kontrola. Řeč je tedy silně zkreslená a pro okolí nesrozumitelná.

Ohluchlé děti mají dobře rozvinutou řeč, na rozdíl od prelingválně neslyšících. U této skupiny dětí se v závislosti na době, která uplynula od ohluchnutí, zhoršuje výslovnost.

1.1.1 Příčiny poruch sluchu dle věku

Poruchy sluchu v dětství mohou být zapříčiněny mnohými faktory. Příčinou může být běžné onemocnění, jakým je zánět středouší, může se však jednat o prvotní manifestaci syndromického nebo neurologického onemocnění.

Lavička, Šlapák (2002) uvádějí dělení poruch sluchu z hlediska příčin dle věku do kategorie novorozenci a mladší kojenci (0-6 měsíců), starší kojenci a batolata (7 měsíců–2 roky), dětí předškolního věku (3–5 let).

V **novorozeneckém období a období mladšího kojence** není podezření na poruchu sluchu vyvoláno odezvou dítěte na zvukové stimuly, spíše pozorujeme přítomnost rizikových faktorů. Lavička a Šlapák (2002, s. 276) uvádějí tyto:

- *„Porucha sluchu v rodině, zvláště geneticky vázaná,*
- *intrateurinní infekce – TORCH (toxoplazmóza, rubeola, cytomegalovirus, herpesvirus), syfilis,*
- *abnormality lebky, obličeje či jiné závažné malformace budící podezření na syndromické postižení i postižení sluchu,*
- *porodní hmotnost nižší než 1500 g,*
- *výrazné hypoxemie či asfyxie během porodu,*
- *mitochondriální poruchy a metabolická onemocnění,*
- *postnatální infekce (TORCH, sepse, herpetická encefalitida, bakteriální meningitida),*
- *syndromy spojené s progresivní poruchou sluchu (Usherův syndrom),*
- *neurodegenerativní onemocnění (Hunterův syndrom),*
- *úraz hlavy,*
- *recidivující a sekretorický zánět středního ucha.“*

Vzhledem k faktu, že vrozená porucha sluchu u novorozenců je jednou z nejčastějších poruch vůbec, je potřeba uvědomit si důležitost screeningu. Nějakými sluchovými obtížemi trpí až 1 z 22 novorozenců, většinou je to však zapříčiněno přetrváváním tekutiny ve středouší, kdy ještě nedošlo k provzdušnění. Při pozdním zjištění vážné poruchy sluchu – po více než 24 měsících – není možná patřičná stimulace sluchových center a sluch se již nerozvine.

V **období staršího kojence a batolete** platí výše zmíněné body, zároveň pak dochází k většímu počtu zánětů středouší, na něž se váže nedoslýchavost. K těmto zánětům vedou zvláště pak anatomické odchylky vedoucí ke změně Eustachovy trubice. Opomíjet bychom

neměli ani příušnice a spalničky, které způsobují percepční získanou nedoslýchavost u dětí. K výše zmíněným faktorům lze dle Lavičky a Šlapáka (2002, s. 276) přidat tyto:

- „ototoxické léky – chemoterapeutika, aminoglykosidová antibiotika, kličková diuretika, erytromycin, chinin,
- rodiče mají podezření na poruchu sluchu nebo vývoj řeči, jazyka či poruchu vývoje celkově.“

I v **předškolním věku** je stále riziko vzniku poruchy sluchu. Především je potřeba soustředit se na středoušní záněty. (Lavička, Šlapák, 2002)

1.2 VČASNÉ ZJIŠTĚNÍ A PODCHYCENÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH DĚTÍ

Jako obecné pravidlo se uvádí: „čím dříve je porucha sluchu zjištěna a začne se s vhodnou rehabilitací, tím menší škody vznikají na vývoji osobnosti.“ (Bytešníková, Horáková, Klenková, 2007, s. 98) Suralová a Langer (2005) zmiňují také fakt, že pokud dojde k odhalení vady sluchu v prvních měsících života dítěte, získá se tak potřebný čas pro volbu odpovídajících výchovných, lékařských, rehabilitačních a vzdělávacích postupů, které jsou nezbytné pro přirozený rozvoj dítěte.

Sluch je možné preventivně vyšetřit ihned po narození. Ke včasnému zjištění sluchových vad lze použít **screeningové vyšetření sluchu** u novorozenců. V České republice byl v roce 2012 k zajištění jednotného postupu při provádění screeningu sluchu u novorozenců vydán Ministerstvem zdravotnictví metodický pokyn. V tomto metodickém pokynu, vyšel ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví ČR (2012, s.18), se uvádí:

„(1) Cílem screeningu sluchu u novorozenců (dále jen ‚NS sluchu‘) je včasný záchyt vrozené poruchy sluchu u dětí a zajištění případné následné péče tak, aby se zamezilo zejména opoždění vývoje komunikačních schopností u těchto dětí.

(2) K provádění NS sluchu se používá vyšetření tranzientně evokovaných otoakustických emisí (TEOAE). Principem této metody je měření projevu aktivity zevních vláskových buněk sluchového aparátu na zvukový podnět.“

Ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví ČR (2012) se dále dovídáme o době, kdy je vhodné screening sluchu provádět, zpravidla to bývá 2.-4. den po porodu, kdy dochází k vymizení plodové vody ze středouší. (Kabelka, 2008) Screening sluchu provádí zaškolená všeobecná sestra novorozeneckého oddělení či příslušného pracoviště ORL/foniatrie. Vhodnou dobou pro provedení screeningu sluchu u novorozenců je spánek nebo stav klidné

bdělosti. Rodiče jsou o provedení screeningu sluchu informováni a výsledek je zaznamenán ve zdravotnické dokumentaci. Pokud u novorozence nejsou TEOAE výbavné je odeslán k provedení druhého rescreeningového vyšetření sluchu na příslušné pracoviště ORL/foniatrie. Zde je provedeno vyšetření sluchu a následně naplánován další postup péče. Korekce sluchové vady by měla být provedena do 6. měsíce věku dítěte. Ideální situaci v péči o dítě se sluchovým postižením znázorňuje Tab. 1.

Tab. 1: Klíčové okamžiky v péči o dítě se závažnou poruchou sluchu

Věk dítěte	Intervence
0-2 měsíce	<i>„Rozpoznání sluchového postižení, první kontakt s odborným lékařem, poradenství rodičům.</i>
6 měsíců	<i>Nejvhodnější termín nasazení sluchadel.</i>
18 měsíců	<i>Při závažné poruše sluchu může být doporučeno zavedení kochleárního implantátu, sluchově řečový trénink, pedagogické poradenství.</i>
Předškolní věk	<i>Nejpozději v tomto okamžiku musí být jasné, zda dítě bude navštěvovat mateřskou a následně pak základní školu se svými slyšícími vrstevníky, případně zda bude třeba zapsat dítě do některé ze škol pro sluchově postižené.“</i>

(Štefancová in Horáková, 2012, s. 252)

Celoplošný screening sluchových vad u novorozenců v České republice není zaveden tak, jak je tomu v jiných státech, např. v Polsku, Rakousku či od roku 2006 na Slovensku. Celoplošný screening se zatím provádí pouze u rizikových novorozenců (u dětí předčasně narozených, či u dětí, kde se v rodině vyskytuje sluchové postižení) popřípadě pouze v některých regionech. (Horáková, 2012) Federace rodičů a přátel sluchově postižených (FRPSP) v rámci výzkumu realizovaného v období květen–září 2011 vypracovala mapu, ve které je graficky znázorněno provádění screeningu sluchu u dětí na neonatálních jednotkách. (Příloha č. 5)

Myška (2007) popisuje postup vyšetření sluchu dítěte tak, že nejdříve je potřeba sejmout anamnézu od rodičů. Je potřeba vyslechnout rodiče, kteří mají podezření na poruchu sluchu u dítěte a dítě vyšetřit. Při samotném vyšetření dítěte se vždy používá taková metoda sluchové zkoušky, která odpovídá kalendářnímu i vývojovému věku dítěte.

Sluchové zkoušky prováděné pediatrem:

- U **novorozenců a dětí do šesti měsíců věku** se sluchová zkouška provádí sledováním nepodmíněných reflexů. U dítěte ležícího na podložce sledujeme reakce na silné zvukové podněty ze vzdálenosti 0,5 m a 1 m od hlavy dítěte. Pokud dítě na tyto zvuky reaguje, pak můžeme hodnotit sluch jako normální. Pokud však

nepozorujeme žádné reakce, vzniká podezření na sluchovou vadu a je nutné vyšetřit dítě na specializovaném pracovišti.

- Při **vyšetření sluchu v devátém až dvanáctém měsíci věku** dítěte se využívá sledování pátracích reakcí dítěte na tiché zvukové podněty (zvukové hračky – chrastítka, pískající hračky, zvonky, apod.), které přicházejí ze vzdálenosti 0,5 m až 1 m od hlavy vyšetřovaného dítěte. Zkouška probíhá tak, že dítě sedí a nemá přímý výhled na zdroj zvuku. Pokud jsou zaznamenány oboustranné reakce dítěte na tyto zvukové podněty, můžeme usuzovat na normální sluch. Pokud však reakce nepozorujeme, platí již výše zmíněné – dítě je odesláno ke specializovanému vyšetření na odborném pracovišti.
- Preventivní **vyšetření sluchu ve věku tří let** se provádí na každém uchu samostatně, pomocí klasické sluchové zkoušky šeptanou a hlasitou řečí (vox magna a vox sibilans). Dítě sedí či stojí obrácené vyšetřovaným uchem k lékaři, přičemž na nevyšetřovaném uchu je ucpan zevní zvukovod či je ohlušen, a tím dochází k jeho vyřazení při poslechu. Lékař vyslovující slova se postupně vzdaluje od dítěte. Pokud dítě správně opakuje slova po lékaři i ze vzdálenosti 6 m. Usuzujeme na normální sluch. Tato metoda je pediatry využívána i u dalších preventivních prohlídek ve věku 5, 7, 9, 11, 13, 15 a 17 let. (Herdová, 2004; Myška, 2007; Šlapák, Janeček, Lavička, 2009)

Myška (2007) dále popisuje **přístrojové vyšetřovací zkoušky prováděné na ORL/foniatrických specializovaných pracovištích:**

Řadíme sem tranzientně evokované otoakustické emise (TOAE) zmiňované již výše v souvislosti se screeningem sluchu u novorozenců. Dále pak lze sluch vyšetřit pomocí kmenových potenciálů – BERA, ustálených evokovaných potenciálů – SSEP a tympanometrického vyšetření. U dětí starších tří let je možné provést audiometrické vyšetření, kdy rozlišujeme metodu tónové audiometrie a slovní audiometrie.

Tyto vyšetřovací zkoušky se provádějí tehdy, pokud si pediatr není dle průběhů a výsledků sluchové zkoušky jistý, zda je sluch vyšetřovaného dítěte dobrý (normální). Dítě proto odesílá na specializované pracoviště, kde níže uvedené zkoušky provedou. Lavička a Šlapák (2002, s. 276-277) uvádějí situace, ve kterých je také audiologické vyšetření provedeno:

- *„rodiče, pečovatelé, lékaři, učitelé, nebo jiný školní personál má podezření na poruchu sluchu, řeči, jazyka či problémy s učením,*
- *výskyt dědičné poruchy sluchu s pozdním nástupem,*

- *sekreterní zánět středního ucha trvající déle než tři měsíce,*
- *abnormity lebky a obličeje, jež mají vztah k sluchu, a dále jiné nálezy, jež jsou asociovány v syndromech s poruchou sluchu,*
- *úraz hlavy, zvláště pokud byl provázen bezvědomím,*
- *nadměrná expozice k hluku a toxickým látkám jež by mohly vést k poruše.“*

1.3 ZVLÁŠTNOSTI RANÉHO VĚKU U DĚTÍ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Mnozí autoři ve svých knihách popisují, jakým způsobem se sluchová vada promítá do vývoje dítěte. Horáková (2012) hovoří o faktu, že sluchová vada omezuje rozvoj dítěte od raného věku. Záleží pak na stupni postižení i na tom, kdy vada sluchu u dítěte vznikla a jakou mělo péči. Čím dříve sluchová vada vznikne, tím závažněji se důsledky do vývoje dítěte odrážejí. Dítě se sluchovým postižením vnímá svět zjednodušeně až deformovaně. Chybí mu zkušenosti, které přirozeně získáváme sluchovou cestou. Můžeme hovořit o podnětové deprivaci. Na tento stav navazuje narušení různých kompetencí. Nemluvíme pouze o oblasti percepce a recepce řeči, dítěti chybí také sluchová orientace v prostředí. Dítě, vzhledem k nižší úrovni řeči, těžko uplatňuje své intelektové schopnosti. Stejně tak hůře srozumitelná řeč ztěžuje získávání sociálních kontaktů. Janotová a Svobodová (1998) upozorňují na problémy v sociálním chování a dodržování mravních norem, které jsou taktéž zprostředkovávány především řečí. Psychický vývoj dítěte s postižením ovlivňuje ve značné míře také výchovné vedení rodiči. Významný je jistě i fakt, který uvádí Vágnerová (2008) a to, že 90 % sluchově postižených dětí pochází z rodin slyšících, zdravých rodičů. (Janotová, Svobodová, 1998)

V této kapitole přiblížíme zvláštnosti dětí se sluchovým postižením v jednotlivých vývojových obdobích v různých oblastech. Lidský život je rozdělen do jednotlivých období. Hovoříme o období novorozeneckém, které se vymezuje věkem od narození do prvního měsíce života. Na období novorozenecké navazuje kojenecké období od jednoho měsíce do jednoho roku. Následně pak období od jednoho roku do tří let věku, kdy o dítěti hovoříme jako o batoleti. A v neposlední řadě je to období předškolního věku, tedy období od tří do šesti až sedmi let dítěte. (Langmeier, Krejčířová, 2006) Vývoj jedince probíhá celý život, u každého jedince je zcela jedinečný a má své vlastní tempo, některá vývojová období mohou probíhat rychle, jiná pomaleji. Vývoj lze do jisté míry ovlivnit působením prostředí – lze zpomalovat, či povzbuzovat. (Půstová, 1997)

1.3.1 Psychomotorický vývoj

Půstová (1997) definuje psychomotorický vývoj jako vzájemnou vazbu psychického a tělesného vývoje. Po tělesné stránce je vývoj dítěte se sluchovým postižením srovnatelný, jako u dítěte slyšícího. (Příloha č. 6) Dítě se sluchovým postižením má však ztíženy podmínky pro rozvoj v závislosti na stupni a typu postižení. Sluch patří k nejdůležitějším smyslům, které mají vliv na celkový vývoj jedince. S rozvojem sluchového vnímání dochází také k rozvoji pohybových dovedností, a naopak. Jakékoliv smyslové podněty dítě provokují k pohybové aktivitě. Pokud je však jeden ze smyslů z aktivity vyřazen, je i zájem dítěte menší. Slyšící kojeneček se například přirozeně otáčí za sluchovým podnětem, v další etapě vývoje za zdrojem zvuku leze, bere zdroj zvuku do rukou. Rozvíjí tak pohybové dovednosti, sluchové vnímání, následně i myšlení. U dětí se sluchovým postižením je proto potřeba zaměřit se o to více na ostatní smysly, které by napomáhaly k rozvoji psychomotorických dovedností.

Je logické, že u dětí se sluchovým postižením, můžeme pozorovat opožděný psychomotorický vývoj především v oblasti sluchové. Psychomotorický vývoj můžeme podpořit různými psychomotorickými cvičeními. Před jakýmkoliv rozvíjením by měl být splněn předpoklad užití kompenzační pomůcky, díky které se dítě naučí vnímat zvuk, uvědomovat si jej a poté zvuk rozeznávat a vyhledávat. Půstová (2007) uvádí podmínky, které bychom měli při psychomotorických cvičeních s dětmi se sluchovým postižením respektovat. Především hovoří o přizpůsobení směru a vzdálenosti, ze které na dítě mluvíme v dané situaci. Při práci s dětmi se sluchovým postižením je třeba zajistit optimální světelné podmínky. Je dobré užívat věty kratší, stručné a jasné, uzpůsobit artikulaci a tempo řeči. Vhodně zvolit slovník a stavbu věty. Dbát na to, aby dítě chápalo smysl sdělení.

Vzhledem k absenci stimulace a řízení vývoje slovními výzvami může u dětí se sluchovým postižením dojít ke zpomalení pohybového vývoje, tyto děti začínají opožděně chodit. (Krahulcová, 2003) Nováková (in Vágnerová, 2008) zmiňuje skutečnost, že s vadou sluchu může být spojeno i organické postižení centrální nervové soustavy, což se může projevit narušením koordinace a přesnosti pohybů. Dle výzkumů, má přibližně 30 % dětí se sluchovým postižením určitým způsobem narušenu jemnou motoriku, či motoriku mluvidel. U dětí dochází k opoždění vývoje rychlosti, plynulosti a přesnosti pohybů. V důsledku narušené motoriky mluvidel může docházet k markantnějšímu prohloubení řečových potíží.

Není pochyb o vztahu řeči s pohybem. Sovák (1978) hovoří o řeči jako o schopnosti pohybového výkonu. Řeč je spjata jak s pohybem, tak psychikou, má funkci sociální a sdělovací. Je projevem chování člověka. Při mluvení můžeme pozorovat řadu motorických procesů. Při zdokonalování pohybových dovedností dochází také k rozvíjení řečové aktivity. Pohyb a řeč jsou těsně spojeny. (Půstová, 1997)

V následující podkapitole se budeme blíže věnovat komunikaci a sluchovému vnímání, jež plynule navážou na výše zmíněné informace.

1.3.2 Rozvoj sluchu a komunikace

Vzhledem k faktu, že hovoříme o dětech raného věku, tedy maximálně do sedmi let popisujeme v následující kapitole rozvoj sluchu a komunikace u dětí s prelingvální sluchovou vadou, tedy vadou, která vznikla před ukončením řečového vývoje a před dostatečnou fixací řeči. (Krahulcová, 2003) Opatřilová (2006) uvádí, že ve velmi raných stádiích života dítěte není sluchová vada to, co by rodiče trápilo nejvíce. Spíše je trápí její důsledek, tedy řečové postižení.

Na úvod je třeba zmínit, jakým způsobem dochází k rozvoji sluchové percepce v prenatálním období – tedy v období před porodem. Dle Langmajera a Krejčířové (2006) je prokázáno, že zdravý plod již šest měsíců po početí reaguje na řadu akustických podnětů, odlišuje zvuky lidské řeči od jiných. Ke konci těhotenství pak s velkou pravděpodobností rozlišuje hlas své matky. Přicházející sluchové podněty jsou plodem zpracovávány a krátkodobě pamatovány. Na nepříjemné a hlučné prostředí plod aktivně reaguje.

Vágnerová (2008) popisuje rozdíly mezi dítětem slyšícím a dítětem sluchově postiženým jako nenápadné, téměř nepostřehnutelné. Sluchová vada dítěte není viditelná a projevy dítěte nejsou zatím natolik odlišné, aby signalizovaly přítomnost smyslového defektu. V průběhu prvního roku života dítěte nemusíme dle Krahulcové (2003) mezi slyšícími a neslyšícími dětmi pozorovat výrazné rozdíly. Ty se zvětšují až s přibývajícím věkem.

V literatuře můžeme nalézt množství škál a záznamových archů či doporučení, která dávají návod, jaké reakce u dětí pozorovat. Co by dítě v daném věku mělo umět či co je naopak výstrahou v chování dítěte. Níže uvádíme příklad dvou takovýchto výčtů reakcí a dovedností (viz Tab. 2). V levých dvou sloupcích jsou uvedeny reakce, které jsou důležité při sledování vývoje řeči a odpovědí dítěte na zvuk. Seznam poskytuje důležité milníky ve sluchovém a řečovém vývoji dítěte. (Cochlear, 2010) V pravých dvou sloupcích

jsou uvedeny reakce dítěte na zevní podněty, přičemž toto chování pozorujeme u dítěte, pokud máme podezření na poruchu sluchu. (Herdová, 2004, s. 212)

Tab. 2: Přehled důležitých milníků ve sluchovém a řečovém vývoji dítěte a výpis reakcí vedoucích k podezření na sluchové postižení dítěte.

Věk	Milníky ve sluchovém a řečovém vývoji (Cochlear, 2010)	Věk	Reakce vedoucí k podezření na sluchové postižení u dítěte (Herdová, 2004, s. 212))
0 – 3 měsíce	Reakce na hlasité zvuky,	0 – 6 měsíců	„Nereaguje úlekem, pohybem, pláčem na neočekávané hlasité zvuky (bubínek, houkačka, klíče...), neprobudí se, když je kolem hluk, nenapodobuje zvuky v okolí, neotáčí hlavu ve směru zvuku, plačící dítě nelze utišit pouhým hlasem.
	reakce na řeč, pohledem do tváře mluvčího,		
	ztiší se při známých hlasech nebo zvucích.		
3 – 6 měsíců	Otáčí oči nebo hlavu za zvukem, začíná se mluvně projevovat – vydává zvuky,	6 – 12 měsíců	Neukáže na známou osobu či věc, dítě nežvatlá nebo jeho předchozí žvatláni ustává, ani ve věku jednoho roku nereaguje na výzvy typu ‚udělej pa‘ nebo ‚paci paci‘ pokud mu pohyb předvedeme.
	směje se nebo křičí, aby projevilo radost či nepohodu.		
6 – 9 měsíců	Žvatlá „dada“, „mama“,	12 – 24 měsíců	Neobrací se ve směru hlasu na zavolání, nevěnuje pozornost zvukům z okolí, nezačíná s napodobováním a s užíváním jednoduchých pojmenování pro známé osoby a věci, které je obklopují, nemluví stejně jako ostatní děti, nesleduje televizi, pokud je puštěna na normální hlasitost, nedochází u něj k postupnému zlepšování porozumění a užívání slovní zásoby.
	křičí/vokalizuje, aby na sebe upozornilo,		
	reaguje na zpěv či hudbu, reaguje na své jméno.		
9 – 12 měsíců	Napodobuje zvuky ostatních,	Před- školní věk	Od tří let věku dítěte se většinou již daří vyšetřit sluch dítěte pomocí tónové audiometrie a pomocí modifikované zkoušky hlasitou řečí a šepotem. Výsledkem je poznatek nejen o stavu sluchu, ale i o schopnosti rozumění řeči.“
	otáčí hlavu za tichými zvuky, objevují se první slova,		
	rozumí jednoduchým slovům.		
12 – 18 měsíců	Průběžně se učí vyslovovat nová slova, i když mohou být z počátku nesrozumitelná,		
	ukáže lidi, části těla, hračky, pokud je tázáno,		
	chápe jednoduché instrukce, každý týden porozumí novým slovům.		
18 – 24 měsíců	Naslouchá jednoduchým příběhům a písním,		
	spojuje dvě a více slov do jednoduchých vět.		

(Cochlear, 2010; Herdová, 2004, s. 212)

Horáková (2012) upozorňuje, že i dítě s těžkým sluchovým postižením může reagovat na silné podněty, ale jedná se spíše o reakci na vibrace. Na zvukové podněty menší intenzity dítěte nereaguje vůbec.

Vývoj řeči probíhá již od narození dítěte, kdy každé dítě musí projít všemi fázemi řečového vývoje. Hovoříme o předřečovém období vývoje řeči a období vlastního vývoje řeči. (Horáková, 2012) Předřečové období sluchově postižených dětí z počátku není ničím neobvyklé. Toto období Vágnerová (2005) dělí do čtyř fází – křik, broukání, žvatlání a první slova.

Křik je reflexním projevem. Objevuje se od narození u dětí slyšících i dětí se sluchovým postižením.

Obdobím **broukání** prochází dítě se sluchovým postižením stejně, jako dítě slyšící. Broukání se začíná objevovat ve třetím měsíci věku, kdy děti produkují zvuky podobné fonémům, např. *aa* či *oo*. Broukání je taktéž aktivitou reflexního charakteru, je tedy vrozené a nezávislé na zkušenosti. Chybějící sluchová vazba u dětí se sluchovým postižením se začíná projevovat již v tomto období, a proto dochází k postupnému vyhasínání produkce zvuků.

V období **žvatlání**, tedy v zhruba v šestém měsíci, je u slyšících dětí jednotkou řeči slabika, děti napodobují slyšené zvuky. Děti sluchově postižené kvůli nedostatku zpětné sluchové vazby žvatlat nezačnou, pouze napodobují žvatlání na základě pohybů úst, které vidí u osob ve svém okolí. Stádium, kdy sluchově postižené děti napodobují mluvní pohyby, je u těchto dětí posledním přirozeným stádiem vývoje řeči. (Krahulcová, 2003)

V období **prvních slov** se začíná u dětí se sluchovým postižením výrazně negativně projevovat omezená funkce sluchového analyzátoru. Slyšící děti v tomto období, kolem jednoho roku, začínají rozumět formální i obsahové stránce řeči, kdežto děti se sluchovým postižením mohou selhávat. Dopady odchylek v předřečovém vývoji se objevují i v procesu sociální interakce. (Horáková, 2012) Tím, že děti neslyší zvuky prostředí, nenapodobují je, neimitují. Dochází k zastavení vývoje řeči v přirozených podmínkách, pokud nejsou odborně řízeny.

Dle Krahulcové (2003, s.71-72) se vlastní vývoj řeči u sluchově postižených dětí se odvíjí od:

- *„Stupně sluchového postižení,*
- *přítomnosti nebo absence dalšího postižení,*
- *věku a dosaženého stadia vývoje řeči, kdy sluchové postižení vzniklo,*
- *exogenních sociálních faktorů stimulačního rodinného prostředí z hlediska úspěšné nebo neúspěšné obousměrné komunikace,*

- *časné diagnostiky a časného startu speciální rehabilitační péče, ovlivněné rodinnou výchovou, později od kvality rehabilitační péče a spolupráce s rodinou.*“

Období od narození do tří let života je nesmírně důležité, jak z hlediska komunikace, překonání komunikační bariéry, tak i vytváření základu kognitivních funkcí. Právě proto se také na toto období zaměřují rehabilitační programy a programy sociálních služeb tím, že odborně ovlivňují rodinnou výchovu i rehabilitaci dítěte v rodině. (Krahulcová, 2003) Vágnerová (2008) zdůrazňuje, že v tomto období je potřeba pomoci rodičům zvolit vhodný způsob komunikace s dítětem. V batolecím a předškolním období totiž dochází u slyšících dětí k rychlému rozvoji řeči, zvyšování slovní zásoby a zpřesňování artikulace. U dětí sluchově postižených však sledujeme opoždění řeči, které ovlivňuje rozvoj i dalších oblastí. Proto by nejpozději do dvou let věku měla být u dítěte nastavena komunikace, která odpovídá možnostem dítěte (znakový jazyk, orální řeč, aj.).

1.3.3 Sociální dovednosti

Rozvíjení sociálních dovedností by mělo být samozřejmou součástí péče o děti se sluchovým postižením. Pro přehled přikládáme orientační sociální vývoj zdravého dítěte (Příloha č. 7). Jak uvádí Šedivá (1997), právě absence komunikačního systému u dětí se sluchovým postižením výrazně narušuje osvojování si základních sociálních dovedností. Děti se sluchovým postižením mají omezené možnosti mimovolního učení se a zisku základních informací, které umožňují orientaci v okolním světě a v mezilidských vztazích. Tyto děti mají také omezené sociální zkušenosti či jsou tyto zkušenosti z vývojového hlediska opožděné. Uvedené problémy mohou zapříčinit sociální separaci dítěte. Dítě může mít problém s osamostatňováním. Opatřilová (2006) vysvětluje problém s osamostatněním tak, že dítě se sluchovým postižením má zvýšenou potřebu úzkého kontaktu s matkou z důvodu nemožnosti kontroly blízkosti matky sluchovou cestou. K osamostatnění přispívá také výchova v rodině, která má nemalý podíl i na zisku sociálních dovedností dítěte.

Rodina, hraje v životě dítěte velkou roli. Hadj-Mousová (2003) popisuje rodinu jako první socializační prostředí, kde dítěte získává nejdůležitější informace pro vnímání a chápání světa. Právě v rodině se učí normám, způsobům chování, jazyku, přijímá rodinné hodnoty a ideály. Šulová (2010) zdůrazňuje, že rodina působí také jako model chování. Učí dítě reagovat žádoucím způsobem v sociálních interakcích a dává dítěti možnost praktického ověření získaných dovedností. V rodině také dítě získává první sociální role, probíhá zde přirozeným způsobem sociální učení – rodina na dítě působí, a to se pod jejím vlivem učí.

To, jak rodina na dítě působí je ovlivněno také výchovným stylem rodiny. Opatřilová (2006) uvádí výčet různých druhů výchovy v rodině. Můžeme hovořit o výchovných postojích nadměrně pozitivně laděných či naopak přehnaně negativních.

- **Zavrhuující výchova** většinou není zjevná. Vyskytuje se v rodinách, kde dítě nemá schopnosti k tomu, aby splnilo očekávání svých rodičů.
- **Zanedbávající výchova** je charakteristická tím, že dítěti nejsou uspokojovány některé potřeby, či je celkově zanedbáváno. Dítě není rodiči dostatečně stimulováno, což pramení z rezignace rodičů.
- **Rozmazlující výchova** se projevuje nadměrným lpěním na dítěti. Rodiče nedovolují dítěti (ať vědomě či nevědomě) se osamostatnit. Dítě se zdravotním postižením může působit jako vývojově mladší, proto jej rodiče k sobě přehnaně poutají, nemají na něj žádné nároky, jsou tolerantní a činnosti vykonávají za dítě.
- **Úzkostná výchova** se vyznačuje nadměrnou ochranou dítěte. Rodiče omezují aktivitu dítěte, brání mu v činnostech, které by dítěti mohly ublížit. Dítě prožívá frustraci z neuspokojení potřeb stimulace, aktivity a poznávání. Rodiče, kteří nepřijali své dítě s postižením se touto výchovou navenek „obětují“ dítěti.
- **Perfekcionistická výchova** usiluje a naprostou dokonalost dítěte. Pokud hovoříme o rodině s dítětem s postižením znamená to, že usilují o co nejdokonalejší dítě ve všech oblastech, ve kterých to lze očekávat. Rodiče tímto postojem často kompenzují narušení své vlastní rodičovské identity.
- **Protekční výchova** neusiluje o co největší dokonalost dítěte, chce však, aby dítě dosáhlo ve společnosti takového postavení, jaké je rodiči považováno za významné. Tito rodiče svému dítěti odstraňují překážky a vyžadují to i od svého okolí. Dítě tento způsob chování přijímá jako samozřejmý a vyžaduje jej ode všech.

Socializace je celoživotní proces, avšak, jak uvádí Hadj-Mousová (2003) v dětství je jí věnována větší pozornost, vzhledem k jejímu významu pro vývoj dítěte. Proto je potřeba u dětí podporovat jejich sociální vývoj a příznivě jej ovlivňovat.

2 VČASNÁ PODPORA A INTERVENCE U DĚTÍ RANÉHO VĚKU

Pro správný tělesný, psychický a sociální vývoj dítěte je nutné, zahájit podporu v prvních letech života dítěte. Opatřilová (2006) upozorňuje, že pokud toto období promeškáme je obtížné a často nemožné situaci později napravit. V tomto období lze postižení zmírnit či eliminovat. Je to dáno především účinností rané stimulace a včasných speciálně pedagogických aktivit, které působí na, v tomto období, vyvíjející se mozek dítěte.

V Národním plánu pro vyrovnávání příležitostí (1998, s. 9) se dočteme, že: „*raná péče (raná podpora, včasná podpora) je soustava služeb a programů poskytovaných dětem ohroženým v sociálním, biologickém a psychickém vývoji, dětem se zdravotním postižením a jejich rodinám s cílem předcházet postižení, eliminovat nebo zmírnit jeho důsledky a poskytnout rodině, dítěti i společnosti předpoklady sociální integrace.*“ Přičemž se v tomto dokumentu dále řeší, že raná podpora by měla být poskytována tak, aby zvyšovala vývojovou úroveň dítěte v oblastech, které jsou ohroženy postižením.

Podle toho, v jaké souvislosti o rané intervenci hovoříme, užíváme různých pojmů. Vítková (2006) uvádí, že v resortu ministerstva zdravotnictví hovoříme o včasné terapii, v resortu ministerstva školství mládeže a tělovýchovy pak o rané výchově, rané podpoře či včasné péči. Pokud mluvíme o resortu ministerstva práce a sociálních věcí označujeme tuto oblast jako službu rané péče.

2.1 FUNKCE A VÝZNAM VČASNÉ PODPORY U DĚTÍ RANÉHO VĚKU S POSTIŽENÍM

Přítomnost postižení u dítěte zasáhne celou rodinu. Může zcela změnit její dosavadní fungování. Jak uvádí Opatřilová a Nováková (2012), děti raného věku se zdravotním postižením pobývají nejčastěji v rodině. Přičemž rodina je, co se týče podpory vývoje dítěte, nejvhodnějším místem. Pro celou rodinu je přítomnost postižení dítěte náročnou situací. Může se změnit chod rodiny, způsoby komunikace, vztahy mezi jednotlivými příslušníky. Holmanová (2002) poukazuje na důležitost poskytnutí rad a pomoci rodičům i všem rodinným příslušníkům právě v tomto období. Opatřilová s Novákovou (2012) doplňují,

že péče a výchova v rodině, může být podpořena různými speciálními nabídkami, jak v rodině, tak i mimo ni.

Koncept rané podpory dle European Agency (2003) spojuje dva úzce související aspekty: věk dítěte a samotná opatření. Opatřilová a Nováková (2012) upozorňují na důležitý bod, tím je sdělení diagnózy rodičům a předání úplných, pravdivých a srozumitelných informací. Předpokladem úspěšné kompenzace je včasná diagnostika. Jak uvádí European Agency (2003), příslušná intervenční opatření by měla být zahájena již při narození dítěte či v prvních letech života, vždy však před vstupem do mateřské či základní školy. Raná podpora je cílená směrem k dětem se speciálními potřebami nebo k dětem, které vykazují určitou míru zpoždění ve vývoji a k jejich rodinám.

V souvislosti s raným obdobím života dítěte autoři hovoří o plasticitě centrálního nervového systému. Právě plasticita má významný vliv při prevenci rozvinutí poruchy či postižení. Plasticita má své hranice a je závislá na předpokladech jednotlivce. Znalosti o plasticitě centrální nervové soustavy mohou přispívat při plánování a realizaci pedagogických a terapeutických opatření. Vítková (2006) uvádí, že v raném věku je potřeba využít velké ovlivnitelnosti a schopnosti učení raného dětského organismu.

Aby včasná podpora byla účinná, je třeba vytvořit si obraz o dítěti a pochopit jeho osobnost, znát jeho silné a slabé stránky. Předpokladem podpory a terapie je zohlednění specifických potřeb každého jednotlivého dítěte a především pak poznání a zapojení celého okolí a prostředí dítěte do podpory – European Agency (2003) o tomto faktu hovoří jako o ekologickém přístupu, kdy se nemáme zaměřovat pouze na dítě, ale na dítě, rodinu a komunitu. Vítková (2006) uvádí, že k funkčnosti podpory přispívá především spolupráce všech osob zainteresovaných v daném případě – lékařů, psychologů, speciálních pedagogů, terapeutů a v neposlední řadě rodičů dítěte s postižením. Ranou podporou tedy dle Kvetňové-Švecové (2004) rozumíme všechna odborně použitá opatření, ať je to intervence, speciální edukace či jiné aktivity, které napomáhají zlepšení funkcí a podporují vývoj dítěte i jeho osobnosti.

Funkce rané podpory: Raná podpora ve své podstatě naplňuje požadavky Úmluvy o právech dítěte, která se v České a Slovenské Federativní Republice stala závaznou nadzákonnou právní normou a ústavním zákonem dnem 6. února 1991. Dle Úmluvy o právech dítěte (1991, Čl. 23) státy, které ratifikovaly tuto smlouvu uznávají, že dítě s postižením má právo na plný a řádný život v důstojných podmínkách, které budou podporovat jeho sebedůvěru a umožní mu aktivní účast ve společnosti. Dále pak dle Úmluvy o právech dítěte (1991, Čl. 23, odst. 2 a 3):

„2. Státy, kterou jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo postiženého dítěte na zvláštní péči, v závislosti na rozsahu existujících zdrojů podporují a zabezpečují oprávněnému dítěti a osobám, které se o ně starají, požadovanou pomoc odpovídající stavu dítěte a situaci rodičů nebo jiných osob, které o dítě pečují.

“3. Uznávající zvláštní potřeby postiženého dítěte se pomoc v souladu s odstavcem 2 poskytuje podle možností bezplatně, s ohledem na finanční zdroje rodičů nebo jiných osob, které se o dítě starají, a je třeba k zabezpečení účinného přístupu postiženého dítěte ke vzdělání, profesionální přípravě, zdravotní péči, rehabilitační péči, přípravě pro zaměstnání a odpočinku, a to způsobem vedoucím k dosažení co největšího zapojení dítěte do společnosti a co nejvyššího stupně rozvoje jeho osobnosti, včetně jeho kulturního a duchovního rozvoje.“

Raná podpora tedy naplňuje funkci podpory rozvoje dítěte s postižením od nejranějšího věku a jeho osobnosti a také plné zapojení dítěte do společnosti, ve které žije. Dále pak můžeme uvést funkci pomocnou a ochrannou, která vyplývá z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (2010), ve které je uvedeno, že osobám se zdravotním postižením a jejím rodinným příslušníkům je poskytována ochrana a pomoc tak, aby i tyto rodiny dostaly možnost přispívat k plnému a rovnému užívání práv ve společnosti. Tato úmluva byla především významným krokem směřujícím k inkluzi. (Opatřilová, Nováková, 2012)

Význam rané podpory nalezneme, pokud se nad výše zmíněnými slovy z těchto dvou Úmluv zamyslíme. Nalezneme zde podstatu poskytování rané podpory dětem se zdravotním postižením i jejich rodinám. Hlavním smyslem je především co nejpřirozenější začlenění dítěte se zdravotním postižením a jeho rodiny do společnosti. To, co tomuto začlenění napomáhá je právě podpora, která přichází již od raného věku, jak pro dítě, tak jeho rodinu. Středisko rané péče Tamtam Praha (2009) uvádí jako příklad podpory - podporu při zjištění postižení dítěte a překonání nelehké situace, podporu při výchově, pomoc při budování funkčních vztahů mezi členy rodiny, přesvědčení, že situace je zvládnutelná, poskytování informací, které zohledňují vývojové potřeby dítěte, rodičům a také poskytování informací důležitých pro rozvoj a práci s dítětem.

U dětí se sluchovým postižením, můžeme hovořit v souvislosti s významem rané podpory, zejména o intenzivní podpoře schopnosti komunikace. Jak uvádí Opatřilová, Nováková (2012) do komunikace můžeme zahrnout užívání znakového jazyka, pokud není možnost užití jazyka orálního. Další oblastí, která vyžaduje podporu již od raného věku, je navazování sociálních vztahů, podpora v obtížích se zpracováváním zkušeností. Tímto vším

můžeme pak příznivě ovlivnit budování vlastního sebehodnocení a identity dítěte s postižením a napomoci procesu vyrovnávání se s vlastním postižením.

2.2 HISTORICKÝ NÁSTIN, NOVODOBÁ HISTORIE A SOUČASNÝ STAV VČASNÉ PODPORY

Netřeba popisovat všeobecně známé informace o vývoji postojů k lidem s postižením, které byly popsány například v knihách Sováka, 1980 či Jesenského, 2000.

V přístupu k dětem se zdravotním postižením v raném věku se posuneme do novodobé historie. Počátky rané péče pro děti se sluchovým postižením sahají již do počátku dvacátého století. Jak uvádí Poul (1996) v té době ve Velké Británii působila Irene Ewingová, která nese velkou zásluhu na rozvoji rané výchovy u dětí se sluchovým postižením. Šándorová (2005) uvádí, že v této době v České republice vznikala zařízení pro zdravotně postižené děti raného věku a Česká republika tak patřila k prvním zemím ve střední Evropě, kde byla tato zařízení zakládána.

Ranou péčí zahrnoval také program pražského Pedologického ústavu v předválečném období. Představitelem rané péče v poválečném období byl **Heillbrügge**, který založil Kinderzentrum v Mnichově. Toto centrum bylo proslulé ranou péčí o děti s postižením. Mezi spolupracovníky Heillbrüggeho patřili dva čeští lékaři pediatr **Papoušek** a dětský neurolog **Vojta**. Vojta proslul především svou fyzioterapeutickou metodou zejména pro děti s dětskou mozkovou obrnou – Vojtovou metodou. Papoušek se zabýval chováním novorozence a kojence.

V padesátých letech začala otázka péče o děti raného věku vystupovat do popředí, díky jmenovaným protagonistům bylo na čem stavět a tak přibývali další, kteří se o podporu v raném věku začali více zajímat. Byli jimi především představitelé neurologické školy **Lesný, Dittrich** a **Vlach**. Učení pražské neurologické školy proniklo nejen do pediatrie, ale také do speciální pedagogiky, kde v té době působil také **Sovák**.

V sedmdesátých letech začaly v České republice vznikat sítě rehabilitačních jeslí pro děti mladší tří let, spravovány byly ministerstvem zdravotnictví. V resortu ministerstva školství vznikaly speciální mateřské školy. V roce 1975 zasáhl do dané problematiky také vznik pedagogicko psychologických poraden.

Současný stav

Raná péče je mezinárodně užívaný termín (frühförderung, early intervention, rane intervencije, skorá intervencia), kterým jsou označeny opatření a terapeutické, vzdělávací

a socializační programy směřující k dětem s postižením či ohrožením vývoje v prvních letech života. Doskočilová a kol. (2012) uvádí, že tyto programy vznikaly již od poloviny osmdesátých let v Evropě i Americe a zahrnovaly podporu rodiny dítěte s postižením. V Evropě tedy docházelo k přesunu programů rané péče ze zdravotnictví, přes vzdělávací až do sociální oblasti. V České republice byl po změnách v roce 1989 vytvořen prostor pro zřizování nestátních organizací, které se zabývaly ranou péčí, a tak vznikaly profesionální služby rané péče zřizované právě nestátními neziskovými organizacemi. Pro služby rané péče byly vytvořeny také principy a standardy rané péče, které nyní odpovídají standardům kvality sociálních služeb. Šándorová (2005) popisuje, že devadesátých letech začala být zakládána také speciálně pedagogická centra (SPC), která působila pod resortem ministerstva školství. Důvodem k zakládání SPC byla potřeba poradenských služeb pro rodiče dětí se speciálními potřebami. V té době 80 % rané péče vykonávala právě SPC. Zbýlých 20 % výkonu péče o děti raného věku spočívala v činnosti nestátních organizací, středisek rané péče a dětských center či stacionářů.

V roce 2004 vznikla profesní organizace **Asociace pracovníků v rané péči (APRP)**, jejímž cílem je sledovat, podporovat a zvyšovat kvalitu rané péče, podporovat jednotlivá pracoviště rané péče a zajišťovat vzdělávání pracovníků v rané péči. (Vachulová, www.ranapece.eu)

Snahy o prosazení důležitosti rané péče byly završeny 1. 1. 2007, kdy vešel v platnost **Zákon č. 108/2006 o sociálních službách** (aktuální znění č. 401/2012 Sb.). Opatřilová, Nováková (2010) uvádí, že tento zákon vymezuje rozsah, formu a typ pomoci, která musí vycházet z potřeb klienta. Sociální služby jsou vždy poskytovány v zájmu klienta v takové kvalitě, aby respektovaly lidská práva a svobody. V tomto zákoně je také vymezena sociální služba rané péče, která se řadí mezi služby sociální prevence. Tyto služby jsou bezplatné a jejich cílem je „*napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.*“ (Zákon o sociálních službách, 2006, § 53)

Sociální služba rané péče je dle Zákona o sociálních službách (2006, § 54) poskytována dítěti a rodičům dítěte do sedmi let formou terénní či ambulantní služby. Cílovou skupinou jsou děti zdravotně postižené, či děti, jejichž vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivé sociální situace. Cílem služby je podpora rodiny a vývoje dítěte s ohledem na jeho vývojová specifika a potřeby. Služba rané péče obsahuje základní potřeby, které jsou podrobněji popsány ve **Vyhláše č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách** (aktuální znění č. 391/2001 Sb.) (2006, § 19):

- a) *„výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:*
1. *zhodnocení schopností a dovedností dítěte i rodičů, zjišťování potřeb rodiny a dítěte s postižením nebo znevýhodněním,*
 2. *specializované poradenství rodičům a dalším blízkým osobám,*
 3. *podpora a posilování rodičovských kompetencí,*
 4. *upevňování a nácvik dovedností rodičů nebo jiných pečujících osob, které napomáhají přiměřenému vývoji dítěte a soudržnosti rodiny,*
 5. *vzdělávání rodičů, například formou individuálního a skupinového poskytování informací a zdrojů informací, seminářů, půjčování literatury,*
 6. *nabídka programů a technik podporujících vývoj dítěte,*
 7. *instrukce při nácviku a upevňování dovedností dítěte s cílem maximálního možného využití a rozvoje jeho schopností v oblasti kognitivní, senzorycké, motorické a sociální,*
- b) *zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:*
1. *pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob,*
 2. *podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů,*
- c) *sociálně terapeutické činnosti:*
1. *psychosociální podpora formou naslouchání,*
 2. *podpora výměny zkušeností,*
 3. *pořádání setkání a pobytových kurzů pro rodiny,*
- d) *pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:*
1. *pomoc při komunikaci, nácvik dotazování a komunikačních dovedností, podpora svépomocných aktivit rodičů,*
 2. *doprovázení rodičů při vyřizování žádostí, na jednání a vyšetření s dítětem, popřípadě jiná obdobná jednání v záležitostech týkajících se vývoje dítěte.*

Studie European Agency (2010), která byla provedena v letech 2005–2010, hodnotila ranou péči z různých hledisek. Hovoří zvláště o požadavku dostupnosti rané péče dětem a rodinám vyžadujícím pomoc. Můžeme rozlišovat místní dostupnost služby, dostupnost informací či finanční dostupnost. Zodpovědnost za včasnou péči se dělí do resortů tří ministerstev – ministerstva zdravotnictví, sociálních věcí a školství. Květoňová-Švecová (2004) poukazuje na fakt, že ačkoliv stále přetrvává snaha o ucelenou a komplexní péči a meziresortní spolupráci, i nadále můžeme spatřovat roztržitost v péči o děti s postižením. Zařízení v různých resortech mnohdy nabízejí podobnou péči, chybí vzájemná komunikace a přenos informací o dítěti. Na tento problém se European Agency (2010) také zaměřuje. Vyžaduje, aby byla raná péče koordinovaná, aby docházelo ke sdílení odpovědnosti mezi resorty, aby byla zabezpečena kontinuita služeb, a také, aby fungovala interdisciplinárně. K oblasti interdisciplinarity v rané péči vydává doporučení, ve kterých označuje rodinu

za hlavního partnera odborníků, poukazuje na teambuildingový přístup a také na stále složení členů týmu.

2.3 VČASNÁ PODPORA U DĚTI SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

V této podkapitole se zaměříme především na poskytování včasné podpory dětem se sluchovým postižením prostřednictvím sociální služby rané péče (vymezení viz výše). Blíže se seznámíme s poskytovateli služby rané péče Středisky rané péče Tamtam v Praze a Olomouci (SRP), jež jsou součástí Federace rodičů a přátel sluchově postižených, o. s. (FRPSP)

Informace uvedené níže jsou čerpány z Registru poskytovatelů sociálních služeb (iregistr.mpsv.cz), ve kterém jsou obě SRP Tamtam zapsána, popř. jsou informace doplněny uvedenou literaturou.

Působnost SRP Tamtam

Jak uvádí Opatřilová a Nováková (2012) v české legislativě se o SRP hovoří až od roku 2006, avšak první SRP pro rodiny s dětmi se sluchovým postižením vzniklo již v roce 2001. Bylo to SRP Tamtam v Praze. V současné době SRP Tamtam Praha poskytuje služby rané péče v krajích Libereckém, Ústeckém, Karlovarském, Plzeňském, Jihočeském, Středočeském, v hlavním městě Praze, v kraji Hradec Králové a z části v kraji Pardubickém. V roce 2005 bylo SRP Tamtam Praha posíleno vznikem identické služby v Olomouci, a tak vzniklo SRP Tamtam Olomouc, které poskytuje služby rané péče v krajích Olomouckém, Moravskoslezském, Zlínském, Jihomoravském, v kraji Vysočina a z části v kraji Pardubickém. Tato dvě SRP pak společně zajišťují služby rané péče pro rodiny dětí se sluchovým postižením po celé České republice. (Příloha č. 8)

Tým SRP Tamtam

Personální obsazení středisek tvoří vedoucí pracovník, metodik a garant služby, projektový manažer a profesionální poradci rané péče s kvalifikací pro danou činnost. Pokud hovoříme o poradcích rané péče, máme na mysli vysokoškolsky vzdělané pracovníky se zaměřením na speciální či sociální pedagogiku nebo psychologii. Tým doplňují externí pracovníci (např. lektori českého znakového jazyka, logopedi, fyzioterapeuti, supervizoři). K dalším odborným spolupracovníkům střediska můžeme zařadit neonatology, pediatry, neurology, foniatry, audiology, psychology a další. Střediska mohou také využívat pomoci dobrovolníků – především při organizaci akcí pro klientské rodiny. (Opatřilová, Nováková, 2012)

SRP Tamtam udržuje kontakty a spolupracuje i s dalšími SRP po celé České republice, jejichž klienty tvoří děti s jinými druhy postižení. Taktéž spolupracují SRP Tamtam Praha a Olomouc mezi sebou. Pracovníci střediska si doplňují odbornou kvalifikaci na různých seminářích a vzdělávacích kurzech.

Klienti SRP Tamtam

Služby SRP Tamtam jsou určeny pro rodiny, ve kterých vyrůstá dítě se sluchovým postižením, kombinovaným postižením (z nichž jedno je sluchové) nebo závažným postižením vývoje řeči ve věku od narození maximálně do sedmi let. Služby jsou také poskytovány rodinám sluchově postižených rodičů, které pečují o děti raného věku. Služba rané péče není určena pouze dítěti s daným typem postižení, ale také celé jeho rodině a širšímu sociálnímu prostředí, protože právě rodina je důležitým článkem ve vývoji dítěte a také potřebuje podporu. Proto tato služba provází rodinu od doby, kdy se rodina vyrovnává se zjištěním nepříjemné diagnózy dítěte a s důsledky, které tato diagnóza přináší, až do nástupu dítěte do školského zařízení či do jiné návazné služby.

Jak uvádí Opatřilová a Nováková (2012) v současné době je kapacita klientských rodin omezena maximálním počtem 140 rodin ve SRP Tamtam Praha a 135 rodin v SRP Tamtam Olomouc.

Poskytované služby

Komorná (2008) ve své publikaci dělí služby SRP Tamtam do tří skupin, na terénní konzultace v rodinách klientů, ambulantní služby a osvětové a vzdělávací aktivity.

Základním principem programu rané péče je podpora rodiny, která vychovává dítě s postižením. Posílení kompetencí rodiny a snížení její závislosti na sociálních systémech, čímž vytváří také podmínky sociálního začlenění rodiny. Dále pak se jedná o podporu psychomotorického vývoje a rozvoje komunikačních schopností dítěte. Mezi služby, které SRP Tamtam nabízí, řadíme také poradenství při výběru kompenzačních pomůcek, poradenství při výběru školského zařízení nebo jiné návazné služby, možnost předání kontaktu na rodiny v obdobné situaci. SRP Tamtam nabízí také ukázky a půjčení pomůcek, hraček k rozvoji dítěte a odborné literatury.

Pro doplnění poskytovaných služeb uvádí Opatřilová a Nováková (2012) informaci, že SRP Tamtam pořádá pro klientské rodiny týdenní pobytové akce. V rámci této pobytové akce je pro rodiče a děti nachystán program v podobě společných aktivit, seminářů a přednášek, či skupinových terapií, kurzů znakového jazyka, společných programů pro děti, aktivity pro rozvoj sluchu, komunikace aj.

Vstup do služby rané péče

Služba rané péče je rodině poskytována na základě vlastního rozhodnutí rodiny. Rodina tedy musí SRP oslovit a požádat o službu sama. Nejčastěji uživatelé získají kontakt na ranou péči prostřednictvím plakátů, informačních letáků či z médií a internetových stránek. Informační letáky mohou rodiče získat ve zdravotnických zařízeních – neonatologické jednotky, pediatrické ordinace, ORL/foniatrické kliniky, neurologické kliniky. Poté, co rodina kontaktuje středisko, je zaznamenán požadavek potenciálního klienta a je dohodnuta první konzultace v rodině. Na první konzultaci je potenciální klient seznámen s nabídkou služeb SRP. Pracovníci SRP se seznámí s příběhem rodiny a následně dochází k formulaci požadavků ze strany rodičů. Zároveň na první konzultaci rodina obdrží smlouvu o poskytování služby rané péče a rodina je pozvána na Vstupní konzultaci na pracovišti. Smyslem Vstupní konzultace je posouzení žádosti o službu rané péče celým týmem a také příprava materiálů k tvorbě individuálního plánu služby. Vstupní konzultace má danou strukturu, její součástí je rozhovor se zájemci o službu, funkční vyšetření sluchu pomocí vizuálně posílené audiometrie (VPA) a prohlídka pracoviště. Se zájemci je poté podepsána smlouva o poskytování služby rané péče a stávají se uživateli služby.

Realizace služby rané péče

Každému uživateli je přidělen jeden poradce rané péče, který za rodinou dojíždí na konzultace v pravidelných intervalech. Standardní doba mezi konzultacemi je čtyři až šest týdnů. V průběhu služby se interval mezi konzultacemi může prodloužit až na tři měsíce, podle potřeb rodiny. Doba jedné konzultace se pohybuje mezi 1,5 až 3 hodinami.

S rodinou pak poradce pracuje dle zakázky, která je popsána v individuálním plánu služby (IP). IP se vždy po roce poskytování služby vyhodnotí a sepíše se nový, dle aktuální zakázky rodičů.

Každému klientovi je založena osobní složka, kde jsou uloženy veškeré informace, záznamy z konzultací a další dokumentace, potřebná pro poskytování rané péče. S dokumentací o klientovi je nakládáno jako s důvěrným materiálem.

Ukončení služby rané péče je provedeno po oboustranné dohodě ze strany poskytovatele a uživatele. Je sestavena zpráva o ukončení služby rané péče.

Pracovníci v rané péči se řídí Kodexem sociálního pracovníka a také principy rané péče, které by měli naplňovat. Kolektiv autorů (2006) uvádí tyto principy:

- **Princip důstojnosti a individuálního přístupu** ke zvláštnostem dítěte a jeho rodiny.

- **Princip ochrany soukromí uživatele** zajišťuje důvěrné nakládání s dokumentací o klientovi a respekt k domácímu prostředí klienta při terénním poskytování služby.
- **Princip zplnomocnění** vede uživatele služby k plnému začlenění do multidisciplinárního týmu. Pracovníky tento princip vede k respektu práva uživatele na pravdivé a kvalifikované informace.
- **Princip nezávislosti v poskytování služeb rané péče** podporuje u rodičů a dětí schopnost najít a využít vlastních zdrojů ke zvládnutí situace.
- **Princip práva volby** znamená právo uživatele rozhodovat o přijímání služeb rané péče.
- **Princip týmového přístupu a komplexnosti služeb** je zajištěn spoluprací zaměstnanců SRP i externích pracovníků a odborníků i rodičů, kteří jsou samozřejmou součástí týmu.
- **Princip přirozenosti prostředí** je naplňován především díky terénním konzultacím, které se konají v domově klientské rodiny. Pracovník může pozorovat běžný chod rodiny a využít přirozenosti prostředí ve prospěch podpory vývoje dítěte. Dítě se ve známém a přirozeném prostředí cítí jistější, není unaveno cestou aj.
- **Princip kontinuity péče** umožňuje plynulý přechod od služby rané péče k jiné, návazné službě, která může být zprostředkována pracovníkem rané péče.

3 MODERNÍ INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE A JEJICH VYUŽITÍ V RANÉM VĚKU

V posledních letech se stále více setkáváme s pojmem moderní informační technologie nebo také informační a komunikační technologie (ICT). Jak uvádí Vymazalová (in Regec a kol., 2012), vymoženosti informačních technologií se v posledních letech dostávají do popřední zájmu. Dochází k rychlému vývoji techniky a díky tomu informační technologie nabízejí mnoho možností k využití. Zikl (2011) hovoří o trendu posledních let a to o zpřístupňování informačních technologií jedincům se zdravotním postižením či znevýhodněním. Můžeme pozorovat snahu výrobců, tvořit nové produkty snadno ovladatelné a přístupné všem uživatelům. Dochází také k rychlému zlepšování nabídky pro osoby se specifickými vzdělávacími potřebami.

Pokud se zaměříme na osoby se sluchovým postižením, můžeme konstatovat, že z pomůcek moderních informačních technologií se nejvíce využívá počítač, notebook a v poslední době se do popředí také dostávají tablety i SmartPhony (chytré mobilní telefony). Uvedené technologie jsou považovány za univerzální kompenzační pomůcky. Novák (1997) konstatuje, že práce s počítačem je pro osoby se sluchovým postižením samozřejmostí a ovládají jej bez jakýchkoliv obtíží. Navíc počítač v některých případech umožňuje převedení zvukových signálů na optické. Jak píše Zikl (2011), počítač je u dětí se sluchovým postižením využíván již od raného a předškolního věku. Využívá se především k edukaci, pro trénink odezírání či k nácviку manuálních znaků. Novák (1997) doplňuje výčet také o možnost rozšiřování slovní zásoby, pomoci při nácviку ovládání vlastního hlasu, např. nácvik hlasitosti, výšky hlasu, intonace apod. Počítač dále sluchově postiženým umožňuje komunikaci prostřednictvím písma, avšak musíme pamatovat na časté obtíže s porozuměním psanému textu především u osob prelingválně neslyšících. Pokud se zaměříme na oblast komunikace, velké možnosti nabízí internet. Neslyšící mohou využívat komunikaci prostřednictvím e-mailů a webkamer. (Zikl, 2011)

V této kapitole uvádíme výčet softwarových programů a aplikací, jejich charakteristiku a možnosti využití při práci s dětmi raného věku. Níže uvedený výčet však není konečný. Uvedené programy a aplikace patří k nejznámějším či více využívaným.

Zikl (2011, s. 68) ve své knize dělí softwarové programy do čtyř skupin:

- „Softwarové programy usnadňující dětem se speciálními potřebami ovládání PC,
- software pro podporu edukace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- programy pro rozvoj komunikačních dovedností a alternativní komunikaci,
- software pro podporu edukace žáků se specifickými poruchami učení.

Pro potřeby této závěrečné práce dělíme popisované moderní informační technologie do následujících kategorií:

- Technologie k diagnostice,
- technologie k rozvoji komunikačních kompetencí,
- technologie k intervenci a terapii,
- technologie k rozvoji kognitivních dovedností,
- tablety, SmartPhone a aplikace.

Ještě dříve, než budeme hovořit o jednotlivých moderních informačních technologiích, rozdělených do zmíněných kategorií, považujeme za důležité zmínit **DVD Raná komunikace v neslyšící rodině**. Nejedná se o speciální software, či program. DVD je složeno z videonahrávek a návodů pro ranou komunikaci. DVD zařazujeme do této práce vzhledem k faktu, že je dobrým vodítkem pro rodiče na počátku jejich cesty životem s jejich dítětem se sluchovým postižením. Jak uvádí Jungwirthová (2007) ve své recenzi, toto DVD vyšlo v roce 2007 ve FRPSP. DVD Raná komunikace v neslyšící rodině má, dle autorky recenze, usnadnit slyšícím rodičům dětí se sluchovým postižením těžký začátek soužití s dítětem a pomoci navazovat s ním úspěšnou komunikaci.

Obsahem DVD jsou videonahrávky tří maminek v interakci s jejich neslyšícím dítětem. Nahrávky zachycují situace jako je hra, prohlížení knížky, koupání a přebalování.

První část DVD tvoří ukázky komunikace mezi matkou a dítětem. Těchto ukázek je 23, přičemž součástí každé ukázky je vysvětlení toho, co mohl uživatel v ukázce vidět a proč je právě tato situace na DVD zaznamenána. Dále pak je ke každé ukázce vytvořen slovníček znaků, které v ní byly užity. Část DVD s ukázkami je zakončena shrnutím základních a důležitých postupů při navazování a udržování kontaktu rodiče s dítětem s postižením.

Druhá část DVD je tvořena záznamy rozhovorů s maminkami – jedna neslyšící a dvě slyšící maminky.

Třetí část DVD je tvořena oddílem „Výchova dětí v raném věku“, ve které autoři opět shrnují důležitost faktů, které zmiňují již v jednotlivých nahrávkách v první části DVD a zdůrazňují především důležitost vizuální komunikace a sluchového tréninku.

Součástí DVD je také část „Kontakty“, která prostřednictvím interaktivní mapy České republiky zprostředkovává informace o možnostech pomoci a podpory pro rodiny s dítětem se sluchovým postižením v blízkosti jejich bydliště.

Autorka recenze hodnotí DVD Raná komunikace v neslyšící rodině jako výbornou názornou pomůcku pro rodiče, ale i známé dětí se sluchovým postižením, či také pro pracovníky SRP či SPC pracujících s dětmi se sluchovým postižením.

Obr. 1: DVD Raná komunikace v neslyšící rodině
(Zdroj: <http://ruce.cz/texty/311/1.jpg>)

3.1 TECHNOLOGIE K DIAGNOSTICE

Jak jsme již předesílali v první kapitole této práce, dobře provedená a včasná diagnostika je u dětí raného věku velmi důležitá. Stanovení diagnózy je také zásadní pro výběr sluchadel a jejich nastavení nebo diagnóza slouží k doporučení pro případnou kochleární implantaci.

Funkční vyšetření sluchu prováděné objektivními metodami má nesporný význam, avšak je potřeba pamatovat na fakt, že u dětí s nestandardním vývojem mohou být výsledky objektivních metod v rozporu s každodenní zkušeností rodičů nebo okolí dítěte. S tímto problémem se setkávají také poradkyně rané péče. Jak uvádí Pěčová a Sobotová (2011), informace o sluchu lze získávat nejen z každodenního života, ale také formou sledování reakcí dětí na zvukové podněty při vyšetření v rámci vstupních konzultací na pracovišti SRP Tamtam. V následujícím textu se budeme věnovat funkčnímu vyšetření sluchu, které probíhá na pracovištích SRP Tamtam Olomouc a SRP Tamtam Praha.

Funkční vyšetření sluchu v SRP Tamtam Olomouc a SRP Tamtam Praha prochází dle Pěčové a Sobotové (2011) neustálým vývojem od behaviorální audiometrie

k sledování reakcí na zvuky s přesně stanovenou hlasitostí a výškou, přičemž se pracovnice snaží o stále vyšší validitu tohoto vyšetření.

SRP Tamtam navázalo spolupráci s odbornými pracovníky Zvukového studia Hudební fakulty Akademie múzických umění v Praze, konkrétně s RNDr. Markem Fričem a Ing. Zdeňkem Otčenáškem. S pomocí těchto pánů pracovnice střediska vybraly sedm zvukových a hudebních nástrojů se stabilní hlasitostí a zvukem. Ve Zvukovém studiu došlo k jejich naměření a uložení do počítačového programu, který je nyní využíván pro vyšetření sluchu na pracovištích SRP Tamtam. Frič s Otčenáškem středisku poskytují speciální software a konzultují také průběh a provedení samotného vyšetření. Díky této spolupráci mezi SRP Tamtam a odborníky z Akademie múzických umění vznikl speciální systém VPA – vizuálně podpořená audiometrie. Tento systém funguje na podobném principu jako systém VRA – Visual Reinforcement Audiometry, který je využíván k měření podmíněných reakcí na zvuk u dětí v Centru kochleárních implantací v Praze.

Metoda VPA je dle Péčové a Sobotové (2011, s. 14) „*systém odhadovaného audiometrického vyšetření ve volném poli s vizuální podporou.*“ Tuto metodu lze využívat u mladších dětí ve věku kolem šestého měsíce až do jednoho a půl roku „*k vytváření podmíněných zrakových reakcí dítěte na přesně dané zvukové podněty.*“ (Péčová, Sobotová, 2011, s. 14) U starších dětí se pomocí této metody nacvičuje subjektivní audiometrie s cílenými reakcemi na zvuky.

Péčová a Sobotová (2011, s. 14) uvádí **součásti systému VPA**, jimiž jsou:

- „*kalibrovaná zvuková karta s mikrofonem,*
- *dva reproduktory,*
- *hardware na ovládání světla,*
- *světelný zdroj,*
- *program ovládání zvuků a měření akustického tlaku.*“

Způsob provádění funkčního vyšetření sluchu na pracovišti SRP Tamtam pomocí metody VPA se přizpůsobuje věku konkrétního vyšetřovaného dítěte, typu a velikosti sluchové ztráty a sluchové zkušenosti dítěte. Vyšetření metodou VPA je založeno na vytváření podmíněných reakcí mezi sluchovými a zrakovými podněty. Cílem vyšetření pomocí metody VPA je „*zjistit, při jaké intenzitě zvuku o různých frekvencích dítě otáčí oči za zdrojem světla.*“ (Péčová, Sobotová, 2011, s. 14) Zvuky využívané při vyšetření jsou čisté tóny, šumy nebo warble o frekvencích 500, 1000, 2000 a 4000 Hz s maximální intenzitou 90 dB. Světelný zdroj, který se při vyšetření metodou VPA využívá musí být umístěn mimo zorné pole vyšetřovaného dítěte. Spolu se zazněním zvuku se rozsvítí světelný zdroj, dítě

se za zdrojem světla otáčí a tím dochází k vytváření podmíněné reakce, od dítěte se tedy při zkoušce nevyžaduje aktivní spolupráce. Pokud již byla u dítěte vytvořena podmíněná reakce, od rozsvěcování světelného zdroje se upouští a sledují se pouhé reakce na zvuk dítěte. (Opatřilová, Nováková, 2012) Postupně tak dle potřeby snižujeme či zvyšujeme hlasitost zvuků a pozorujeme reakce dítěte, čímž můžeme dosáhnout orientačního prahu sluchu dítěte. Vyšetření se taktéž může provádět se sluchadly, bez sluchadel nebo obojí, čímž zjistíme ziskovou křivku sluchadel.

U starších dětí nemusí docházet při funkčních vyšetření sluchu k využívání podmiňování reakcí mezi sluchovým a zrakovým podnětem. Užívá se např. vhození míčku do kyblíčku, navléknutí kroužku nebo spuštění kuličky po kuličkové dráze, což provádí dítě při reakci na zvuk. I při tomto nácviku se ovšem využívá speciálního software a technického zabezpečení systému VPA.

Díky **výsledkům funkčního vyšetření sluchu** za pomoci metody VPA a speciálně vytvořeného software, který tuto metodu zprostředkovává, mají dle Péčové a Sobotové (2011), poradkyně rané péče, ale i rodiče dítěte se sluchovým postižením lepší představu o tom, jak je dítě v danou chvíli schopno svého sluchu využívat a jaký přínos má pro dítě kompenzační pomůcka, kterou užívá. Pro poradce je pak poskytuje tato diagnostika možnosti, jakým směrem se ubírat v oblastech rehabilitace sluchu a podpory komunikace u dítěte. Dále pak je tato metoda dobrá pro zhodnocení výsledku činností a jejich porovnávání v různých časových úsecích. Výsledky mohou být po souhlasu rodičů použity také k informování foniatra o reakcích dítěte a jeho pokrocích.

Metoda VPA a speciální software důležitý k této metodě je využíván SRP Tamtam Praha zhruba čtyři roky, v SRP Tamtam Olomouc o polovinu kratší dobu. Metoda je stále zdokonalována, speciální software je upravován dle požadavků a námětů poradkyň SRP Tamtam.

3.2 TECHNOLOGIE K ROZVOJI KOMUNIKAČNÍCH KOMPETENCÍ

Existuje široká nabídka **speciálních softwarů** k rozvoji komunikačních kompetencí. Zíkl (2011, s.30) uvádí například programy: SpeechViewer, Brepta či Logomalovánky. Dále pak vyjmenovává programy pro alternativní a augmentativní komunikaci (AAK) jako jsou Boardmaker, Altík, Altíkovy úkoly, Altíkův slovník, Když chybí slova, Globální slabikář – start, program Grid 2, SymWriter, Program ACKeypad. V dalším textu si tyto programy představíme blíže.

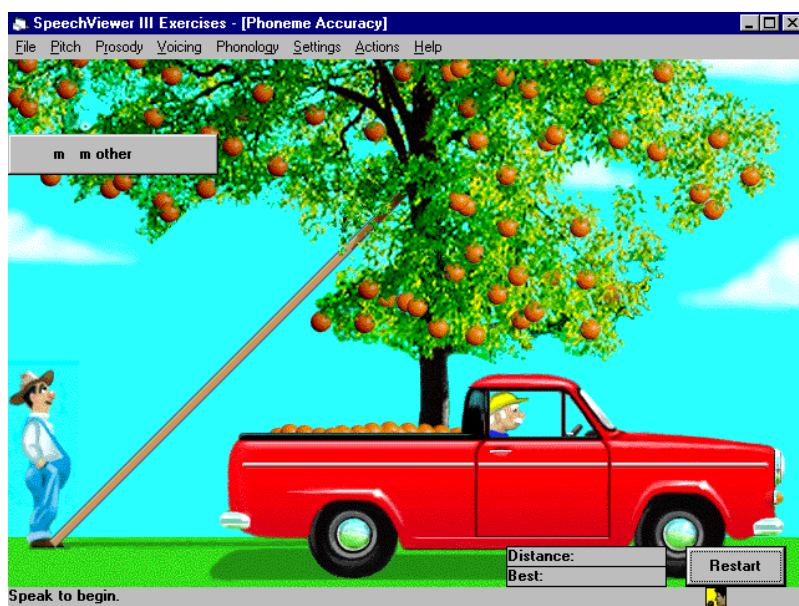
Speech Viewer

Smutný a Šafrová (1997) popisují zahraniční program Speech Viewer využitelný u dětí s poruchami řeči a postižením sluchu, který zatím nemá českou verzi, což je jeho velkou nevýhodou. Speech Viewer je používán pro diagnostikování a následně i reedukaci mluvního projevu. Tento program učí děti správné výslovnosti, regulaci síly a délky výdechového proudu při mluvení, umožňuje nácvik znělého hlasu a srozumitelné a slyšitelné mluvy, automatizuje proces sluchové analýzy a rozvíjí sluchové vnímání.

Speech Viewer obsahuje následující soubory cvičení (Novák, 1997; Smutný, Šafrová, 1997):

- **Zvuk:** Velmi jednoduché cvičení pro seznámení se s programem. Při registraci jakéhokoliv zvuku se začnou obrázky pohybovat (např. ryby v akváriu).
- **Hlasitost zvuku:** Cvičení ke znázornění intenzity zvuku. V tomto cvičení se uplatňuje princip nápodoby. Jako příklad uvedeme cvičení s nafukováním balónku. Terapeut vysloví vokál a balónek se nafoukne v závislosti na intenzitě zvuku, dítě pak má dosáhnout při výslovnosti stejné velikosti balónku, jako terapeut. (Obdobná cvičení: východ slunce, start rakety, velryba.)
- **Rozsah zvuku:** Hry, které zaznamenávají výšku zvuku při mluveném projevu dítěte a hlasový rozsah dítěte, zároveň těmito hrami dochází ke stimulaci rozšiřování hlasového rozsahu.
- **Výška hlasu:** Narozdíl od předchozího cvičení, toto cvičení již pobízí dítě k práci s hlasem. Děje se tomu tak pomocí vodorovně, po obrazovce, běžících obrázků, kdy dítě díky práci s výškou hlasu ovládá vertikální pohyb obrázku. (Např. myš sbírající sýr, kačena plovoucí po rybníce, aj.)
- **Znělost a neznělost zvuků:** Cvičení uzpůsobená k rozlišování znělých a neznělých zvuků pomocí obrázků, přičemž znělé a neznělé zvuky jsou od sebe barevně odlišeny.
- **Výslovnost hlásek:** Toto cvičení umožňuje, navolit si hlásky, které je potřeba procvičit. Dle toho, do jaké míry dítě vyslovilo hlásku správně, se spouští animace. Příkladem tohoto cvičení je animace opice lezoucí na palmu pro kokos. Pokud dítě vysloví hlásku správně, opice vyleze nahoru a kokos shodí na zem, pokud má dítě špatnou výslovnost hlásky, opice úkon neprovede. Pokud dítě alespoň částečně hlásku vyslovuje správně, opice udělá úkon do té míry, v jaké byla správnost vyslovení hlásky.

- **Regulace výdechového proudu:** Úkoly slouží k nácvičení pravidelného a správného střídání mluvy a pomlky. Aktivní obrázky se pohybují dle zvuku, který produkuje dítě.

Obr. 2: SpeechViewer - regulace výdechového proudu
(Zdroj: <http://pages.uoregon.edu/dhealey/images/spvwfarm.gif>)

Logomalovánky

Jak uvádí autoři Logomalovánky, Kejíčková a Doušek (2010), jedná se o speciální software, který se využívá v logopedické praxi k redukci hlásek, k nácvičení fonemického sluchu či analýze a syntéze hlásek.

Obr. 3: Logomalovánky
(Zdroj: <http://www.moje-klinika.cz/data/imgs/000101.jpg>)

Následující výčet programů je distribuován a spoluvytvářen občanským sdružením Petit, jehož hlavní náplní „je pomoc při integraci dětí s mentální, sluchovým, zrakovým

i tělesným postižením do občanské společnosti prostřednictvím výchovně vzdělávacích a diagnostických počítačových programů.“ (www.petit-os.cz/profil.php)

Informace o uvedených programech jsou čerpány z internetových stránek občanského sdružení Petit (www.petit-os.cz) popřípadě jsou doplněny literaturou, která je uvedena v textu.

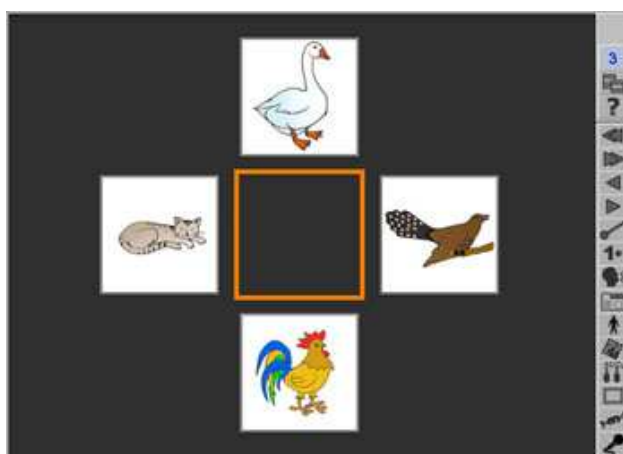
Brepta

Program Brepta můžeme zařadit k programům, které podporují rozvoj komunikativních schopností. Označujeme jej za výukový a diagnostický program, využitelný při práci s dětmi předškolního věku i s dospělými. Jak je uvedeno na internetových stránkách firmy Petit (www.petit-os.cz), program je tvořen databází 1 200 zvukových podnětů, které jsou spojeny s obrázky. Zvuky jsou rozčleněny do kategorií (zvuky, citoslovce, slabiky, souhlásky, samohlásky, obecná slova, věty). Základním principem při práci s tímto programem je, že počítač vybírá různé zvukové podněty a dítě hledá k daným podnětům příslušný obrázek. Hlavním smyslem programu Brepta, je rozvíjet komunikační schopnosti dětí zábavnou formou. (Zikl, 2011)

Program rozvíjí identifikaci zvuků, hudby a hlasu, rozvíjí také detekci či srovnávání vokálů a konsonantů, obsahuje hry se slovy, rytmická a fonační cvičení. Umožňuje přizpůsobit obtížnost úrovni klienta.

Obsahem programu jsou tyto úkoly:

- **Srovnání:** Zde má dítě rozpoznat dva po sobě jdoucí zvukové podněty a označit, zda se shodovaly či nikoliv.
- **Přiřazení obrázku ke zvukovým podnětům:** Jak již sám název úkolu napovídá, jde v tomto úkolu o rozpoznání zvukového podnětu a následnému přiřazení odpovídajícího obrázku.

Obr. 4: Brepta - přiřazení obrázku ke zvukovým podnětům
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/images/u2.jpg>)

- **Sluchová paměť:** Úkol podobný předcházejícímu, zde však s obměnou, že dítěti zazní jeden až tři zvukové podněty. Úkolem dítěte je zapamatovat si je, rozpoznat a správně přiřadit k obrázku.
- **Výběr z řady zvuků/slov:** Cílem v tomto úkolu je rozhodnout, zda zvukový podnět odpovídá zobrazenému obrázku (např. hodiny – tikání, trumpetka – troubení).
- **Řetězec slov:** Tento úkol je obdobou hry „Slovní fotbal“. Po zobrazení obrázků má dítě identifikovat finální hlásku ve slově a pokračovat totožným písmenem v iniciální hlásce následujícího slova.
- **Domino:** Obměna známé klasické hry domino. Místo puntíků jsou vyobrazena slova/obrázky.

Obr. 5: Brepta - domino
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/images/u5.jpg>)

- **Popis změny obrázku:** Úkol na rozvoj samostatného slovního projevu a představivosti dítěte.
- **Doplnění vět:** V úkolu doplňují děti básničky tak, aby se rýmovaly verše. Dítě vybírá rým dle nabízených obrázků.

Hlavním smyslem programu Brepta, je rozvíjet komunikační schopnosti dětí zábavnou formou.

Altík

Jak již bylo zmíněno výše, program Altík je určen pro AAK. Tedy pro klienty s těžce narušenou expresivní složkou řeči, kteří nejsou schopni užívat mluveného, psaného ani znakového jazyka, a jsou tak odkázáni na odlišné způsoby komunikace. Může být užit u dětí se souběžným postižením více vad, z nichž jedno postižení je sluchové. Program umožňuje

vytvářet komunikační tabulky pro komunikaci – což je první část programu. Druhá část programu je složena z úkolů. Úkoly zaměřené na paměť, logické myšlení a skládání vět napomáhají osvojení si pojmů pro komunikaci.

Výhodou programu je již vytvořená šablona, do které pouze vkládáme příslušné obrázky, fotografie, reálné předměty. (Zikl, 2011) Obrázek pak můžeme doplnit písmem, rámečkem či jiným barevným označením a jednoduše vytisknout. (www.petit-os.cz)

Altíkovy úkoly

Občanské sdružení Petit (2009) distribuuje také multimediální výukový a vzdělávací program Altíkovy úkoly, jež je zaměřen na poznávání symbolických obrázků a jejich následné seskupování do jednoduchých vět. Opět, jako již předchozí program je určen pro osoby s těžce narušenou komunikační schopností.

Program Altíkovy úkoly je soubor 19 výukových úkolů a obsahuje přes 1 200 symbolů, které jsou opatřeny zvukovou podobou. Vybrané úkoly programu:

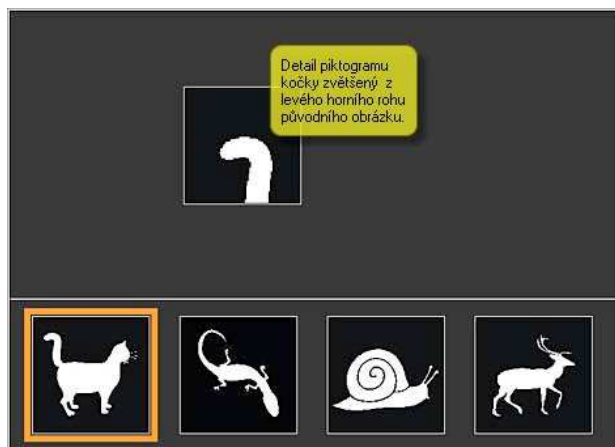
- **Dvojice obrázků:** Úkolem dítěte je najít v nabídce symbolů stejný, jako vzor umístěný na pracovní ploše.

Obr. 6: Altíkovy úkoly - dvojice obrázků
(Zdroj: http://www.petit-os.cz/images/altik_ukoly1.jpg)

- **Co k čemu nepatří:** V úkolu se zobrazuje několik obrázků, které mají jeden společný rys (např. stejné počáteční písmeno, stejný nadřazený pojem) a zároveň je mezi nimi symbol, který do skupiny, dle daného pravidla, nepatří.
- **Doplnění podnětu:** Úkol zaměřený již na samotný nácvik a k pochopení skladby věty. Do předem vytvořené věty sestavené ze symbolů dítě doplňuje chybějící symbol, který může vybrat z nabídky.

- **Velký detail:** Úkol zaměřený na zrakovou diferenciaci. Dítě určuje obrázek shodný dle předlohy, na které je vidět pouze zvětšená část obrázku.

Obr. 7: Altíkovy úkoly - velký detail
(Zdroj: http://www.petit-os.cz/images/altik_ukoly3.jpg)

Altíkův slovník

Další z multimediálních výukových vzdělávacích programů sloužících především k výuce AAK a globální metody čtení. Obsahem programu je 1400 objektů v různých grafických podobách – barevné kreslené obrázky, černobílé konturované obrázky, symboly, černobílé piktogramy či fotografie. Všechny grafické objekty jsou ozvučeny a opatřeny textem, což umožňuje získání informací různými smyslovými drahami. Dále pak obsahuje program videosekvence zachycující znakový jazyk.

Program je rozčleněn do 13 úkolů ve třech kapitolách – Obrázky a symboly, Slova, Věty, další kapitolu tvoří hry. Jako příklad konkrétních úkolů můžeme uvést:

- **Prohlížení více podob obrázku:** Úkol umožňuje prohlížení různých grafických znázornění jednoho objektu, včetně videosekvence a jejich následného srovnávání.
- **Přiřazení více podob obrázku:** Principem tohoto úkolu je k předloze přiřadit další grafická znázornění daného objektu.
- **Skupina podřazených obrázků**
- **Přeházené hlásky:** V úkolu dítě vybírá správnou grafickou podobu slova k předloženému graficky znázorněnému objektu.
- **Skládání vět**

Obr. 8: Altíkův slovník
(Zdroj: http://www.petit-os.cz/obrazky/slov_uvodniobr.jpg)

Když chybí slova

Program, který slouží k nácvičení speciální znakové řeči. Tato speciální znaková řeč je podobná zavedeným systémům jako je např. Makaton, Znak do řeči. Autorkou je švýcarská odbornice na znakovou řeč – Anita Portmann. Program „Když chybí slova“ obsahuje symbolický obrázek, videosekvenci znaku a postup při provádění znaku.

Obr. 9: Když chybí slova
(Zdroj: http://www.petit-os.cz/obrazky/kdyz_chybi_slova1.jpg)

Výše zmíněné programy Altík, Altíkovy úkoly, Altíkův slovník a program Když chybí slova, lze získat také v sadě programů pod názvem **Sada programů Altík**.

Globální slabikář 2

Multimediální výukový vzdělávací program určený především pro děti se specifickými poruchami učení, se sluchovým a mentálním postižením. Tohoto programu lze využít při výuce globálního čtení nebo k usnadnění výuky AAK. (Zíkl, 2011)

Obsahem programu je zhruba 700 různých slov v různých podobách (obrázky, symboly, text), která jsou rozčleněna do kategorií dle tématu (např. tělo, hygiena, osoby, oblečení, potraviny apod.) Slova jsou ozvučená, takže dochází ke spojení viděného i slyšeného. Výhodou programu je možnost přizpůsobení nabízených úkolů různým klientům. Lze vybírat z nabídky grafických podob jednotlivých slov i obměňovat obsah úkolů. Další výhodou je možnost přímého tisku z programu v naformátovaných šablonách.

Program Globální slabikář 2 obsahuje následující úkoly:

- **Co je na obrázku:** Ke každému z témat je zobrazen tématický obrázek, který obsahuje pojmy odpovídající zvolenému tématu. Úkolem dítěte je vybrat z nabídky pouze ty symboly, které se pojí s tématem.
- **Přiřazování:** Úkol, kde nabízené pojmy přiřazujeme do vhodných pozic v tématickém obrázku. Pojmy se zobrazují v různých grafických podobách – obrázek, symbol, text.
- **Skládání z písmen:** V tomto úkolu se pracuje s písmeny a slovy (např. hledání dvojic, psaní slov dle vzoru).
- **Věty podle vzoru:** Úkol umožňuje skládat ze slov v různé grafické podobě jednoduché věty.

Obr. 10: Globální slabikář

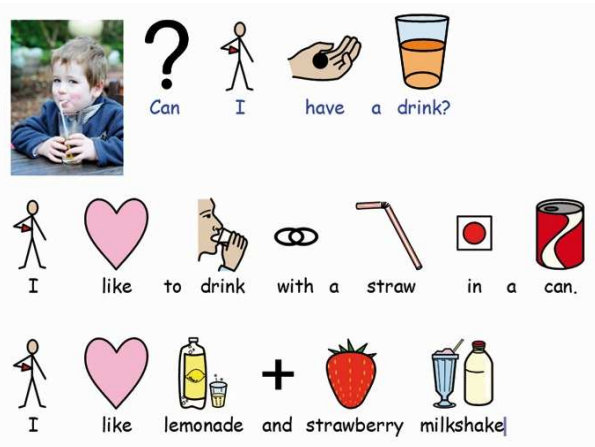
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/gsl1.jpg>)

Níže uvedené programy jsou využívány především pro AAK, již nejsou vytvářeny primárně občanským sdružením Petit. Většinou se jedná o zahraniční programy upravené k užití v České republice. Mezi tyto patří:

SymWriter

Britský program firmy Widgit upravený pro používání v České republice. Obsahem programu je 8 000 symbolů, ke kterým je přiřazeno 20 000 českých slov či slovních spojení. Dále v programu nalezneme také 1 500 obrázků a český syntetický hlas pro hlasový výstup.

Principem programu SymWriter neboli Programu pro snadné psaní je funkce, při níž se při psaní textu automaticky objevují symboly, které se zobrazují přímo nad psané slovo. (www.alternativnikomunikace.cz)

Obr. 11: SymWriter – ukázka v anglickém jazyce

(Zdroj: <http://www.enablingtechnology.net/ekmps/shops/enabling1/images/communicate-symwriter-%5B2%5D-555-p.jpg>)

Boardmaker v.6

Program Boardmaker vyrábí firma Mayer-Johnson z USA a patří mezi nejrozšířenější a nejpoužívanější programy pro alternativní komunikaci. Boardmaker je určen osobám, které se nedorozumívají mluvenou řečí. Obsahuje přibližně 4000 barevných symbolů a slouží k výrobě a tisku komunikačních tabulek. (www.petit-os.cz)

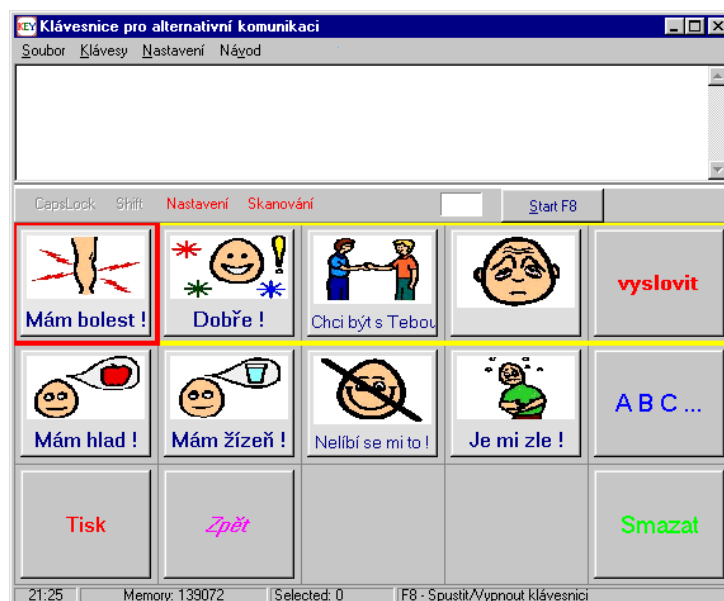

Obr. 12: Boardmaker v.6

(Zdroj: <http://ds5cvxtqu2rt0.cloudfront.net/media/catalog/product/cache/3/image/700x700/17f82f742ffe127f42dca9de82fb58b1/b/o/boardmaker-design-software.jpg>)

ACKeyboard 2.0

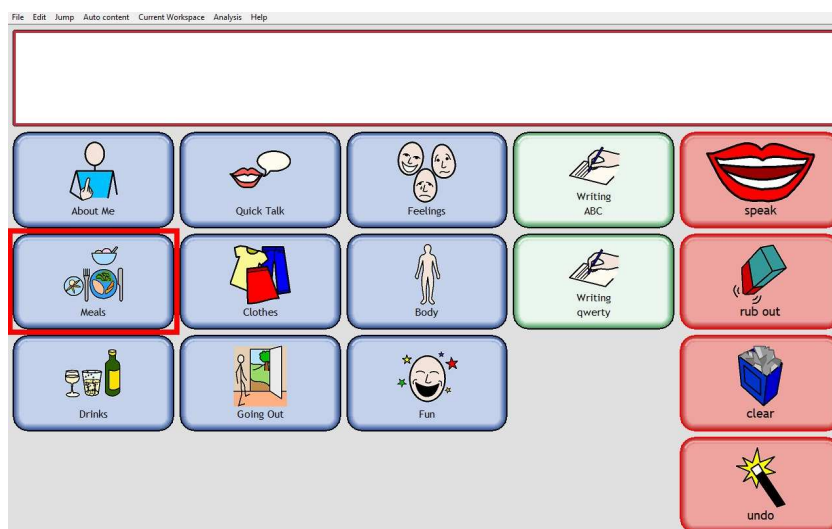
Petit (2009) představuje program ACKeyboard, jež je určen pro komunikaci prostřednictvím osobního počítače, pro osoby s těžkou poruchou řeči. Program obsahuje hlasový výstup, což umožňuje hlasité čtení slov a vět, které uživatel vybere.

Obr. 13: ACKeyboard
(Zdroj: <http://web.quick.cz/caak/ACKeyboard/mainw.gif>)

Grid 2

Jak je uvedeno na internetových stránkách SPC pro vady řeči (2009-2011), program Grid 2 je, stejně jako výše zmíněný program Boardmaker, určen pro osoby, které nekomunikují mluvenou řečí nebo mluvenou řeč používají pouze v omezené míře. Tyto osoby mohou ke komunikaci využít počítače s programem Grid 2, který obsahuje hlasový výstup a tabulky ze symbolů, slov a písmen. Program Grid 2 umožňuje přístup k dalším programům, lze skrz něj posílat i přijímat SMS, užívat program Skype či Internet. K programu Grid 2 byla v roce 2012 vytvořena také aplikace Grid Player.

Obr. 14: Grid 2
(Zdroj: http://www.aidis.org/images/stories/reviews/The_Grid_2/Grid_2_Pic_5.jpg)

Grid Player

Aplikace Grid Player je určena pro iPad a iPhone a byla vytvořena pro používání s programem Grid 2. Pro používání aplikace Grid Player, jež je zdarma ke stažení, není nutné mít zakoupen program Grid 2. Samotná aplikace Grid Player umožňuje užívání kompletně vytvořených tabulek pro komunikaci. Pokud uživatel vlastní spolu s aplikací Grid Player také program Grid 2, je mu umožněno tabulky personalizovat a vytvářet své vlastní. (www.i-sen.cz)

Obr. 15: Grid Player - pro iPad, iPhone

(Zdroj: <http://www.smartboxat.com/wp-content/uploads/2011/08/iPad-and-iPhone-with-screen-shots-and-logo-400x300.png>)

Jak uvádí Zikl (2011) k rozvoji komunikačních kompetencí u dětí se sluchovým postižením jsou využívány jak programy určené primárně pro intaktní populaci (tj. pro slyšící), tak i programy, které vznikly přímo pro děti se sluchovým postižením. Hovoříme především o programech určených k výuce znakového jazyka či pro trénink odezírání. Výhodou programů uložených na CD, oproti znakování tváří v tvář, je opakování či zastavování videosekvencí s nahranou podobou znaku. Nespornou výhodou rozvoje v oblasti informačních technologií je fakt, že vznikají online slovníky znakového jazyka běžně přístupné uživateli připojenému k internetové síti. Z programů k rozvoji znakové zásoby u dítě můžeme uvést následující:

Baby Signs[®]

Jak se můžeme dočíst v dokumentu autorky Tilton a kol. (2010), je Baby Signs[®] program znakové řeči pro slyšící miminka a batolata od šesti měsíců, která však nemá souvislost se znakovým jazykem neslyšících. Autorkami této vědecky ověřené metody jsou profesorky vývojové psychologie Linda Acredolo, Ph.D. a Susan Goodwyn, Ph.D. z USA,

které již v 80. letech 20. století poprvé popsaly program znakování s batolaty. Ačkoliv je program původně koncipován pro slyšící děti raného věku, je využíván také u dětí se sluchovým postižením.

Program započal pozorováním dětí ve věku od 10 do 24 měsíců, které užívají jednoduchých posunků k tomu, aby vyjádřily slova, která v tomto věku ještě vyslovit neumí. Autorky si kladly otázku, co se stane, pokud přirozený vývoj a znakovou zásobu rozšíří. Výsledkem se stal program Baby Signs[®], který znamenal zlom v komunikaci nemluvněte s rodičem.

Tilton a kol. (2010, str. 5) uvádí přínos programu nejen pro dítě ale také pro osoby, jež o dítě pečují. Program Baby Signs[®]:

- „omezuje pocity neuspokojení a vytváří pocit důvěry,
- umožňuje dětem sdílet svůj svět,
- upevňuje pouto mezi rodiči a dětmi,
- podporuje pozitivní emocionální vývoj,
- posiluje sebedůvěru dětí,
- napomáhá dětem v době, kdy se učí mluvit,
- dává impulz k intelektuálnímu rozvoji.“

Autoři programu Baby Signs[®] jako výhody užívání znaků dětmi raného věku dále uvádějí např. povzbuzení dítěte k zapojení se do konverzace, větší snaha dítěte o komunikaci s rodiči, naladění rodičů na emoce dětí, zlepšení vývoje motorických dovedností dítěte, zvýšení pocitu rodičů o významu jejich výchovy.

Baby Signs[®] Institute je instituce, která zabezpečuje vývoj programu, testuje program a zabezpečuje metodiku. Cílem institutu je rozšíření programu Baby Signs[®] do celého světa. Baby Signs[®] Institute se podílel také na vytváření metodiky k programům, které jsou nabízeny na území České a Slovenské republiky.

Kompletní sada programu Baby Signs[®] obsahuje:

- **Pracovní sešit s pracovními listy:** Pracovní sešit obsahuje kromě pracovních listů k lekcím také důležité informace pro rodiče.
- **Přehled znaků s magnetem na lednici:** V tomto přehledu je 86 znaků uspořádáno dle abecedy na obrázkových stránkách.
- **Průvodce pro rodiče:** Kniha, která je stručným návodem, jež jednoduše vysvětluje, jak se dorozumívat s dítětem v raném věku.
- **Videoslovník na DVD:** Ve videoslovníku lze nalézt 100 znaků, které jsou důležité pro užívání dětmi do tří let, součástí je také ukáзка znakování v praxi.

- **Sada čtyř leporel pro děti:** Leporela určená dětem obsahují 25 znaků, které odpovídají každodenním aktivitám. Leporela jsou rozdělena do témat: koupání, u jídla, před spaním, zvířátka.
- **Video pro děti „Moje oblíbené znaky“:** Video je určeno dětem a prezentuje zábavnou formou znaky. Znaky jsou předváděny maňásky, postavičkami batolat či znakujícími dětmi.

O programu Baby Signs® bylo mnoho napsáno a publikováno také v médiích, pro zájemce přikládáme odkaz na internetovou stránku, kde je seznam dostupných článků a videí. (http://www.babysigns.cz/media_press.html)

Obr. 16: Baby signs

(Zdroj: https://www.babysigns.com/up/images/20081104150051_shop.jpg)

CD Zvířátka v českém znakovém jazyce

Jak uvádí Zíkl (2011), autory tohoto CD jsou L. Slížková a P. Drozd. CD Zvířátka v českém znakovém jazyce bylo vydáno v roce 2006 a jedná se o zábavnou didaktickou pomůcku, díky které si děti, ale i rodiče mohou snadno osvojit znaky zvířátek.

CD Zvířátka v českém znakovém jazyce obsahuje tři tématické části – Vesnice, Zoo, Les. V každém okruhu je zobrazen tématický obrázek se zvířátky a po vybrání konkrétního zvířátka se zobrazí videosekvence s příslušným znakem.

Obr. 17: CD zvířátka v českém znakovém jazyce - hlavní menu

CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce

Myslivočková (2007a) hovoří o CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce, jež vzniklo v roce 2006 a obsahuje šest pohádek – bajek.

- Liška a čáp,
- Vlk a pes,
- Medvěd a ovečka,
- Beran a veverka,
- Lev a myš,
- Zaječí pohádka.

Pohádky vyprávějí studenti oboru Čeština v komunikaci neslyšících z Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze pod vedením Mgr. Nadi Dingové. Vzhledem k faktu, že pohádky jsou určeny dětem předškolního věku, jedná se spíše o dramatizaci vyprávění – je zdůrazněn pohyb a mimika. Znaky jsou jednoduché, výrazné a tempo je uzpůsobeno dětem. Každá z pohádek je opatřena česky psaným textem a doplněna sadou dramatických her, které se váží ke konkrétní pohádce.

Součástí obsahu CD je také Slovníček pohádkových znaků, ve kterém lze nalézt znaky k jednotlivým pohádkám.

Obr. 18: Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce
(Zdroj: <http://ruce.cz/texty/310/1.jpg>)

Pokud hovoříme o pohádkách vyprávěných v českém znakovém jazyce pro děti raného a předškolního věku, můžeme využít odkazu na internetové stránky Ruce.cz, kde nalezneme nabídku několika pohádek v českém znakovém jazyce (<http://ruce.cz/znakovy-jazyk/pohadky>).

CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce

Jak uvádí Myslivečková (2007b) CD vzniklo v roce 2007, stejně jako předcházející CD, na půdě Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Obsahem CD je sedm kapitol o vybraných domácích zvířatech. Konkrétně zde nalezneme informace o psovi, kočce, papouškovi, morčeti, koni, hadovi a rybičkách. Bonusem každé kapitoly je básnička o daném zvířátku a otázky, na které dítě odpovídá. Podrobnější popis každého zvířátka pak nalezneme v šesti oddílech:

- Co zvířátko jí.
- Kde zvířátko bydlí.
- Jak pečujeme o zvířátko.
- Cestujeme se zvířátkem.
- Když je zvířátko nemocné.
- Kolik zvířátko stojí.

Obsah CD je vyprávěn v českém znakovém jazyce. Vyprávění je jednoduché a stručné, ne však příliš zjednodušené, zároveň je vše doplněno česky psaným textem. Součástí CD je slovníček znaků použitých ve vyprávění.

Obr. 19: Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce
(Zdroj: <http://ruce.cz/texty/492/1.jpg>)

Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM

Langer (2001) uvádí výhody multimediálních slovníků českého znakového jazyka. Jsou jimi jejich dynamičnost a možnost zachytit průběh znaku. Elektronické slovníky umožňují rychlou orientaci v obsahu. Dovolují záznamy krokovat a libovolně přehrávat.

První elektronický slovník českého znakového jazyka byl vytvořen v roce 1998 Františkem Šebestou, od té doby byly vytvořeny desítky dalších CD-ROMů se zásobou

českého znakového jazyka. Seznam zdrojů k elektronickým slovníkům českého znakového jazyka na CD-ROM uvádíme v Příloze č. 9. Připomínáme však, že se nejedná o úplný výčet všech slovníků českého znakového jazyka na CD-ROM, pouze uvádíme ty neznámější.

Slovníky českého znakového jazyka na nosičích CD-ROM či online slovníky českého znakového jazyka nenachází plné využití u dětí raného věku, musíme však zmínit jejich význam a využití u rodičů dětí raného věku se sluchovým postižením. Díky možnosti využití těchto multimediálních dochází k zefektivnění výuky českého znakového jazyka, který je pro mnohé rodiče důležitý pro dorozumění se svým dítětem se sluchovým postižením.

3.3 TECHNOLOGIE K INTERVENCI A TERAPII

Fono

Jak je uvedeno na internetových stránkách oficiálního distributora programu Fono (www.fono.sk), je tento program souborem multimediálních programů, které pomáhají při terapii dětem a dospělým, kteří tuto pomoc vyžadují. Hlavní těžiště tohoto softwaru pak leží v terapii osob s komunikačním deficitem. Programy jsou určeny k užití v logopedických ambulancích, školách, specializovaných pedagogických zařízeních apod.

Na trhu jsou v nabídce programy Fono 1 a Fono 2, které jsou na internetových stránkách podrobně představeny. Níže uvedené informace jsou čerpány z webu Fono. (www.fono.sk)

Fono 1 je první verzí programu, jež byla představena na Mezinárodní konferenci „Klinické, rehabilitační a pedagogické aspekty hluchoty a kochleární implantace“ v Bratislavě, v roce 1995. Soubor Fono 1 obsahuje tyto programy, přičemž každý z uvedených programů vždy obsahuje režim nácviku a testování, kdy současně dochází k hodnocení úspěšnosti odpovědí.

- **Rozcvička:** Zahrnuje videosekvence cviků k rozvoji oromotoriky. Tyto sekvence lze pouštět opakovaně, či je rozfázovat po jednotlivých snímcích.
- **Slovní zásoba:** Tento program nabízí zhruba 500 pojmů, přičemž reálné fotografie jsou přiřazeny jak hlasová, tak písemná forma slova a zároveň je nabídnuta možnost odezírání slova z artikulačních orgánů.
- **Fonematický sluch:** Program, který rozvíjí fonematickou diferenciaci hlásek.

- **Zvuky běžného života:** Zvuky jsou rozděleny do sekcí (např. lidé, doprava, zvířata, hudební nástroje, domácnost). Klient má za úkol k daným zvukům přiřadit odpovídající obrázek.

Obr. 20: Fono 1 – zvuky běžného života
(Zdroj: <http://www.fono.sk/images/fono/fono1.gif>)

Fono 2, jež je druhou verzí, začalo být vytvářeno v roce 2006 především z důvodu poskytnutí bohatšího zvukového a vizuálního materiálu a možnosti širšího využití programu. Vývoj této verze stále není u konce, jsou rozpracovány další programy, avšak v současné době obsahuje Fono 2 následující programy

- **Rozvička:** Tento program má stejný obsah jako program Rozvička ve Fono 1 (viz výše).
- **Asociace:** V této aplikaci je nabídnuta obrazová, zvuková, hlasová, znaková nebo daktylní forma daného pojmu, tak, aby jednotlivé pojmy byly správně pochopeny a v souvislostech zařazeny do systému. Dítě pak má možnost osvojit si dané slovo a umět ho použít v různém kontextu. Aplikace obsahuje více než tisíc slov zařazených v různých kategoriích, zároveň rozřazených do úrovní dle obtížnosti. V této aplikaci jsou nabídnuty režimy **Nácvik**, kde se dítě seznamuje s různými podobami daného pojmu. Režim **Testování** testuje, zda dítě pochopilo a chápe souvislosti mezi různými podobami pojmu a danými pojmy. Zároveň dává dítěti zpětnou vazbu a odměnu získáním bodu a potleskem. Posledním režimem této aplikace je hra **Pexeso**, ve které je prezentována vybraná podoba pojmu. Hra Pexeso umožňuje nastavit množství párů v pexesu.
- **Fonematický sluch:** Aplikace k odhalování nedostatků ve sluchové diferenciaci hlásek. Ke konkrétním pojmům je přiřazena také obrazová podoba slova. Aplikace umožňuje nastavit rozdílný foném na začátek, doprostřed

či na konec slova, je možné nastavit také počet slabik ve slově, či vybírat konkrétní fonémy, které je potřeba procvičit. Opět můžeme nalézt různé režimy, ve kterých aplikace pracuje. Prvním je režim **Nácvik**, druhým pak režim **Testování**.

- **Okénkové čtení:** Je program, který podporuje rozvoj čtení. Obsahuje texty, které jsou uzpůsobeny různým kategoriím čtenářů.
- **Přehrávač daktylních znaků:** Je aplikace, jež umožňuje klientovi přehrát daný text i vlastní psaný text prstovou abecedou.

Dle Horanské (2009) jsou programy Fono jednoduché a děti nemají problém ovládat tyto programy i samostatně. Děti s programy pracují rády a nenucenou formou se aktivně zapojují při dosahování daných cílů. Buntová (2009) hovoří o užití programů Fono v domácím prostředí. Vyzdvihuje především zabezpečení sluchové výchovy prostřednictvím programu Fono, rozšiřování pasivní i aktivní slovní zásoby, nácvik automatizace vyvozené hlásky podle vybraných obrázků či nácvik odezírání s využitím obrázků dané slovní zásoby. Horanská (2009) doplňuje také rozvoj sluchové paměti.

3.4 TECHNOLOGIE K ROZVOJI KOGNITIVNÍCH DOVEDNOSTÍ/ K EDUKACI

Programy a softwary lze cíleně využívat také k podpoře rozvoje dílčích funkcí dětí, k jejich edukaci a rozvoji kognitivních dovedností. Dle daného edukačního cíle poté volíme odpovídající speciální program či technologii. Na trhu jsou dostupné např. tyto programy:

Pasivní sledování

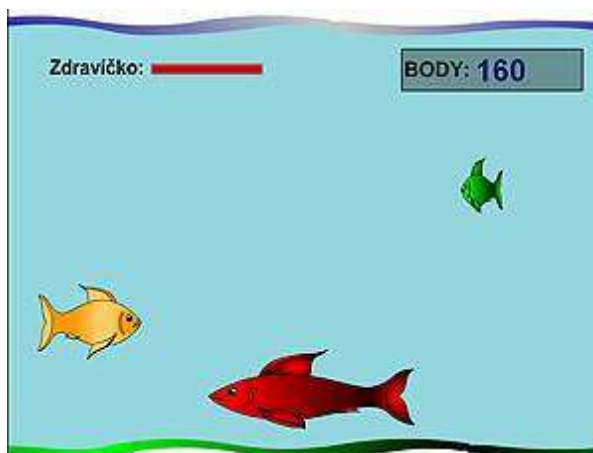
Software s jednoduchým ovládním, který můžeme využít také k diagnostice, ale i stimulaci či reedukaci. Zikl (2011) popisuje cílové skupiny, pro které je tento speciální software určen, mohou jimi být děti s mentálním, tělesným, zrakovým i sluchovým postižením. Software Pasivní sledování je vhodný pro první pokusy práce dítěte s počítačem.

Na internetových stránkách občanského sdružení Petit (www.petit-os.cz) se dočteme, že software Pasivní sledování obsahuje několik nezávislých programů:

- **SENSwitcher:** je program původně z Velké Británie. Občanské sdružení Petit dodalo k tomuto programu dokumentaci v českém jazyce. Součástí programu je také metodika, které umožňuje zaznamenávání výsledků klienta a rychlou

orientaci v pokrocích. Obsažené úkoly jsou ozvučené a velmi jednoduše obsluhovatelné.

- **Jednoduché hry (Rybičky, Balón):** Úkoly sloužící k nácviku stlačování klávesy dítětem.

Obr. 21: Pasivní sledování - jednoduché hry (Rybičky)
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/rybicky1.jpg>)

- **Úlohy pasivního sledování (Objevování, Pohyby, Skládání obrázků, Změny):** Tyto úlohy slouží k tomu, aby se dítě naučilo soustředit se na změny, které probíhají na obrazovce.

Honička a Chyt' mě!

Dva jednoduché programy cvičící pozornost a rychlost reakcí dítěte, také slouží k nácviku ovládnání kurzoru pomocí myši. (www.petit-os.cz)

Obr. 22: Honička
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/Honicka1.jpg>)

Méd'a

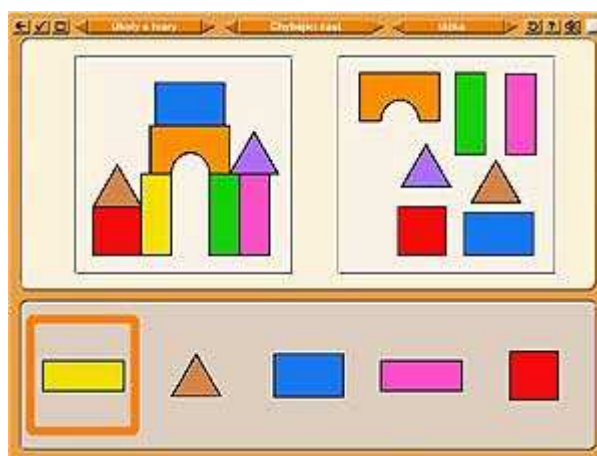
Program Méd'a se skládá z více jednotlivých programů, které se, jak uvádí Zikl (2011), zaměřují na rozvoj různých kognitivních dovedností dětí, jak intaktních, tak také dětí s různými druhy postižení. Pomocí následujících programů můžeme u dětí stimulovat zrakové vnímání, jemnou motoriku, vizuomotoriku, koordinaci oko-ruka, děti se učí pozornosti, cvičí postřeh, odhad a představivost, učí se základům počítání a rozvíjejí slovní zásobu.

Méd'a – barvy a tvary

Jak je uvedeno na internetových stránkách občanského sdružení Petit (www.petit-os.cz), program Méd'a – barvy a tvary je výukovým a vzdělávacím programem, který se zaměřuje na rozvoj smyslů a rozumovou výchovu. Je určen dětem v předškolním věku. Program je možné uzpůsobit také dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Obsahem programu je 46 úkolů rozdělených do pěti kapitol, přičemž u úkolů lze nastavit tři různé obtížnosti.

- Poznej stejnou barvu,
- výběr barvy či tvaru dle hlasové instrukce,
- skládání barev dle předlohy,
- pořadí barev/ tvarů,
- rozeznávání odstínů,
- třízení, vymalovávání,
- určování typické barvy daných předmětů,
- Kohsovy kostky, mozaiky, vkládačky,
- skládání obrazců z nabízených tvarů,
- barevné pexeso, domino a tetris.

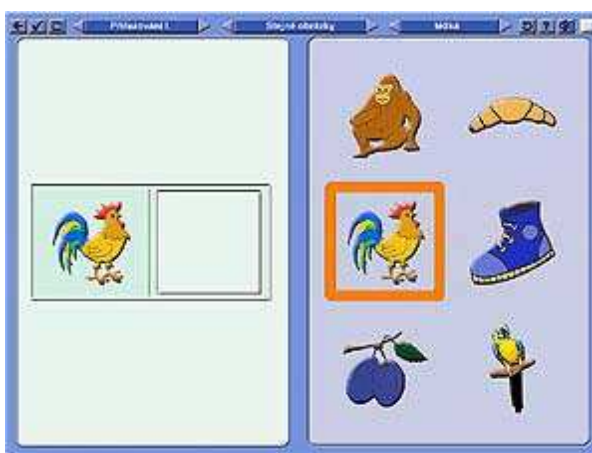
Obr. 23: Méd'a - barvy a tvary – skládání dle předlohy
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/barvy6.jpg>)

Méd'a a obrázky

Program Méd'a a obrázky stejně jako předchozí zmiňovaný program Méd'a – barvy a tvary slouží k rozvoji dětí v oblasti smyslové a rozumové. Úkoly tohoto programu se zaměřují na oblast přiřazování a rozlišování podobností v obrázcích, odlišování detailů, třídění, orientaci v prostoru (pochopení pojmů před, za, mezi, nahoře, dole, uprostřed aj.), určování velikostí.

Program obsahuje 43 úkolů v sedmi kapitolách, opět lze nastavit tři úrovně obtížnosti a vybrat z různých variant obrázkových souborů.

- Kapitola **Přiřazování I.**: Dítě má za úkol přiřazovat stejné či podobné obrázky a rozpoznávat protiklady.

Obr. 24: Méd'a a obrázky - Přiřazování I
(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/obrazky2.jpg>)

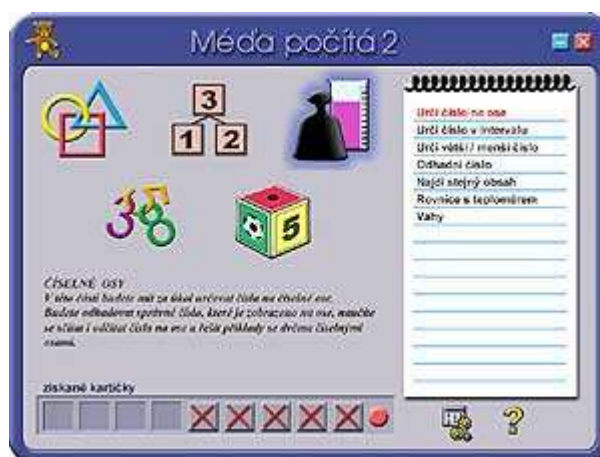
- Kapitola **Přiřazování II.**: Tato kapitola obsahuje úkoly k rozvoji představivosti a fantazie dětí. Využívá detailů obrázků, zobrazení obrázků z různých úhlů, půlených obrázků, přičemž dítě má poznat, o který obrázek z nabídky se jedná.
- Kapitola **Doplňování**: Úkolem dítěte je doplnit odpovídající obličej zobrazené pohádkové postavě.
- Kapitola **Rozlišování**: Dítě hledá shodné obrázky.
- Kapitola **Třídění**: Rozvíjí u dětí diferenciaci, děti třídí předměty z nabídky.
- Kapitola **Postup a prostor**: Učí děti posloupnost děje a sledu činností, rozlišování směrů či správný pracovní postup.
- Poslední kapitola **Hry**: Je věnována souboru her, na kterých si dítě zábavnou formou ověřuje a procvičuje znalosti získané v předešlých kapitolách.
(www.petit-os.cz; Zikl, 2011)

Méd'a počítá

Jak je již z názvu programu patrné, program Méd'a počítá se soustředí na rozvoj matematických představ a základů matematiky.

Náplní programu je pět kapitol, z nichž každá obsahuje sadu úkolů. Úkolů je celkem 56.

- **Úvod do matematiky:** První kapitola se soustředí na rozvíjení matematické představivosti. Děti se také seznamují s pojmy větší/ největší, menší/ nejmenší. Třídí obrázky dle velikosti, určují množství.
- Další kapitoly v programu jsou určeny spíše starším dětem předškolního a mladšího školního věku. Jedná se o kapitoly **Poznávání čísel, Číselná osa, Počítání, Hry.** Je třeba individuálně zvážit, jaké je využití těchto úkolů u dětí v raném věku.

Obr. 25: Méd'a počítá

(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/pocita0.jpg>)

Méd'a čte

Je multimediální program, který je využíván při nácvičce analyticko-syntetické metody čtení. Zíkl (2011) uvádí využití také ke globálnímu slabikářovému čtení, zvláště u dětí s těžkým sluchovým postižením v předškolním a školním věku.

Program obsahuje 1000 slov ve zvukové podobě v 19 úkolech. Každé slovo je spojeno s obrázkem. Úkoly obsažené v programu:

- Rozeznávání písmen,
- doplňování chybějících písmen ve slově,
- skládání slov z písmen,
- výběr slov, apod. (www.petit-os.cz)

Také u tohoto programu je potřeba individuálně zvážit využití u dětí v raném věku.

Méd'a 99

Méd'a 99 je uceleným souborem edukačních programů, které se zaměřují a motivují děti k rozvoji smyslového vnímání, komunikačních dovedností, poznání, pozornosti, myšlení a paměti. Program vznikl ve spolupráci občanského sdružení Petit, SPC Ostava-Kunčice, SRP Společnosti pro ranou péči Olomouc a Centrem alternativní a augmentativní komunikace v Praze.

Výchovně-vzdělávací program Méd'a 99 obsahuje hry, ve kterých děti rozvíjí výše zmíněné oblasti. V programech je více jak 200 úkolů, které jsou doplněny obrázky, piktogramy, zvukovou a psanou formou slova. Soubor Méd'a 99 obsahuje následující programy:

- **Pasivní sledování:** Slouží k seznámení dítěte s ovládáním počítače, k zaměření pozornosti a pozorování změn.
- **Zraková výchova:** V této oblasti dochází k aktivnímu zapojení dítěte do práce. Dítě rozlišuje a přiřazuje velikosti, tvary a barvy, porovnává.
- **Základní smyslová a rozumová výchova:** Dítě se v tomto modulu učí rozeznávat barvy, odstíny, tvary a velikost. Poznává významově provázané dvojice, nadřazené pojmy. Cvičí se v posloupnosti děje. Součástí modulu jsou také hry puzzle, domino, bludiště aj.
- **Smyslová a rozumová výchova pro pokročilé:** Obsahuje náročnější úkoly např. poznání písničky dle obrázku, určování vlastností, protikladů. Děti mají možnost cvičit paměť a logiku na jednotlivých cvičeních. Řešením úloh zúročují vědomosti nabyté v předchozích modulech.
- **Piktogramy:** Kapitola Piktogramy je určena zejména dětem s narušenou komunikační schopností. Obsahem je 730 symbolických obrázků, které jsou využity v úkolech, hrách. Děti jsou díky zábavné formě motivovány k naučení se symbolům.

Obr. 26: Méd'a 99

(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/M99.jpg>)

Psaní

Jak uvádí na svých internetových stránkách občanské sdružení Petit (www.petit.os), slouží program Psaní k procvičování sluchové analýzy a syntézy slov při čtení a psaní. Děti mohou procvičovat správné řazení písmen do slabik či slabik do slov, lze také skládat věty se slov. Program lze upravit dle možností klienta a využít tak různých obtížností, řazení písmen/ slov dle předlohy/ bez užití předlohy. V programu Psaní je obsaženo 881 ozvučených slov a 224 vět.

22 her

Program je vytvořen pro intaktní děti, nicméně lze užít také u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o výukový soubor her k rozvoji smyslových a rozumových dovedností, k rozvoji řeči, poznání i logiky, paměti či postřehu. Hry, obsažené v programu 22 her mají různé úrovně, díky kterým lze nastavit přiměřené úkoly různým věkovým kategoriím dětí a také úroveň přizpůsobit dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. Hry v programu 22 her vycházejí z již dříve jmenovaného edukačního programu Méd'a.

Program 22 her obsahuje pět kapitol:

- **Logika:** Obsahem kapitoly jsou logické hry, např. kdy dítě musí postavit cestu tak, aby auto přešlo ze startu do cíle.
- **Postřeh:** Čtyři postřehové hry učí pohotovým reakcím, odhadu a postřehu.

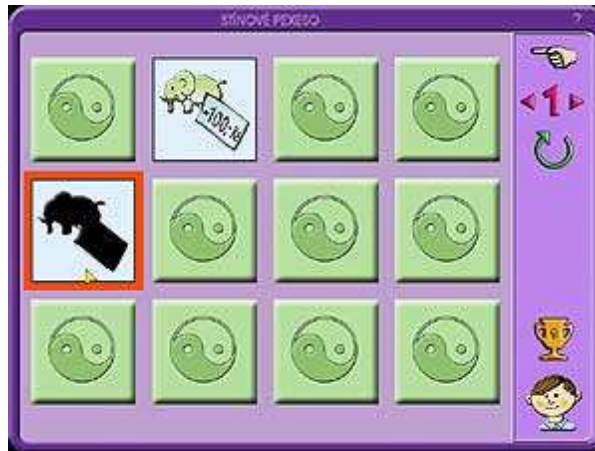

Obr. 27: 22 her - Postřehové hry

(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/obrazky2/22her-2.jpg>)

- **Písmenka:** Tato kapitola opět obsahuje čtyři hry – písmenkový tetris, šibenice, křížovky aj.
- **Počty:** Kapitola Počty obsahuje různé matematické hry, např. hra „Nakup a zaplat“, kdy má dítě danou sumu a vybírá předměty tak, aby nákup zaplatil z dané hotovosti.

- **Pexesa:** Kapitola Pexesa nabízí různé druhy pexes. Obrázkové, se zvětšenými detaily, stínové pexeso nebo pexeso zvukové, pexeso s písmenky i číslicemi. (www.petit-os.cz)

Obr. 28: 22her – Pexeso

(Zdroj: <http://www.petit-os.cz/obrazky/obrazky2/22her-5.jpg>)

Kon-Zen

Dalším programem, který představuje Zíkl (2011), je program Kon-Zen, který trénuje u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami koncentraci, pozornost i myšlení a zároveň rozvíjí vizuální vnímání dětí. Program nabízí různé stupně obtížnosti. Edukační počítačový program Kon-Zen mimo jiné trénuje také rychlost reakcí, krátkodobou paměť, prostorovou představivost aj.

Program Kon-Zen obsahuje vizuální cvičení:

- **Hledání páru,**
- **Rychlé přiřazení,**
- **Bleskové obrazce.** (www.alternativnikomunikace.cz)

Mentio®

Jak je uvedeno na internetových stránkách Mentio (www.mentio.cz), počítačové programy Mentio jsou výukovými programy pro děti i dospělé se speciálními vzdělávacími potřebami. Jsou určeny zejména speciálním pedagogům, kteří se specializují na oblast nápravy jazykových a řečových poruch, poruch komunikace, kognitivních poruch aj. Ačkoliv je program Mentio prezentován v prvé řadě jako výukový, dalšími možnostmi jeho využití je např. zařazení do logopedické intervence, použití pro děti jako stimulační a motivační prostředek, či součást rehabilitace řeči. Programy Mentio jsou zařazeny na Seznam výukového a vzdělávacího softwaru Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

Soubor výukových počítačových programů Mentio obsahuje:

- **Mentio Nahrávání:** Program nabízí možnost zaznamenání, editace a grafického i slovního popisu řečového projevu mluvčího a jeho uložení ve formátu mp3. Soubory, které osoby pracující s programem Mentio Nahrávání vytvoří, mohou posloužit jako prostředek k výměně informací mezi spolupracujícími odborníky, či k vlastní dokumentaci práce s klientem.
- **Mentio Hlas:** Mentio Hlas (Program pro nácvik fonace a modulace hlasu) je program, který lze využít při tvoření hlasu a rozvoji modulace – intenzity a frekvence. Program nabízí vizuální zpětnou vazbu. Je dobře využitelný jako stimulační a motivační prvek v řečové terapii. Určen je zvláště pro děti se sluchovým postižením, děti s opožděným vývojem řeči či kombinovanými vadami. Program Mentio Hlas nabízí nácvik délky výdechového proudu, fonace, hlasových začátků, správné intenzity a výšky hlasu apod. Dítě při nácviku, který probíhá hravou formou dostává zpětnou vazbu díky kresleným obrázkům a animacím.

Obr. 29: Mentio Hlas
(Zdroj: http://www.mentio.cz/images/v_cv_i.gif)

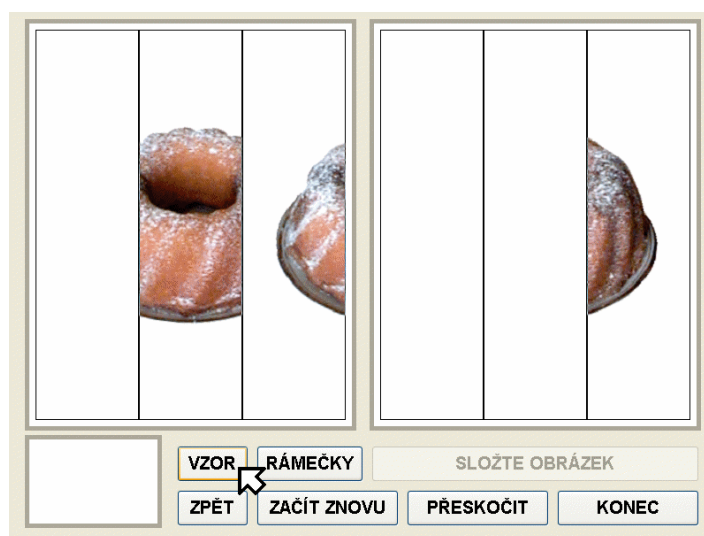
- **Mentio Zvuky:** Program Mentio Zvuky neboli Rozpoznávání zvuků a trénink sluchové paměti je složen z cvičení na identifikaci zdroje zvuku a přiřazování zvuků. Program obsahuje 200 zvukových záznamů běžného života a 950 krátkých zvuků. Součástí programu jsou také funkce, které umožňují spouštění zvuků pouze do levého či pravého ucha, spuštění šumů na pozadí aj.

- **Mentio Audiotest:** Umožňuje změřit citlivost sluchu jednotlivce. Počítačový program Mentio Auditest nabízí možnost přehrávat tóny různých frekvencí a hlasitostí.
- **Mentio Hádanky:** Mentio Hádanky (Úkoly na kontrolu rozumění textu a rozvoj logického myšlení) je souborem 240 hádanek, které nabízejí různé druhy obtížnosti. Klientovi je třemi větami popsána věc, kterou má uhodnout. Program umožňuje nastavit, zda chceme, aby měl klient možnost informaci přijímat sluchovou i zrakovou cestou, nebo zda pouze sluchovou, či pouze zrakovou cestou, tedy psaným textem. Klient má na výběr z několika variant správných odpovědí a musí vybrat tu, která odpovídá zadání.
- **Mentio Nakupování:** Cílem programu Mentio Nakupování je podpořit klientovu samostatnost při zacházení s penězi. V programu jsou obsaženy úlohy od porovnávání, počítání až po práci s penězi, výběr vhodných bankovek k zaplacení apod.
- **Mentio Slovní zásoba:** Obsahem programu Mentio Slovní zásoba jsou sady obrázků s psaným textem, které jsou tématicky uspořádané. Úkoly na kontrolu výslovnosti, pojmenování, sestavování slov z písmen, psaní či výběr slov, mohou být vztaženy na celé sady obrázků, či pouze na jednotlivá, vybraná slova.
- **Mentio MM:** Mentio MM neboli Memory Management jsou cvičení zacílená k tréninku krátkodobé paměti, pozornosti a soustředěnosti, porozumění psanému textu, rozvoji logiky a koordinace ruky.

Obr. 30: Mentio MM
(Zdroj: http://www.mentio.cz/images/mm_cv_a.gif)

- **Mentio Skládačky:** Cvičení v programu Mentio skládačky se soustředí na cvičení zrakové percepce. Program je rozdělen do témat: barvy, jídlo, peníze, doprava, lidské tělo, oblečení a osobní věci atd.

Obr. 31: Mentio Skládačky
(Zdroj: http://www.mentio.cz/images/sk_cv_2.gif)

- **Mentio Slovesa:** Obsahem programu Mentio Slovesa je 60 činností běžného života, které jsou zobrazeny na čtyřech obrázcích, které vyjadřují určitou dějovou posloupnost vyobrazené činnosti. Program se užívá zejména k nácviku skládání jednoduchých vět, k přípravě na globální čtení nebo pochopení příčiny a následku.

Těšíme se do školy

Multimediální výukový program Těšíme se do školy určený dětem předškolního a mladšího školního věku. Program je zaměřen zvláště na procvičování oblastí, dovedností a schopností potřebných ke vstupu na základní školu. CD-ROM vznikl ve spolupráci učitelek mateřských škol a nakladatelstvím Grada Publishing s.r.o.

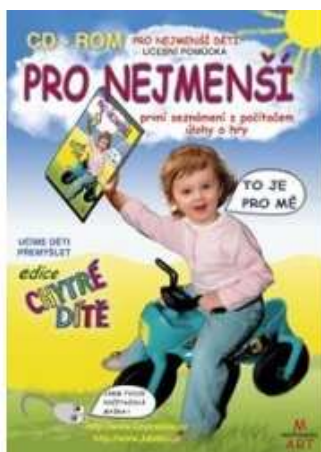
Jurkovičová (2007) popisuje obsah výukového programu, jehož ovládání je velmi snadné. Program nabízí 16 úkolů (Malé počítání, Orientace v prostoru a na ploše, Geometrické tvary, Porovnávání velikostí, Ovoce a zelenina, Zvířata, Lidské tělo, Rozdíly mezi obrázky, Počet slabik, Rýmy, Nepatří mezi ostatní, Nesmyslné obrázky, Co se má a co se nemá dělat, Dopravní značky, Barvy).

Průvodcem v tomto programu je kašpárek, který dítěti dává úkoly a přesné pokyny. Dítě v průběhu plnění úkolů získává body a po nasbírání určitého množství si za odměnu může zahrát hru.

Chytré dítě

Program Chytré dítě je na internetových stránkách distributora (www.jabko.cz) prezentován jako soubor didaktických her, které rozvíjejí vnímání, myšlení, pozornost, postřeh, ale také sluchové a zrakové vnímání či řeč pro děti od tří do sedmi let.

Obsahem CD-ROMu Chytré dítě jsou hry (Skládky, Pexesa, Písmena, Písničky, Říkáanky, Dvojice, Scénky, Děje, Dva stejné, tóny, Co tam nepatří, Tvary, Barvy, Abeceda) s různými druhy obtížností.

Obr. 32: Chytré dítě - Pro nejmenší

(Zdroj: <http://im9.cz/iR/importprodukt-orig/299/299e3df2ae2269bcf1ba3657a4ee72cd--mmf250x250.jpg>)

3.5 TABLETY, SMARTPHONE A APLIKACE

V posledních letech markantně vstupují do popředí mobilní a chytré telefony, tablety a s nimi související software, počítačové programy, mobilní aplikace aj. Tato zařízení mohou být považována pouze za prostředek zábavy, relaxace, ale jsou také nástrojem k objevování, vytváření i sdílení znalostí a dovedností. Dle Brdličky (2011) je očekávatelné, že postupem času tyto nové přístroje nahradí v dřívější době běžně používané stolní i přenosné počítače.

Využívání moderních informačních technologií v raném věku je otázkou, která vyvolává rozporuplné reakce. Mnozí se domnívají, že seznamovat dítě s technologiemi (počítač, notebook, tablet, SmartPhone) již v raném věku je nevhodné. Žijeme však v době digitálních dat, nových technologií, internetu, sociálních sítí, aj. Jak zabránit vlivu těchto technologií na dítě? Chceme však vlivu rychle se měnících technologií bránit? Nabízí se přeci možnost smysluplného využití moderních technologií k rozvoji dítěte v různých oblastech, u dětí se speciálními potřebami pak mohou být některé technologie také kompenzační pomůckou.

Na fakt, že se moderní informační technologie dostávají do popředí zájmů, reaguje také Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, které v letech 2009–2013 věnuje zvýšenou pozornost právě informačním a komunikačním technologiím (ICT). (www.msmt.cz) Vidíme zde tedy návaznost na rané období života, kdy se dítě seznámí a začne smysluplně užívat moderní technologie, na vzdělávání, kde je již běžným trendem využívání ICT při výuce.

Velký vzrůst ve využívání jsme v posledním roce zaznamenali u tabletů. Pokud bychom měli tablet popsat, jedná se o počítač ve tvaru desky s dotykovou obrazovkou, která je prioritním ovládacím prvkem. V současné době jsou tablety jedněmi z nejprogressivnějších se rozvíjejícími technickými prostředky pro AAK, výchovu a vzdělávání u osob se speciálními vzdělávacími prostředky. Nabídka tabletů je velmi široká, přístroje jsou stále zdokonalovány a ceny se rychle mění. (www.petit-os.cz) K velmi rychlému pokroku vpřed, v užívání tabletů došlo v roce 2010 a 2011. V té době firma Apple uvedla na trh iPad. Apple tak přišel se zařízením, které, v porovnání s dřívějšími počítačovými programy a speciálními softwary, nabízí větší možnosti využití za přijatelnější cenu. Velkou výhodou je iPad App Store, ve kterém lze stáhnout nepřeberné množství aplikací určených nejen pro AAK, ale také ke vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. (www.i-sen.cz)

Brdička (2011) ve svém článku popisuje Apple iPad jako technologii se značným výukovým potenciálem. Dále pak hodnotí fakt, že Apple uvedením iPadu na trh, a jeho velkým úspěchem, vybudil k činnosti také konkurenci. Současná nabídka tabletů a SmartPhone je velmi široká, a tak se nabízí její rozdělení dle operačního systému:

- **iOS (iPad, iPhone):** Operační systém iOS užívají tablety značky Apple - iPad a také mobilní telefony iPhone. V souvislosti s iOS a iPad si dovoluujeme zmínit internetové stránky www.i-sen.cz, které nabízí podrobné informace o využívání iPadů, při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Iniciativa iSEN vznikla na popud malé informovanosti o možnostech využití iPad v České republice. Cílem sdružení iSEN je aplikovat zahraniční zkušenosti do českého speciálního vzdělávání a nabídnout a předvést možnosti využití iOS pro komunikaci, doporučovat vhodné aplikace a vytvářet poradenský systém vztahující se k této problematice.
- **Android:** Android je operační systém, pro který existuje velké množství tabletů různých značek (např. Samsung, Acer, Asus, Sony, Lenovo, Fujitsu atp.) Nevýhodou tabletů s operačním systémem Android je fakt, že v České republice zatím neexistuje portál, který by poskytoval uživatelům natolik

ucelené informace jako je tomu např. u iPad na stránkách sdružení iSEN (www.i-sen.cz).

- **Windows 8:** Operační systém Windows 8 byl uveden do prodeje teprve na konci roku 2012. Nabídka tabletů, které by pracovaly pod Windows 8 není široká, ale jeví se dostatečnou pro účely AAK. Nabízí totiž poměrně mnoho aplikací v češtině (Altík, Grid2, Symwriter, Boardmaker). Stejně tak je tomu u původních českých programů pro vzdělávání, smyslovou a rozumovou výchovu pro děti s postižením (programy Méd'a).

V této práci v souvislosti s tablety hovoříme především o iPadech, jedním z důvodů je, že jsou zatím nepoužívanějšími. Dalším důvodem je také fakt, že pro iPady je zatím největší nabídka různých druhů aplikací, a stále se dále rozrůstá.

Co můžeme pozorovat při využívání tabletu při práci s dětmi? Brdička (2011) hovoří o mnohem větším zájmu dětí a vyšší motivaci k práci. V současné době jsou již děti raného věku zvyklé přijímat informace jak v digitální, tak také v multimediální podobě. Práce s tabletem je pro ně velmi intuitivní a snadná, mnohem jednodušší než ovládání myši u počítače.

Internetové stránky iPads In Education (www.ipadineducation.co.uk) uvádí důvody, proč je dobré využívat iPady při práci.

- Představuje nový prostor v technologii, který je zatím nedefinován, ale bude v průběhu času jistě významný. Jedná se o prostor mezi mobilními telefony a notebooky. Tento prostor pro tablety dostal název ‚agilní‘ (= čilý, aktivní), protože nabízí to, co ostatní přístroje a další spoustu možností navíc.
- Pomáhá při personalizaci učení. Je všeobecně známo, že memorování učiva se rychle stává zastaralým. Učitelé proto hledají a vytvářejí nové cesty při řešení tohoto problému a iPady nabízejí užitečnou pomoc při transformaci výuky. (pozn. autora: Tento bod můžeme aplikovat také na práci poradce v rané péči, který využitím iPadu/ tabletu vytváří nové způsoby práce s dítětem, pro dítě zajímavější a poutavější.)
- iPad/ tablet je prázdnou tabulí a nabízí prostor pro množství nových aplikací. Odborníci využívající iPad při práci se dětmi/ žáky/ klienty mohou spolupracovat s vývojáři a spolupodílet se tak na vývoji nových, inovativních softwarů, které jsou vytvořeny na míru danému dítěti/ žákovi/ klientovi. iPad/ tablet je poutavé zařízení, které láká k využívání a pomáhá obměňovat zažité způsoby práce.

- Předností iPadu/ tabletu je také výdrž baterie, která umožňuje okamžité použití kdykoliv a kdekoliv bez nutnosti nabíjení v průběhu dne. Tato výhoda je ideální pro uživatele iPadu/ tabletu, kteří toto zařízení využívají jako kompenzační pomůcku např. pro komunikaci.
- iPad/ tablet je prvním zařízením, které je dostatečně přizpůsobivé k tomu, aby vyhovovalo osobám jakéhokoliv věku, všech úrovní schopností a dovedností. Umožňuje přístup k práci s technologiemi i lidem, kterým dříve technologie zpřístupněny nebyly.

V následujícím textu budeme hovořit o konkrétním využívání iPadů při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami a o zpřístupnění technologií této skupině dětí. Na internetových stránkách iPads In Education (www.ipadineducation.co.uk) se dočítáme o funkcích iOS, jakými jsou zpřístupnění či usnadnění při užívání osobami se speciálními potřebami. Fakt, že tablety/ iPady mohou být dobře využívány osobami s poruchami komunikace jsme již zmiňovali. Za důležité považujeme také možnost využívání aplikací, které nejsou primárně určeny osobám se speciálními potřebami, avšak i tyto aplikace lze využít. Další výhodou iOS je komunita vývojářů, kteří tvoří nápaditým způsobem aplikace využitelné pro cílovou skupinu lidí se speciálními potřebami. Další z výhod využití iPadu u osob s postižením je fakt, že se jedná o zařízení, které osoby s postižením využívají tak, jako každý jiný. Nejedná se o žádnou specializovanou pomůcku. Výhodná je také finanční dostupnost zařízení a jeho mnohofunkčnost.

Na internetu můžeme nalézt množství zahraničních i českých internetových stránek, které se zabývají tématem využívání iPadu/ tabletů při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Zároveň jsou ve většině případů na těchto stránkách uváděny také přehledy dostupných aplikací se stručnými popisy. V této práci není prostor pro podrobné popisování jednotlivých aplikací a oblastí, které rozvíjejí, přinášíme však odkazy na různé internetové stránky zabývající se těmito technologiemi viz Přílohu č. 10 a přinášíme pouze stručný přehled oblastí, které lze pomocí aplikací rozvíjet. Tento přehled vytváří sdružení iSEN.cz, jedná se zatím o nejrozsáhlejší přehled aplikací dostupných pro iPad v českém prostředí (přikládáme odkaz na zmíněnou internetovou stránku: <http://www.i-sen.cz/p/prehledy.html>)

- *„aplikace pro všeobecný rozvoj,*
- *aplikace pro řečový rozvoj,*
- *aplikace pro podporu čtení a psaní,*
- *aplikace pro rozvoj předmatematických a matematických představ,*

- *aplikace pro pasivní sledování, relaxaci a motivaci,*
- *aplikace vhodné pro smyslová postižení.*
- *aplikace podporující strukturu a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra.“*

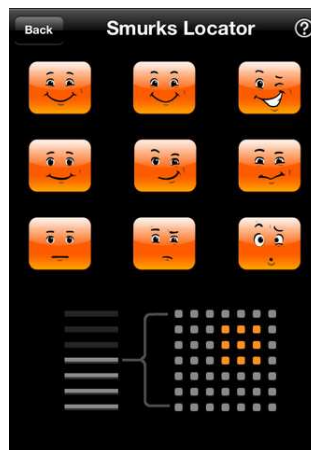
Pokud se zaměříme na dítě raného věku se sluchovým postižením a možností využití iPadu, můžeme hodnotit, že iPad a aplikace slouží jako vhodný doplněk a podpora rozvoje. Na internetových stránkách sdružení iSEN.cz byl publikován článek o využití iPadu dítětem se sluchovým postižením a rozděluje možnosti do následujících kategorií. (www.i-sen.cz)

Zpřístupnění

iPad nabízí možnosti zpřístupnění pro osoby se sluchovým postižením v takové míře, že spojuje signál levého i pravého kanálu do mono signálu, který je vpouštěn do obou kanálů a tím umožňuje uživatelům s poškozením sluchu na jednom uchu, slyšet zvukový signál v uchu nepoškozeném (funkce Mono audio). Další možností zpřístupnění je videohovor, který umožňuje odezírání řeči či rozhovor pomocí českého znakového jazyka.

Neverbální komunikace

Je pro dítě prvním zdrojem informací a je zároveň významná pro komunikaci verbální. iPad nabízí různé aplikace na procvičování či nácvik neverbální komunikace (např. Smurks, ABA Flash Card and Games, BabyPlayFace,...). Jedná se většinou o fotografie emocí, kdy dítě rozpoznává, mění, srovnává výrazy tváře.

Obr. 33: aplikace Smurks

(Zdroj: http://a1038.phobos.apple.com/us/r1000/094/Purple/v4/c0/bb/3e/c0bb3e3c-0f1c-737b-d4bb-2efbff47dc90/mza_342637649690351702.320x480-75.jpg)

Rozvoj sluchového vnímání

Při rozvíjení sluchového vnímání u dítěte můžeme nacvičovat **detekci zvuků** – můžeme využít zvukové aplikace a nacvičovat s dětmi reakci na zvuk (aplikace First Sounds). Další možností je **rozlišování zdroje zvuku** – kdy dítě přiřazuje zvuky k obrázkům či fotografiím (aplikace Touch the Sound, Animal Sounds,...) Dále pak **motivujeme dítě k řečovému projevu**, můžeme využít aplikace Talking Friends, která funguje na principu akce a reakce – pokud dítě vydá jakýkoliv zvuk, postavička jej zopakuje.

Obr. 34: aplikace Animal Sounds

(Zdroj: <http://a1481.phobos.apple.com/us/r1000/089/Purple/56/1d/31/mzl.honrslxg.320x480-75.jpg>)

Obr. 35: aplikace Talking Friends

(Zdroj: http://4.bp.blogspot.com/-XwdpuzI_xj8/UTS0sM32uoI/AAAAAAAAVuU/xxRd4DrKwe0/s1600/ScreenShot024.jpg)

Spojování slov do vět

Vytváření vět můžeme u dětí podpořit dějovými obrázky (aplikace My house, My scene, Baby learns simple object).

Sociální situace

Pro děti se sluchovým postižením je mnohdy náročné pochopit každodenní, natož pak i výjimečné situace, proto aplikace iPadu nabízí možnost zaznamenávání činností a situací v průběhu celého dne a vytvářet tak dítěti zážitkové deníky. Všechny fotografie lze ozvučit

a posléze pak opakovaným prohlížením rozvíjet porozumění, slovní zásobu dítěte i paměť (aplikace Pictello, My Pictures Talk, iCommunicate, Book Creator, My Story...).

Rozumění řeči

Oblast rozumění řeči můžeme u dětí se sluchovým postižením testovat různými způsoby, např. nafocení fotografií rodinných příslušníků a jejich pojmenováním, pojmenováním předmětů/ činností na obrázcích, přiřazováním a výběrem (aplikace BITSBOARD, Photo touch, Flashcards app,...).

Obr. 36: aplikace Flashcards

(Zdroj: <http://1.bp.blogspot.com/-uy1tdAhpE9g/UPg9RjwomfI/AAAAAAAAS58/r5eV6wqteGA/s1600/1-Desktop1.jpg>)

Znaky a znakový jazyk

iPad je dobře využitelný také pro nácvik a výuku znaků či znakového jazyka, problémem však zůstává, že aplikace dostupné na AppStore využívají amerického znakového jazyka a nejsou v České republice využitelné. První aplikací s českým znakovým jazykem, která je však spíše využitelná pro dospělé je aplikace Kurz znakového jazyka od Unie neslyšících Brno.

Obr. 37: aplikace Kurz českého znakového jazyka - ukázka

(Zdroj: <http://a1885.phobos.apple.com/us/r1000/077/Purple/v4/87/29/e9/8729e97c-5e74-a246-ceb4-cc064ac0bca8/mzl.apuiehqo.320x480-75.jpg>)

Na závěr této podkapitoly si dovoluujeme uvést pro srovnání dva výzkumy. Jeden byl proveden psychologem Jordy Kaufmanem v Austrálii. Druhý výzkum provedli v New Yorku v USA Michael Cohen Group LLC.

Informace o výzkumu Dr. Kaufmana byly zveřejněny v článku Danielly Miletic (2012). Dr. Kaufman uvádí fakt, že žijeme v době, kdy exploduje popularita dotykových technologií zaměřených na děti raného věku. Výzkum, který Dr. Kaufman inicioval byl proveden u 46 dětí ve věku čtyř až šesti let. Zahrnoval úkoly na zkoumání pozornosti dětí a kompetencí k řešení problému. Děti byly pozorovány při kreslení, vybarvování a stavění z kostek, všechny zmíněné činnosti děti prováděly na iPadu a posléze pomoci reálných hraček. Předběžná zjištění z výzkumu ukázala, že užití iPadu děti motivuje a zlepšuje kvalitu učení u dětí, spíše, než by jí bránilo. Dále pak se ukázalo, že klid a kreativita, kterou děti ukázaly při kreslení na iPadu je stejná jako při ‚reálném‘ kreslení. Závěrem výzkumu však Dr. Kaufman konstatuje, že přínos iPadu pro rozvoj dítěte je stále velkou neznámou.

Druhý výzkum provedený v průběhu února a března 2011 v USA, zahrnoval rozhovory, dotazníky a strukturované pozorování každého ze 60 dětí zúčastněných výzkumu. Byl pozorován přístup dítěte ke hře s dotykovou obrazovkou a zároveň se výzkum zaměřil na obsah a využití konkrétních aplikací. Cílem výzkumu vykonávaného Michael Cohen Group LLC bylo prozkoumat užívání dotykové obrazovky a současnou nabídku aplikací a přispět tak ke znalostem o používání moderních technologií malými dětmi ve věku od dvou do osmi let. Konkrétním cílem studie pak bylo zvýšit obecné povědomí o tom, jaký potenciál má využívání iPadu jako edukačního prostředku u dětí raného věku.

Konkrétní závěry studie předkládá Michael Cohen (2011):

- Dotykové technologie a jejich doprovodné aplikace jsou přístupné dětem již od dvou let věku a lze je využít ke smysluplné práci s dětmi.
- Prvotní reakce dětí na dotykové obrazovky moderních zařízení (tabletů, SmartPhone) se vyznačují fascinací a okamžitou angažovaností dětí k jejich využití. Záležit však také na vývojové úrovni každého dítěte a na předchozí zkušenosti s podobnými technologiemi.
- Děti raného věku zkoumají a zároveň se učí způsoby, které jsou jim přirozené, tedy dotyky, opakováním, metodou ‚pokus-omyl‘. Ovládání dotykových zařízení je pro děti velmi intuitivní a tím umožňuje dětem přístup k práci s danou aplikací.

- O dostupnosti a využití aplikací na dotykových zařízeních dětmi můžeme hovořit hlavně díky designu a množství aplikací, které jsou uzpůsobeny vývojovým úrovním dítěte.
- Množství aplikací nabízí dítěti zažití úspěchu, vlastní nezávislosti, autonomie a možnosti ‚udělat to sám‘, současně podporuje postupný vzrůst schopností při užívání iPadu. Na druhou stranu vyvstává riziko frustrace a nudy, pokud složitost aplikací setrvává po dlouhou dobu na jedné úrovni. Proto je potřeba dítěti nabízet postupně takové aplikace, které kopírují jeho vývojovou úroveň a umožňují dítěti pokrok.

Závěrem této studie lze říci, že děti jsou nadšeny z práce na iPadu, nicméně práce na něm není sama o sobě zárukou rozvoje a učení dítěte. Nabízí se však otázky k zamyšlení a možná i pro budoucí výzkum: Jaké jsou podobnosti a rozdíly mezi virtuální a reálnou životní zkušeností? Jak úzce je učení skrze dotykovou obrazovku srovnatelné s reálným životem? Jaká je optimální míra využití tabletů a aplikací při práci s dětmi raného věku?

PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

V metodologické části této závěrečné práce je popsán výzkum, který byl pro vytvoření praktické části proveden. V následujícím textu uvádíme cíle výzkumu a použité výzkumné metody. Součástí metodologické části je analýza a interpretace dat získaných z rozhovorů s poradkyněmi rané péče pro děti se sluchovým postižením ze SRP Tamtam Olomouc a Tamtam Praha.

4.1 CÍLE VÝZKUMU

Před začátkem provádění výzkumného šetření jsme si stanovili cíl, kterého chceme výzkumným šetřením dosáhnout a otázky, na které chceme prostřednictvím výzkumného šetření získat odpovědi.

Hlavním cílem diplomové práce s názvem Moderní informační technologie a jejich využití v rámci rané péče pro děti se sluchovým postižením, je, jak již sám název závěrečné práce napovídá, zmapovat využívání moderních informačních technologií ve SRP, jejichž cílovou skupinou jsou děti se sluchovým postižením.

Na základě výzkumného šetření jsme chtěli odpovědět na následující otázky:

- Jaké speciální softwary, programy či moderní technologie jsou v rané péči pro děti se sluchovým postižením využívány?
- Jaká je frekvence využívání moderních informačních technologií při práci poradce rané péče?
- Mají pracovníci rané péče dostatečné informace o možnostech využívání moderních informačních technologií? (tj. Existuje rozvinutá informační síť?)
- Můžeme při práci s moderními informačními technologiemi v raném věku hovořit jako druhu rozvoje dětí v různých oblastech?
- Jaké postoje při využívání moderních informačních technologií zauímají rodiče dětí? Orientují se v nabídce programů? Znají/vyhledávají nové programy/aplikace? Spolupracují aktivně při využívání moderních informačních technologií?

4.2 METODY VÝZKUMU

Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí **kvalitativního přístupu**. Strauss a Corbinová (1999) popisují kvalitativní přístup ve výzkumu tak, že výsledků se nedosahuje statistickými procedurami či jinou kvantifikací. Jedná se většinou o výzkum, který zobrazuje život a příběhy lidí, jejich chování, dále pak např. chod organizací či jiných hnutí nebo se kvalitativní výzkum zaměřuje na vzájemné vztahy. Jak také Strauss a Corbinová (1999) uvádí, lze i některé kvalitativní údajů kvantifikovat, samotná analýza údajů je však kvalitativní.

K získání údajů bylo v případě této práce užito techniky **rozhovoru – interview**. Miovský (2006, s. 156) definuje interview jako „*rozhovor, který je moderovaný a prováděný s určitým cílem a účelem výzkumné strategie.*“ Švaříček (2007) označuje rozhovor za nejpoužívanější metodu sběru dat v kvalitativním výzkumu a označuje jej termínem hloubkový rozhovor. Ve srovnání s Miovským (2006), který uvádí, že z terminologického hlediska se označení rozhovor užívá k pojmenování formy běžné lidské komunikace a termínem interview je označována výzkumná metoda. Metoda interview je dle Miovského (2006) k získání kvalitativních dat nejvýhodnější, avšak patří k nejobtížnějším metodám. Ke zvládnutí interview je totiž potřeba mít určité sociální dovednosti a citlivost, a také umět dobře pozorovat. Jak introspektivně, tak extrospektivně. Následně umět obě metody účinně provázat a vytěžit z nich maximum pro výzkum. Interview bývá zpravidla prováděno s jednou, maximálně se třemi osobami. Při vyšším počtu účastníků interview již hovoříme o skupinovém rozhovoru či o ohniskových skupinách. Při takové počtu účastníků interview můžeme zároveň pozorovat jev zvaný skupinová dynamika. Významným znakem interview je fakt, že jej nelze provádět bez pozorování. Kvalitní interview je spojeno také s kvalitním pozorováním. Čím je pak atmosféra při provádění interview důvěrnější a otevřenější, tím hlubší a bohatší budou získané poznatky a tím více budou data validní.

Miovský (2006, s. 157) rozděluje interview do tří skupin:

- „*Nestrukturované interview,*
- *polostrukturované (semistrukturované) interview,*
- *strukturované interview.*“

Miovský (2006) dále specifikuje jednotlivé druhy interview:

Nestrukturované interview se nejvíce podobá běžnému rozhovoru. Znaky takového interview jsou přirozenost, nenásilný průběh, není dopředu vytvořen plán

ani struktura, které by se tazatel držel, nedefinují se dílčí okruhy. V tomto případě se držíme pouze hlavního tématu a rozvíjíme jej dle výzkumných otázek.

Polostrukturované interview je nejrozšířenější metodou interview. Při přípravě je potřeba, aby si tazatel vytvořil schéma, které je pro něj závazné a specifikuje otázky, na které se bude účastníků interview ptát. Při vedení tohoto druhu interview můžeme využívat následného upřesnění a vysvětlení odpovědí účastníka. Ověřujeme otázkami, zda jsme vše správně pochopili a interpretovali, popř. klademe doplňující otázky, a tím téma rozpracováváme hlouběji. Cílem polostrukturovaného interview je dle Švaříčka (2007) získat co nejdetailnější a komplexní informace o studovaném jevu.

Strukturované interview již stojí na pomezí mezi metodou interview a dotazníkovými metodami. Schéma a pořadí otázek takového interview jsou pevně dané, pro tazatele závazné a neumožňuje změny a úpravy. Předem je také určen čas pro odpověď.

4.3 REALIZACE VÝZKUMU A CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Samotná realizace výzkumu probíhala na přelomu měsíců března a dubna. Nejdříve bylo vytvořeno schéma polostrukturovaného interview s přesně specifikovanými otázkami. Metoda interview byla upřednostněna před dotazníkovým šetřením vzhledem ke skutečnosti, že v České republice existují pouze dvě SRP zaměřující se na cílovou skupinu dětí se sluchovým postižením, a tudíž je počet respondentů omezen. Dále pak, aby byla zajištěna co nejvyšší návratnost. V neposlední řadě, aby byl jasně vymezen pojem moderní informační technologie, který je pro mnohé těžko uchopitelný a v případě dotazníkového šetření by tak mohlo dojít ke špatné interpretaci tohoto pojmu respondenty.

Při šetření bylo osloveno deset respondentů, jednalo se o poradkyně rané péče pro děti se sluchovým postižením. Souhlasné stanovisko k provedení interview s výzkumníkem vyslovilo osm z deseti oslovených.

Zároveň byl v rámci šetření proveden předvýzkum s jedním respondentem. Předvýzkum, dle Miovského (2006, s. 29), umožňuje výzkumníkovi „ověřit, zda navržené metody a postupy přináší očekávanou kvalitu dat.“ Na základě závěrů z předvýzkumu, byly v interview provedeny potřebné úpravy.

K získání dat pro tento kvalitativní výzkum bylo tedy použito metody polostrukturovaného interview, přičemž bylo respondentům položeno 16 otázek. Otázky se vztahovaly k předem vymezenému cíli. V interview byly každému účastníkovi jednotlivě položeny následující otázky:

- 1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité? Proč?
- 2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)
- 3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?
- 4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?
- 5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?
- 6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?
- 7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?
- 8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?
- 9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?
- 10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?
- 11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?
- 12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?
- 13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?
- 14 Jaké postoje zaujmají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?
- 15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?
- 16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderních informačních technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Otázky číslo 2, 3 a 4 byly v rozhovoru zaznamenávány pomocí záznamového archu, který sloužil k rychlejší administraci vyjmenovaných programů a technologií. Do záznamového archu jsme zařadili programy a technologie, o kterých uvádíme podrobné informace v kapitole 3 této práce (viz výše), a které byly do kapitoly 3 zařazeny po prostudování odborné literatury a internetových stránek, týkajících se tématu.

V záznamovém archu byly uvedeny následující programy/ speciální softwary a moderní technologie, přičemž poslední možností výběru byla vždy výzva k doplnění dalších položek, které nejsou ve výčtu uvedeny.

Tab. 3: Záznamový arch k otázkám 2, 3, 4 rozhovoru.

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině			
Speciální software pro metodu VPA			
Speech Viewer			
Logomalovánky			
Brepta			
Altík			
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs			
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce			
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce			
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce			
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM			
Fono			
Pasivní sledování			
Honička a Chyť mě!			
Médďa			
Médďa – barvy a tvary			
Médďa a obrázky			
Médďa počítá			
Médďa čte			
Médďa 99			
Psaní			
22 her			
Kon-Zen			
Mentio			
Chytré dítě			
Těšíme se do školy			
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace			

4.4 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

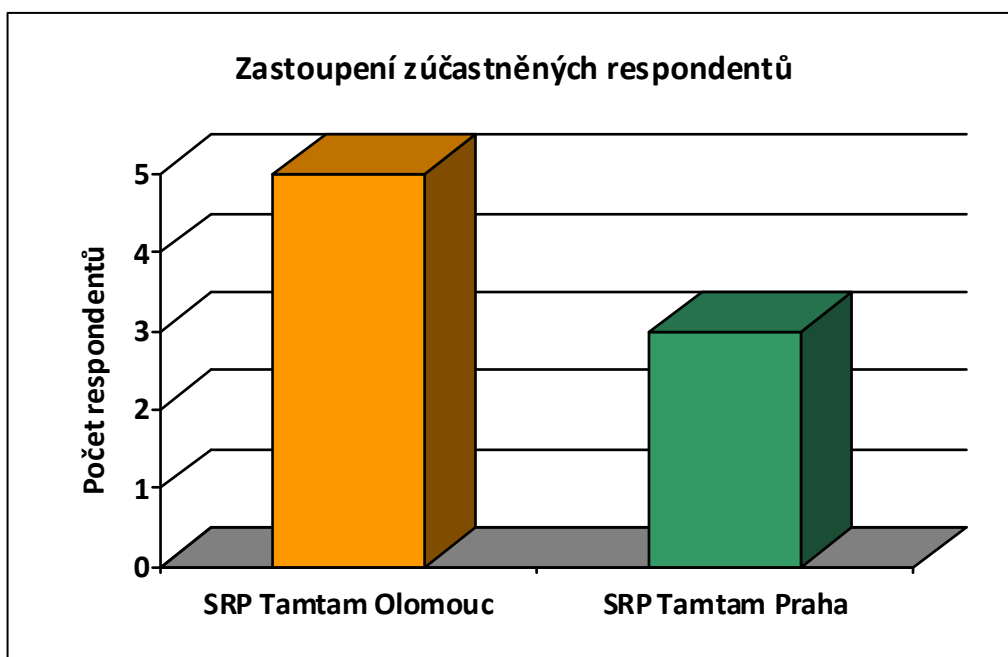
K analýze získaných, kvalitativních dat bylo využito **metody prostého výčtu**. Miovský (2006) uvádí, že se jedná o metodu na hranici mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem. Touto metodou se dá vyjádřit vlastnost určitého jevu. Při analyzování kvalitativních dat tak můžeme zvažovat vhodné využití kvantitativních ukazatelů, k podpoře významu určitých jevů, které jsme našli.

V následujícím textu uvádíme vždy znění dané otázky a interpretaci získaných dat z interview. Všechna interview, která byla provedena, a ze kterých jsou čerpána data k analýze jsou přiložena v Příloze č. 11.

V první řadě charakterizujeme zúčastněné respondenty. Šetření se, jak jsme již zmiňovali, zúčastnilo celkem osm respondentů. Jednalo se o samé ženy. Všechny zastávaly pozici poradkyně rané péče, nichž v jednom případě se jednalo o vedoucí poradců a v jednom případě o vedoucí pracoviště. V Grafu 1 uvádíme znázornění zástupkyň z jednotlivých SRP Tamtam.

Tab. 4: Zdroj dat ke Grafu 1

Název zařízení	Počet respondentů	Procentuální zastoupení
SRP Tamtam Olomouc	5	62,5 %
SRP Tamtam Praha	3	37,5 %

Graf 1: Zastoupení zúčastněných respondentů

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité? Proč?

V první otázce jsme se dotazovali na osobní názor vztahující se k důležitosti využití moderních informačních technologií v rané péči.

Dva respondenti na tuto otázku neodpověděli. U žádného z respondentů jsme se nesetkali s naprosto odmítavým názorem k využívání moderních informačních technologií u dětí v raném věku.

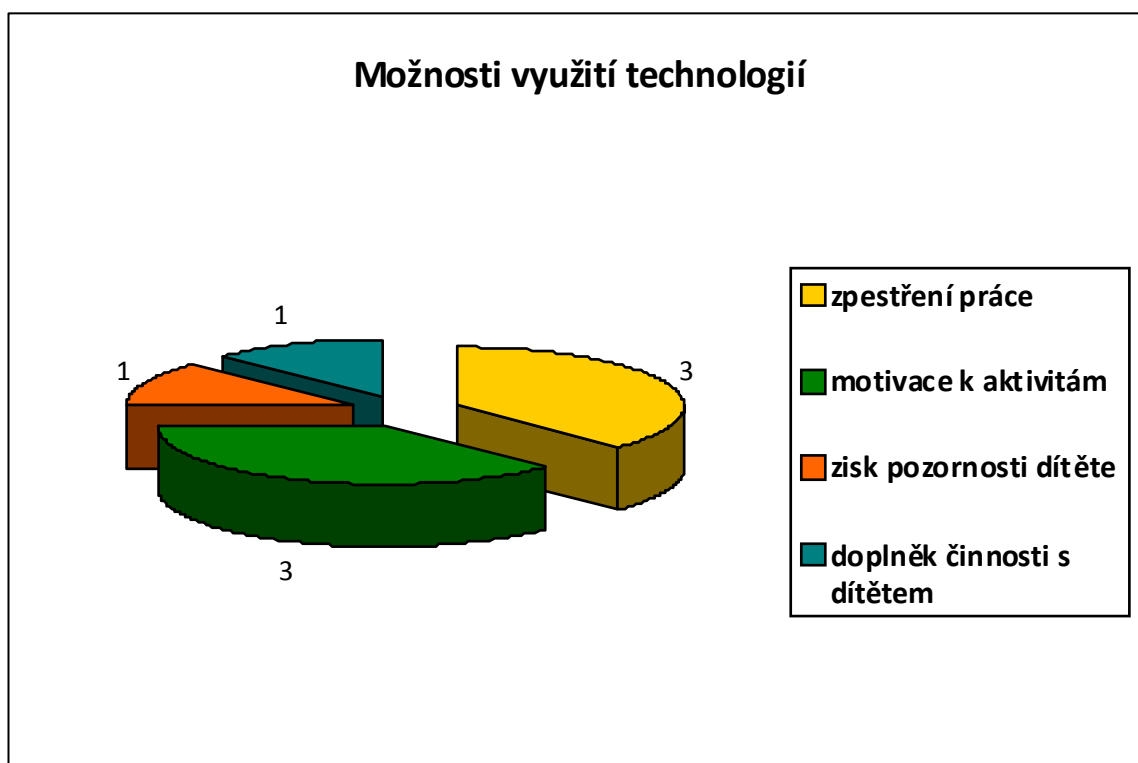
Dva respondenti uvedli, že využívání moderních informačních technologií nepovažují za to úplně nejdůležitější. V rozhovorech jsme zaznamenali názor o možné škodlivosti moderních informačních technologiích v konkrétních případech, kdy se snažíme u dítěti podporovat komunikaci. Respondent poukazuje na komunikaci jako na sociální proces mezi dospělým a dítětem. „*Děti jsou těmito technickými věcmi fascinovány a snáze k nim ,utečou‘, komunikace s nimi je totiž mnohem jednodušší, než komunikace s lidmi – a dítě pak nemá motivaci komunikovat s reálnými lidmi.*“ (Rozhovor č. 4) Tento názor je vztažen především na situaci dítěte s vadou sluchu. V jiném rozhovoru se setkáváme s názorem na využití moderních informačních technologií u dětí s kombinovaným postižením – postižením kombinovaným se sluchovým postižením, kdy *moderní informační technologie mohou významně dopomoci k funkční komunikaci dítěte s okolím či dopomáhají k rozvoji komunikačních dovedností.*“ (Rozhovor č. 1)

U většiny respondentů jsme pak setkali s kladnými názory ohledně důležitosti využívání. Výrazným motivem kladných odpovědí byl odkaz na současný způsob života. „*Moderní informační technologie jsou součástí současného způsobu života a prolínají do všech pracovních oborů. Prolínají životem rodiny a jejich použití je v dnešní době přirozené.*“ (Rozhovor č. 6)

Z otázky, ve které jsme se ptali na důležitost využívání moderních informačních technologií a zdůvodnění tohoto názoru, nám vyplynuly i eventuální možnosti využití moderních informačních technologií při práci s dítětem, dle názoru respondentů. Respondenti uváděli užitečnost využití moderních informačních technologií a jejich využití jako doplňku činností prováděných s dítětem. Další možnosti využití uvádíme v Grafu 2 znázorňujícím četnost získaných, shodných odpovědí.

Tab. 5: Zdroj dat ke Grafu 2

Využití technologií	Četnost odpovědí	Procentuální zastoupení
Zpestření práce s dítětem	3	37,5 %
Motivace dítěte k aktivitám	3	37,5 %
Doplněk činnosti s dítětem	1	12,5 %
Zisk pozornosti dítěte	1	12,5 %

Graf 2: Možnosti využití technologií

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

V této otázce šlo pouze o zjištění, jaký přehled mají respondenti o nabídce moderních informačních technologií, které jsou dostupné na trhu. Při rozhovoru byl použit záznamový arch k rychlejší a přehlednější administraci (viz výše). Byla také nabídnuta možnost doplnění tohoto seznamu, nabídky však nevyužil žádný z respondentů.

Předkládáme tabulku, ve které jsou zaznamenány četnosti odpovědí. Jeden z respondentů na tuto otázku neodpovídal, maximální počet zaznamenaných odpovědí u jednotlivých položek je tedy hodnota 7.

Tab. 6: Tabulka s vyhodnocením k otázce č.2

Název	Četnost odpovědí	Procentuální zastoupení
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	7	100 %
Speciální software pro metodu VPA	7	100 %
Speech Viewer	6	85, 7 %
Logomalovánky	0	0 %
Brepta	5	71, 4 %
Altík	5	71, 4 %
Altíkovy úkoly	2	28, 6 %
Altíkův slovník	2	28, 6 %
Když chybí slova	0	0 %
Globální slabikář 2	0	0 %
SymWriter	2	28, 6 %
Boardmaker v.6	2	28, 6 %
ACKeyboard 2.0	0	0 %
Grid 2	0	0 %
Grid Player	0	0 %
Baby Signs	7	100 %
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	7	100 %
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	5	71, 4 %
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	5	71, 4 %
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	7	100 %
Fono	7	100 %
Pasivní sledování	2	28, 6 %
Honička a Chyť mě!	1	14, 3 %
Méďa	4	57, 1 %
Méďa – barvy a tvary	3	42, 9 %
Méďa a obrázky	3	42, 9 %
Méďa počítá	3	42, 9 %
Méďa čte	3	42, 9 %
Méďa 99	3	42, 9 %
Psaní	2	28, 6 %
22 her	2	28, 6 %
Kon-Zen	1	14, 3 %
Mentio	7	100 %
Chytré dítě	4	57, 1 %
Těšíme se do školy	3	42, 9 %
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	7	100%

Maximální hodnoty 7 bylo dosaženo u položek: DVD Raná komunikace v neslyšící rodině, Speciální software pro metodu VPA, Baby Signs, CD Zvířátka v českém znakovém jazyce, Slovníky českého znakového jazyka na CD-Rom, Fono, Mentio, iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace. V těchto položkách již můžeme nacházet podobnosti s následující otázkou č. 3. Kromě položky iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace se totiž jedná o technologie, které mají poradkyně k dispozici na pracovišti.

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?

K administraci této otázky jsme opět užili záznamového archu. Z otázky vyplynuly určité nesrovnalosti v odpovědích. Předpokládali jsme, že pokud je určitá technologie k dispozici na pracovišti, bude u ni zobrazena buď hodnota 8 (výskyt technologie na obou pracovištích), nebo hodnota 5 (výskyt technologie na pracovišti SRP Tamtam Olomouc), či hodnota 3 (výskyt technologie na pracovišti SRP Tamtam Praha). Toto se nám potvrdilo pouze u položek, jejichž výskyt předpokládáme na obou pracovištích zmiňovaných pracovištích. Jedná se o tyto: DVD Raná komunikace v neslyšící rodině, Speciální software pro metodu VPA, CD Zvířátka v českém znakovém jazyce, Fono a Mentio. U ostatních položek můžeme usuzovat, že pracovníci buď nejsou informováni, že se daná technologie na pracovišti nachází, či si respondenti pouze v danou chvíli dotazování neuvědomili přítomnost technologie, či neznali přesný název. V případě iPadu respondent uvádí, že používá při práci soukromý iPad, který není k dispozici na pracovišti k užívání, pro všechny pracovníky.

Tab. 7: Tabulka s vyhodnocením k otázce č. 3

Název	Četnost odpovědí	Procentuální zastoupení
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	8	100 %
Speciální software pro metodu VPA	8	100 %
Speech Viewer	3	37, 5 %
Logomalovánky	1	12, 5 %
Brepta	5	62, 5 %
Altík	5	62, 5 %
Altíkovy úkoly	5	62, 5 %
Altíkův slovník	2	25, 0 %
Když chybí slova	0	0 %
Globální slabikář 2	0	0 %
SymWriter	1	12, 5 %
Boardmaker v.6	1	12, 5 %
ACKeyboard 2.0	0	0 %
Grid 2	0	0 %
Grid Player	0	0 %
Baby Signs	5	62, 5 %
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	8	100 %
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	5	62, 5 %
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	6	75, 0 %
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	7	87, 5 %
Fono	8	100 %
Pasivní sledování	2	25, 0 %
Honička a Chyť mě!	0	0 %
Méďa	3	37, 5 %

Méd'a – barvy a tvary	3	37,5 %
Méd'a a obrázky	3	37,5 %
Méd'a počítá	3	37,5 %
Méd'a čte	3	37,5 %
Méd'a 99	2	25,0 %
Psaní	1	12,5 %
22 her	1	12,5 %
Kon-Zen	0	0 %
Mentio	8	100 %
Chytré dítě	4	50,0 %
Těšíme se do školy	2	25,0 %
iPad/tablet/SmartPhone a aplikace	1	12,5 %

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Další, a zároveň poslední, otázkou, ke které jsme využili záznamového archu je otázka, ve které zjišťujeme využívání moderních informačních technologií v rané péči. Pro přehlednost jsme opět využili znázornění v tabulce. Tentokrát jsme již vynechali technologie, u kterých se objevovaly nulové hodnoty, aby tabulka byla přehlednější.

Tab. 8: Tabulka s vyhodnocením k otázce č. 4

Název	Četnost odpovědí	Procentuální zastoupení
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	7	87,5 %
Speciální software pro metodu VPA	8	100 %
Speech Viewer	1	12,5 %
Brepta	1	12,5 %
Altík	1	12,5 %
Baby Signs	1	12,5 %
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	6	75,0 %
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	4	50,0 %
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	4	50,0 %
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	5	62,5 %
Fono	6	75,0 %
Mentio	7	87,5 %
Chytré dítě	1	12,5 %
iPad/tablet/SmartPhone a aplikace	1	12,5 %

Respondenti shodně uváděli, že dříve využívali různé programy více (např. programy od firmy Petit – Altík, Brepta, Méd'a). Nyní však mnohé nejdou v novějších počítačích, ze zastaralých CD-ROMů, pouštět.

Dále jsme narazili na problém, zda mají respondenti uvádět pouze programy využívané při přímé práci s klientem, či obecně v rané péči. Toto bylo vysvětleno a uvedeno

na pravou míru. Tudiž bychom měli konkretizovat, že např. speciální software pro metodu VPA je vyšetřovací metodou, která je respondenty využívána k diagnostice dětí při ambulantních a vstupních konzultacích na pracovišti. Dále pak některá CD a DVD jako např. DVD Raná komunikace v neslyšící rodině je doporučena ke shlédnutí rodičům, nikoliv pro práci s dítětem, stejně pak i slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM jsou dle respondentů využívány spíše rodiči, kteří mají zájem o výuku českého znakového jazyka.

Někteří respondenti se pozastavovali u položky iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace a shodně uváděli, že se účastnili školení pořádaného iniciativou iSEN, kde se seznámili s prací s iPadem a zajímavými aplikacemi. Pouze jeden respondent již využívá iPad při práci s dětmi (viz v předchozí otázka). Další z respondentů uvádí: *„iPad využívám v soukromí, nabídka aplikací je široká a už teď si umím představit konkrétní aplikace, které v budoucnu využiji i v práci např. PepiBath, aplikace zaměřené na diferenciaci zvuků v rámci kategorií, aplikace zaměřené na příčinu a okamžitý následek.“* (Rozhovor č. 1)

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Respondenti shodně odpovídali, že vhodnými moderními informačními technologiemi mohou být jak počítač, tak také CD i DVD se speciálními programy a softwary i iPady/ tablety a k nim určené aplikace. Vždy však *„záleží na tom, jak se využijí.“* (Rozhovor č. 5)

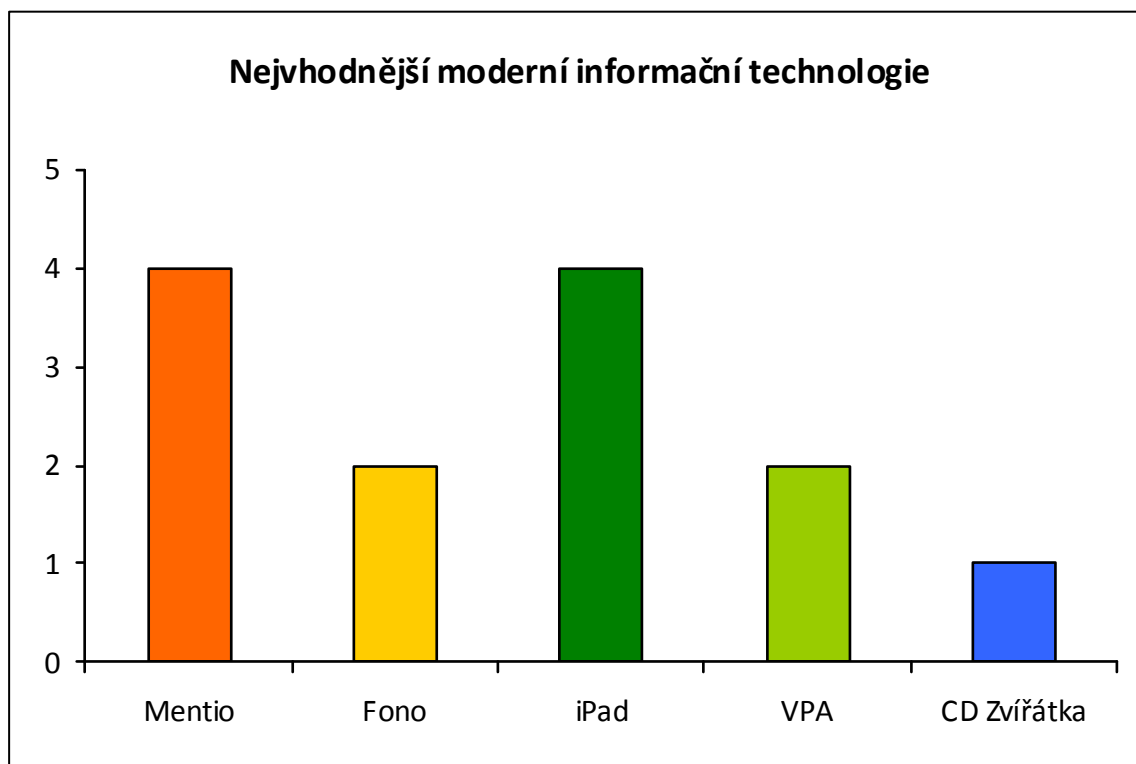
Jeden z respondentů také uvedl, že je těžké vybrat nejvhodnější, jelikož vždy je potřeba zohlednit možnosti konkrétního dítěte, jeho věk aj. Proto je vhodné užití různých moderních informačních technologií velmi individuální záležitostí, která spočívá na posouzení poradcem.

Další z odpovědí při dotazu na nejvhodnější moderní informační technologii je názor: *„...všechny, které pomáhají k rozvoji komunikace...“* (Rozhovor č. 6)

Také v odpovědích na tuto otázku zaznívaly některé technologie opakovaně, proto uvádíme Graf 3 s jejich výčtem. Rádi bychom zdůraznili, že nevyšší četnost zmiňovaných technologií získal iPad, shodně s programem Mentio. Ačkoliv ani jedno z pracovišť nemá iPad k dispozici pro užívání, je ve velkém povědomí pracovníků. Pracovníci uvádějí, že iPad je velmi populární a vyslovují přání, že by uvítali možnost využívat iPad při práci. Jeden z respondentů uvádí, že iPad je sice v současné době velmi populární, avšak *„...ve finále je vlastně jedno, jestli jde o iPad nebo počítač.“* (Rozhovor č. 7)

Tab. 9: Zdroj dat ke Grafu 3

Název technologie	Četnost odpovědí	Procentuální zastoupení
Mentio	4	30,8 %
Fono	2	15,4 %
iPad	4	30,8 %
Speciální software pro VPA	2	15,4 %
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	1	7,6 %

Graf 3: Nejvhodnější moderní informační technologie

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

V této otázce jsem mohli v odpovědích respondentů nalézt společnou kategorii, a to upozornění na špatné využívání moderních informačních technologií. „Myslím, že pokud víte, jak danou věc použít, nic není nevhodné.“ (Rozhovor č. 7) Další z respondentů poukazuje na fakt, že „otázka nevhodnosti není v moderních informačních technologiích, ale v nastavení pravidel.“ (Rozhovor č. 8)

Odpovědi na tuto otázku považujeme za velmi konstruktivní ve vztahu k vymezení správného využití moderních informačních technologií dítětem. Z odpovědí můžeme vyvodit tyto závěry:

- Moderní informační technologie se nesmí stát hlavním programem ve dni dítěte.

- Dítě musí chápat, že moderní informační technologie nenahradí komunikaci (verbální, neverbální) mezi ním a jeho rodiči.
- Při práci s moderními informačními technologiemi je potřeba dbát na přiměřený čas využívání.
- Je potřeba dbát na vzdělávací charakter využívaných technologií.
- Je důležité, aby dítě mělo stále přirozený zájem o běžné hry a hračky.

V odpovědích respondentů zazněly také konkrétní názory, které za nevhodné moderní informační technologie považují ty, které neslouží k rozvoji komunikace dítěte. Z praktického hlediska jsou pak v raném věku špatně použitelné CD se znakovými pohádkami, které jsou pro děti složité a náročné. Užití počítače je pro jednoho z respondentů „*nedokonalou náhradou*“ (Rozhovor č.4) např. při úkolech, které lze běžně dělat i v kontaktu s dospělými. Záleží však vždy na individuálním posouzení pracovníka o vhodnosti využití dané technologie.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Touto otázkou jsme si chtěli odpovědět na četnost využívání moderních informačních technologií při přímé práci s dítětem.

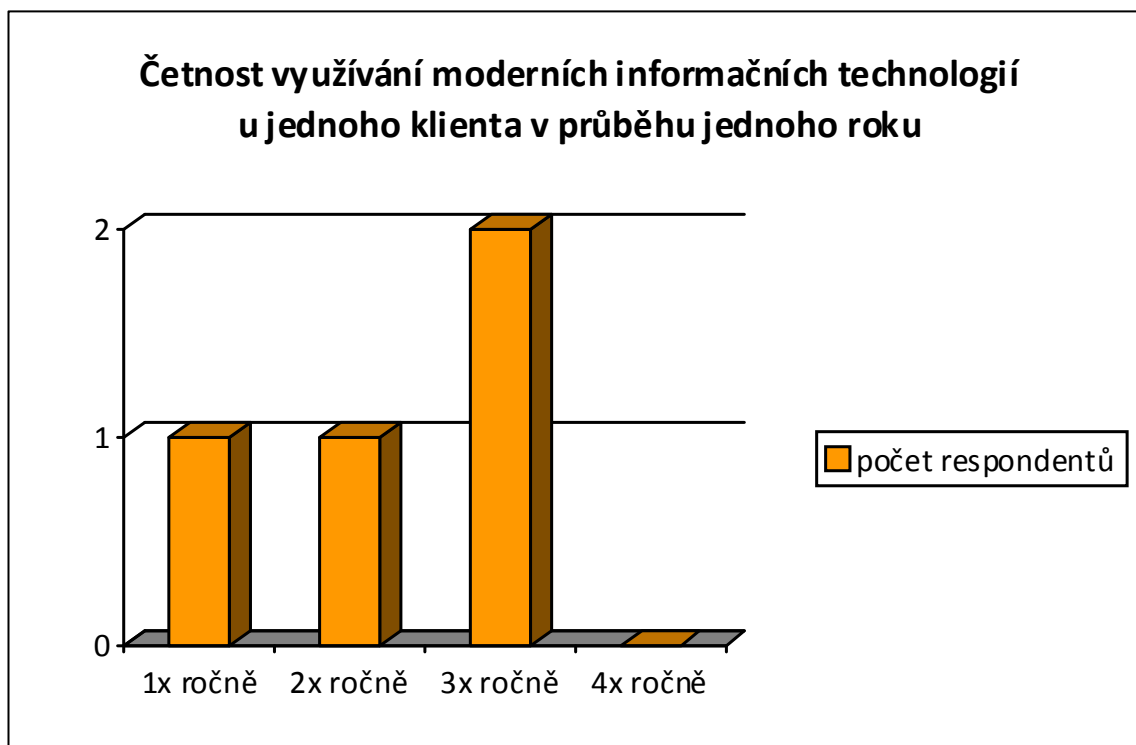
Respondenti odpovídali různě. Respondent, který odpověděl, že na pozici poradce rané péče teprve začíná, uvedl, že se v možnostech využití moderních informačních technologií spíše zorientovává, a proto je využívá pouze zřídka. Jiní respondenti uvedli, že moderní informační technologie využívají často a snaží se rodinu průběžně zásobovat CD-ROMy a DVD se zásobou českého znakového jazyka a nejčastěji při přímé práci s dítětem využívají program Mentio, což se nám potvrdilo již v předchozí otázce.

Dalším společnou kategorií, která se objevovala v odpovědích respondentů bylo využívání speciálního software pro metodu VPA. Využívání tohoto software je na obou pracovištích časté a pravidelné, váže se totiž na vstupní konzultace, které probíhají na pracovištích zpravidla jedenkrát měsíčně a každému dítěti, které je na tuto vstupní konzultaci pozváno, je vyšetření pomocí metody VPA provedeno (pokud je to v daném případě možné.)

Od poloviny respondentů jsme získali data, která se dají kvantifikovat, a proto je uvádíme v Grafu 4.

Tab. 10: Zdroj dat ke Grafu 4

	1x ročně	2x ročně	3x ročně	4x ročně
Četnost odpovědí	1	1	2	0
Procentuální zastoupení	25,0 %	25,0 %	50,0 %	0 %

Graf 4: Četnost využívání moderních informačních technologií

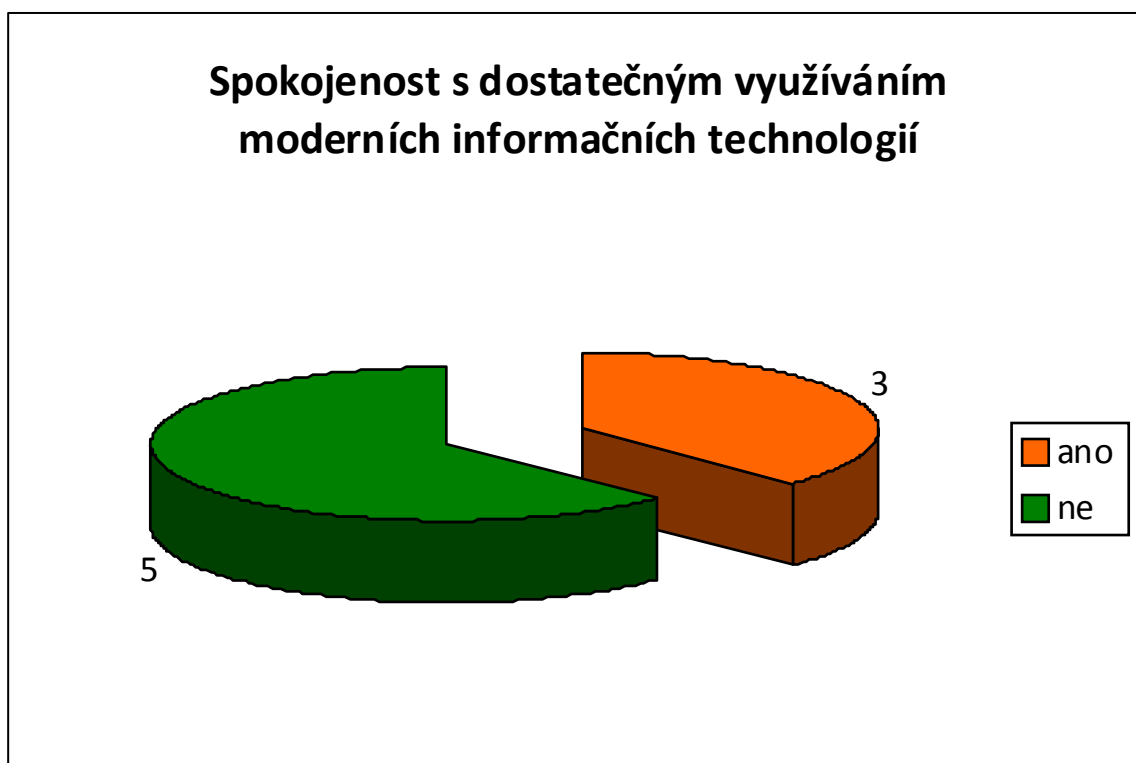
Nepříliš vysoká čísla mohou mnohé překvapit. Zprvė však musíme zohlednit, že jsme se tázali na přímou práci s dítětem – tedy, kdy pracovník sám využívá moderní informační technologie k práci s dítětem v rodině (nepočítáme zde fakt, že poradce poskytne rodičům CD či DVD se znakovou zásobou). Zadruhé musíme myslet na fakt, že intervaly mezi jednotlivými konzultacemi v rodině jsou přibližně 4–6 týdnů. Toto by znamenalo, že se poradce rané péče v nejideálnějším případě dostane do rodiny 12 krát ročně. Pokud bychom počítali rozmezí mezi konzultacemi 6 týdnů, proběhlo by v průběhu roku 8-9 konzultací v rodině. Stav však není nikdy ideální, mnohdy se musí konzultace přesouvat kvůli nemocem dítěte, návštěvám u lékaře, operačním zákrokům, konzultacím s jinými odborníky (logoped, pracovník SPC, apod.) a proto se ve výsledku počet konzultací v rodině ještě sníží. Tímto si také vysvětlujeme poměrně nízká čísla ve využití moderních informačních technologií. Další důvody četnosti využívání moderních informačních technologií jsou zdůvodněny v následující otázce.

8 Půjde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Touto otázkou jsme chtěli zjistit, zda jsou respondenti spokojeni s četností využívání moderních informačních technologií.

Tab. 11: Zdroj dat ke Grafu 5

Spokojenost	Ano	Ne
Četnost odpovědí	3	5
Procentuální zastoupení	37,5 %	62,5 %

Graf 5: Spokojenost s četností využívání moderních informačních technologií

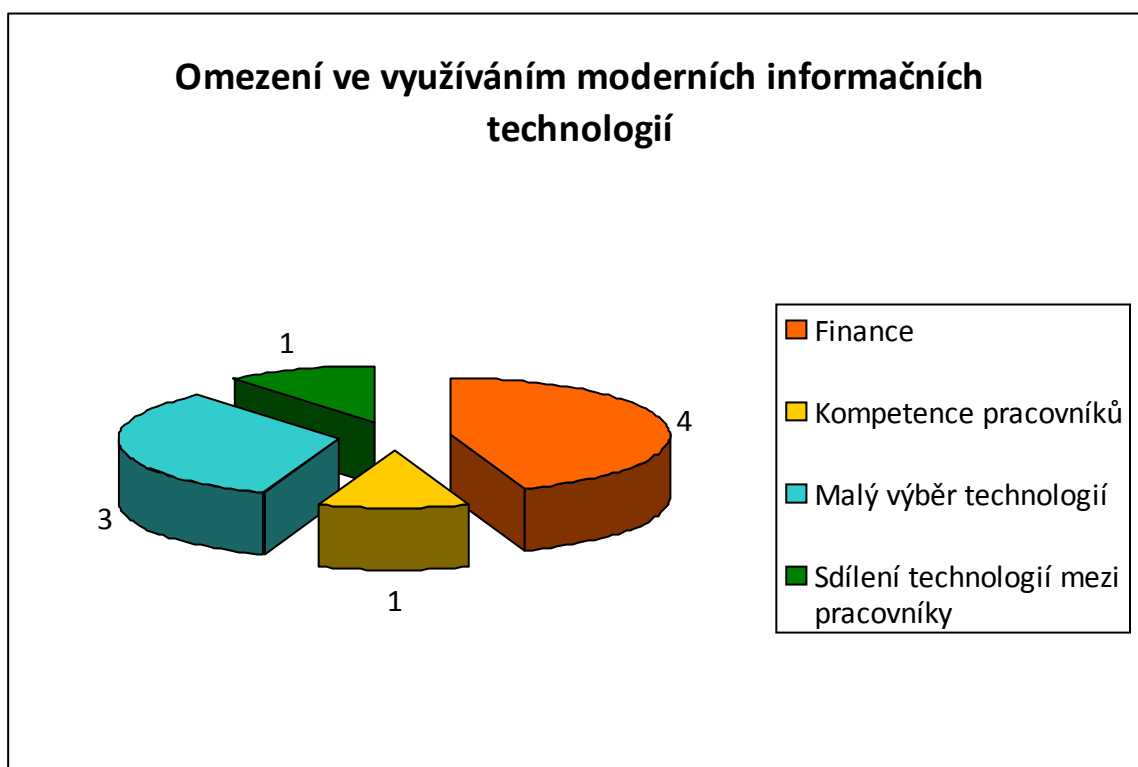
Jak můžete pozorovat v zobrazeném grafu, v této otázce se respondenti rozdělili do dvou skupin – ti, co považují četnost užívání moderních informačních technologií za dostatečnou a ti, kteří vyslovují přání, pracovat s moderními informačními technologiemi častěji.

Respondenti, kteří uvádějí, že jsou spokojeni s četností využívání moderních informačních technologií vyjadřují názor, že četnost využívání je „naprosto dostatečná, spíše nadměrně používaná.“ (Rozhovor č. 4) Další z respondentů uvádí, že moderních informačních technologií je někdy až moc a stávají se tak jednoduchým druhem zábavy, pokud se nevyužívají s konkrétním cílem.

Druhou skupinou respondentů jsou ti, kteří uvádějí, že by moderní informační technologie chtěli ve své práci využívat častěji. Opět se u dotazovaných objevovaly podobné odpovědi, tudíž jsme je zařadili do kategorií, které uvádíme v Grafu 6.

Tab. 12: Zdroj dat ke Grafu 6

	Finance	Kompetence pracovníků	Malý výběr technologií	Sdílení technologií mezi pracovníky
Četnost odpovědí	4	1	3	1
Procentuální zastoupení	44, 5 %	11, 1 %	33, 3 %	11, 1%

Graf 6: Omezení ve využívání moderních informačních technologií

Jak je znázorněno v Grafu 6, nejvyšší zastoupení získaly položky finance a malý výběr technologií, které spolu úzce souvisí. V situaci, kdy organizace nemá dostatek financí, nelze rozšiřovat nabídku moderních informačních technologií. Tento fakt si pracovníci uvědomují, ovšem i tak uvádějí: „*Omezuje nás technika, kterou máme k dispozici a finanční prostředky.*“ (Rozhovor č. 7) Důvodem, který pracovníky omezuje ve využívání moderních informačních technologií při práci může být také ten, že se o počítače se speciálními programy musí dělit a tak počítač není vždy k dispozici. (Rozhovor č. 3)

S malým výběrem technologií souvisí také další přání, které se objevilo u čtyř respondentů a to požadavek na využívání iPadu při práci. „*Přála bych si mít v práci větší*

výběr, např. iPady.“ (Rozhovor č.8) Jiný respondent vyjadřuje přání „...demonstrovat iPad a aplikace v rodinách...“ (Rozhovor č. 2)

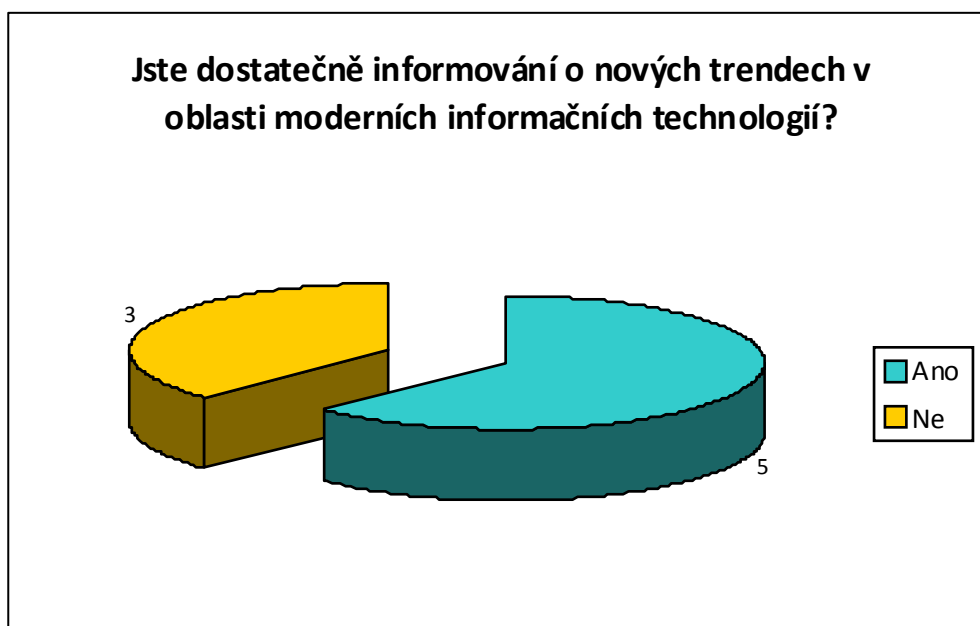
Jeden z respondentů také poukazuje na důležitý fakt a to, umět moderních informační technologie správně používat. „Omezení vidím někdy i v kompetencích pracovníků tyto technologie využívat.“ (Rozhovor č. 1) Správné využívání moderních informačních technologií je přitom velmi důležitým bodem práce s nimi. S tím, jak jsou pracovníci, kteří využívají moderních informačních technologií kompetentní k práci s nimi, souvisí i fakt, kde a jak se o trendech v oblasti moderních informačních technologií dozvídají a jak jsou informováni. Na tuto otázku jsme získali odpovědi v následujícím bodě.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Jak jsme předesílali již v předchozí otázce, kompetence pracovníků ke správnému využívání moderních informačních technologií lze získávat různými cestami. V této otázce jsme se dotazovali respondentů, zda se cítí být dostatečně informováni o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií. Odpovědi uvádíme v Grafu 7.

Tab. 13: Zdroj dat ke Grafu 7

	Ano	Ne
Četnost odpovědí	5	3
Procentuální zastoupení	62,5 %	37,5 %

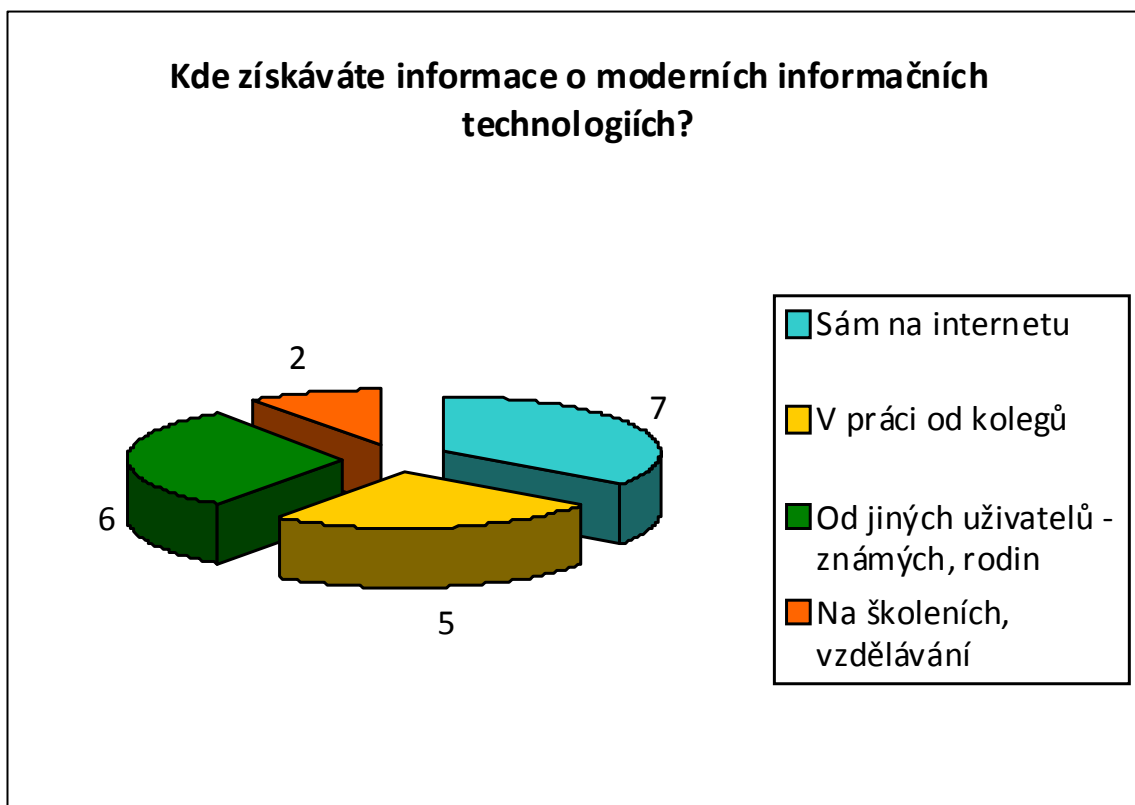
Graf 7: Jste dostatečně informováni o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií?

Respondenti, kteří se necítí být dostatečně informováni o trendech kriticky uvádějí, by se mohli více zajímat o nové trendy v oblasti moderních informačních technologií sami nebo odpovídají, že se nejsou informováni, protože moderních informační technologie „...nejsou tak úplně můj šálek kávy...“ (Rozhovor č. 2) Další z respondentů uvádí, že informací v této oblasti je takové množství, že si uvědomuje, že mu určitě nějaké chybí.

Všichni respondenti uvádějí, jak a kde získávají informace o moderních informačních technologiích (uvedeno v Grafu 8). Zajímavým detailem v odpovědích respondentů je, že se nové informace sami dozvídají také od klientských rodin, do kterých dojíždějí v rámci své profese. Toto se v poslední době děje především díky rozmachu tabletů a iPadů, které již některé rodiny mají k dispozici a využívají je i při práci s dítětem.

Tab. 14: Zdroj dat ke Grafu 8

	Sám na internetu	V práci od kolegů	Od jiných uživatelů, známých, rodin	Na školeních, vzdělávání
Četnost odpovědí	7	5	6	2
Procentuální zastoupení	35,0 %	25,0 %	30,0 %	10,0 %

Graf 8: Kde získáváte informace o moderních informačních technologiích?

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Touto otázkou jsme chtěli zjistit, zda se pracovníci při své práci setkávají s určitými nedostatky v moderních informačních technologiích. Očekávali jsme, že by z odpovědí na tuto otázku mohly vzejít nápady k možnému doplnění nabídky, či podněty pro zpracování oblastí, které respondenti považují za málo zpracované.

Respondenti, považují nabídku moderních informačních technologií využitelných pro práci s dětmi za dostatečnou zejména díky nástupu tabletů a iPadů na trh. Uvádějí, že v aplikacích iPadu lze nalézt nepřeberné množství různých vhodných programů a s jejich příchodem se nabídka programů pro děti velmi rozšířila. Jeden z respondentů narážel na nedostatky, které však iPady a tablety kompenzují. *„Před tím mi chyběly programy typu Speech Viewer, ale myslím si, že to aplikace z tabletů a iPadů již vynahrazují.“* (Rozhovor č. 8)

Další z respondentů uvádí, že při své práci využívá program Mentio, který by však dle respondenta potřeboval zlepšit vzhled, aby se stal atraktivnějším pro děti.

Kde vidí respondenti rezervy, jsou *„...možnosti zprostředkování kurzu znakového jazyka prostřednictvím aplikací nebo DVD pro rodiny.“* (Rozhovor č. 1) Jiný respondent poukazuje na chybění DVD s ukázkami komunikace nebo znakového jazyka rodičů s dítětem. Jiný požadavek od respondenta byl vznesen na nedostatek interaktivních počítačových programů pro děti.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Kritéria k výběru moderních informačních technologií pro práci s dítětem vyplynuly z odpovědí respondentů poměrně jasně – respondenti zohledňují zvláště věk dítěte a jeho schopnosti a individualitu. Dalším kritériem bylo také to, na co se chtějí respondenti při práci s dítětem zaměřit. Shodně uváděli oblasti jako rozvoj sluchového vnímání, dýchací cvičení, motivace k rozvoji komunikace a hlasovému projevu. Při výběru se pak řídí svými zkušenostmi a intuicí.

Co se týče moderních informačních technologií, které nabízejí rodině obecně (CD a DVD se zásobou znaků českého znakového jazyka) zohledňují to, v čem chtějí rodinu podpořit a co rodina momentálně řeší. Výběr moderních informačních technologií přizpůsobují individuálnímu plánu, který s rodinou vytvořili.

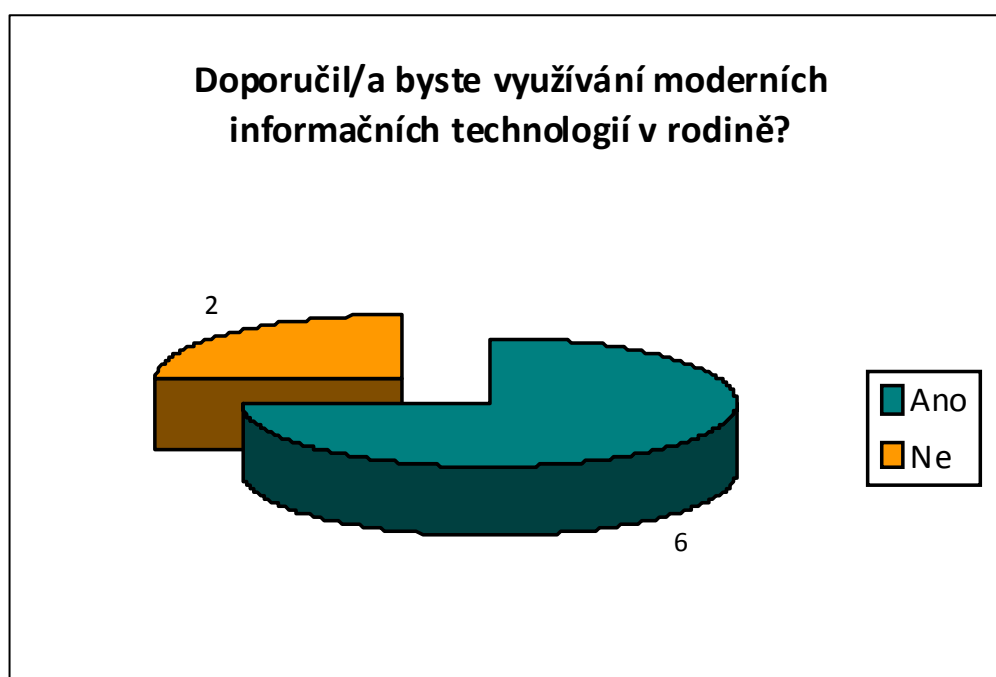
Důležitým faktorem je pro výběr moderních informačních technologií také srozumitelnost práce s programem a výtvarné provedení nebo „...to, jak program pracuje, jak mi sedí.“ (Rozhovor č. 7)

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Odpovědi respondentů na tuto otázku vyplývají z Grafu 9 poměrně jasně.

Tab. 15: Zdroj dat ke Grafu 9

	Ano	Ne
Četnost odpovědí	6	2
Procentuální zastoupení	75,0 %	25,0 %

Graf 9: Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině?

Odpovědi plynoucí z Grafu 9 je však potřeba objasnit.

Dva respondenti, kteří uvedli, že by nedoporučili využívání moderních informačních technologií v rodině mimo jejich pravidelné návštěvy uvádějí: „*Ne za každou cenu, nutné je s dítětem pracovat a komunikovat, ne jej pouze odkládat k médiu.*“ (Rozhovor č. 6) Další z respondentů, kterého jsme ve výsledcích zahrnuli do záporné kategorie uvádí, že používání technologií u dětí doporučuje opravdu velmi výjimečně, spíše ne. Na druhou stranu se tento respondent staví kladně k využití moderních informačních technologií rodiči.

Respondenti zahrnuti v odpovědích souhlasných však také s vyslovením souhlasného stanoviska vyjadřují jisté podmínky:

- Využívat technologií pokud jsou cíleně zaměřené na nácvik dovedností.
- Využívat technologií s rozvahou.
- Využívat technologií, pokud má dítě k práci s nimi motivaci.
- Využívat technologií, pokud rodina umí s danou technologií pracovat (požadavek na dostatečnou kompetenci k práci s technologiemi také od rodičů).

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Otázka se ptá na výhody a nevýhody při práci s moderními informačními technologiemi.

Zaměříme se v rozboru nejdříve na **výhody**. Jako výhody respondenti shodně uvádějí:

- Motivace dítěte k práci,
- jednoduché ovládání,
- nenáročnost ostatních pomůcek,
- nabídka mnohých obměn a jiných možností, nápadů a inspirace,
- zpestření práce s dítětem.

Respondenti dále upozorňují na fakt, že v době, ve které žijeme „...se děti velmi brzy skamarádí s počítačem.“ (Rozhovor č. 8) Proto vidíme jako dobrou příležitost dítě seznámit také s naučnou funkcí technologií a možností něco se dovědět, než využívat technologie pouze k herním účelům. Respondenti také opakovaně apelují na „jasně stanovené hranice využití těchto technologií, která se dodržují a dítě se je učí respektovat.“ (Rozhovor č. 1) Po splnění těchto předpokladů považuje využití moderních informačních technologií za výhodné. Respondenti se také vyjadřovali k výhodám využití moderních informačních technologií pro rodiče a zde vidím význam především v možnosti vidět jiné malé dítě se sluchovým postižením (např. DVD Raná komunikace v neslyšící rodině).

Další kategorií byly **nevýhody**. Opět se respondenti shodovali v názorech, proto nabízáme výčet, který z odpovědí vzešel:

- Technologie se mnohdy stávají náhražkou zábavy ve volném čase.
- Děti si neumějí hrát s klasickými hračkami ani spolu s jinými dětmi.
- Děti mají tendenci rychle se na využívání technologií fixovat a stát se tak na nich snadno a v poměrně krátké době závislými.
- Děti pod tlakem technologií zapínají na přirozenou komunikaci, která je sociálním procesem mezi lidmi a je pro děti tím nejdůležitějším.

- Technologie jsou často dětmi nadbytečně využívány a zmenšuje se tak i čas, který věnují rodiče přímo dítěti.

Při uvádění nevýhod využívání technologií se respondenti zaměřili především na využívání dítětem. Pokud však bereme v úvahu raný věk dítěte, vždy v tomto směru leží zodpovědnost na rodičích do jaké míry nastaví dítěti pravidla využívání technologií.

Obecnou nevýhodou moderních informačních technologií může být kromě výše uvedených také pořizovací cena některých moderních informačních technologií nebo u iPadu/tabletů následné zpoplatnění plných verzí jednotlivých aplikací. (Rozhovor č. 3)

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Cílem otázky bylo zjistit postoje rodičů k moderním informačním technologiím využívaným v raném věku. Všichni dotazovaní respondenti se shodli, že rodiče mají ve většině případů kladné postoje k využití technologií.

Poradce rané péče přijíždí do rodin ve často velmi záhy po zjištění diagnózy dítěte, rodičům mnohdy schází informace a mohou být proto „*překvapeni, že existují programy pro rozvoj sluchového vnímání a komunikace.*“ (Rozhovor č. 8)

Respondenti také uvádějí, že se setkávají s aktivním a nadšeným postojem a snahou rodičů získat technologie k domácímu využívání. Další z respondentů (Rozhovor č. 1) uvádí, že pokud poradce přiveze na konzultaci do rodiny některou z moderních informačních technologií, „*rodiče mohou na vlastní oči vidět, jak se tyto technologie dají využít. Sledují, jak reaguje jejich dítě. Vidí jeho radost, motivaci a splnění i náročného úkolu.*“ Poradce rané péče tedy není pouze tím, který pracuje s dítětem, je zejména tím, kdo dává návod rodičům jak pracovat, co využívat k rozvoji svého dítěte.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Otázkou jsme chtěli zjistit zvláště vlastní iniciativu rodičů k zisku informací o moderních informačních technologiích.

Pouze jeden z dotazovaných respondentů odpověděl, že dle jeho názoru rodiče většinou nemají zájem o nabídku dostupných technologií a sami aktivně nevyhledávají. K tomuto se přidávaly názory dalších respondentů, kteří uvádějí, že pouze někteří rodiče se zajímají a nejedná se zdaleka nikdy o všechny.

Často pak zaznívala od respondentů odpověď, že pokud již rodiče sami vlastní iPad/ tablet, tak jsou velmi aktivními a často mají více informací než respondenti samotní, jelikož na pracovištích k dispozici iPady/ tablety nemají. Zde se opět potvrzuje fakt, že iPady/ tablety zažívají v posledních letech velký rozmach a jejich využití i osobami se speciálními vzdělávacími potřebami velmi roste. „*Ti, co mají iPad, tak se zajímají a aktivně vyhledávají nové aplikace. Ptají se i poradců.*“ (Rozhovor č. 8) „*Tablety jsou teď velkým hitem. Rodiče aplikace hledají na internetu, na portálech, kde rodiče sdílejí své zkušenosti i některé aplikace.*“ (Rozhovor č. 7)

Respondenti v odpovědích na tuto otázku nezmiňovali prakticky žádné jiné moderních informačních technologie než iPady/ tablety. O jiných (speciální software, programy) se však zmiňují v otázce následující.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderních informačních technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Zajímal nás zájem rodičů a jejich ochota investice do moderních informačních technologií, které by jejich dítěte pomohly v rozvoji různých oblastí. Naprostá většina respondentů uvedla, že rodiče jsou ochotni investovat, avšak využívají možnosti příspěvků z nadací, nebo sociálních odborů. Nákup speciálních programů a technologií je totiž pro rodiny finančně náročný. Nadace však umožňují podílet se s částí nákladů na nákupu moderních informačních technologií spolu s rodinami. S touto možností bývají rodiče seznámeni a poradce jim, v případě zájmu, pomáhá finance od nadace získat.

Mnozí rodiče v současné době uvažují o nákupu iPadu/ tabletu pro své dítěte a zajímají se zároveň o aplikace využitelné pro práci s ním.

Jeden z respondentů uvádí: „*Zatím jsem měla pouze jednu rodinu, která by si část Mentio programu koupila sama bez příspěví nadace.*“ (Rozhovor č. 8)

DISKUZE

Hlavním cílem výzkumu této diplomové práce bylo zmapovat využívání moderních informačních technologií ve SRP, jejichž cílovou skupinou jsou děti se sluchovým postižením. Cíle bylo dosaženo pomocí analýzy interview provedených s pracovníky SRP Tamtam v Olomouci a Praze.

Analýza provedených interview umožnila odpovědět také na otázky, které autorka klada v úvodu praktické části této diplomové práce. Otázky byly pomyslně rozděleny do dvou oblastí:

- Zmapování vlastních názorů respondentů na využívání moderních informačních technologií,
- názor respondentů k postojům rodičů vůči využívání moderních informačních technologií.

V první oblasti se otázky specifikovaly na zmapování využívaných moderních informačních technologií, na frekvenci jejich využívání, na zjištění, zda mají respondenti dostatečné informace o moderních informačních technologiích a zda moderní informační technologie přispívají k rozvoji dětí raného věku.

Ve druhé oblasti byly otázky zaměřeny na postoje rodičů, na jejich orientaci v nabídce programů, na to, zda jsou aktivními při vyhledávání nových technologií a na spolupráci při využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem.

Aby bylo dosaženo hlubší analýzy využívání moderních informačních technologií v raném věku u dětí se sluchovým postižením, mohli by být do vzorku respondentů zahrnuti také pracovníci SPC pro sluchové postižení, kteří také mohou mít v péči děti raného věku od tří let. Ve věku od tří do sedmi let se klientela SPC prolíná s klientelou SRP.

K zjištění postojů rodičů k využívání moderních informačních technologií při práci s dětmi raného věku by bylo vhodné zahrnout do výzkumu také samotné rodiče. Získali bychom tak názory vlastní, ne pouze zprostředkované a domnělé názory pracovníků rané péče, kteří odpovídali na tyto otázky na základně vlastních zkušeností s rodiči.

V neposlední řadě by bylo nejvhodnější zahrnout do výzkumu také samotné děti raného věku se sluchovým postižením a pozorovat je při práci s moderními informačními technologiemi. Porovnávat výsledky a vytvořit hloubkovou analýzu získaných dat.

ZÁVĚR

Žijeme v době, kdy nás technika obklopuje na každém kroku. Do styku s moderními informačními technologiemi přicházejí děti již ve velmi raném věku. Každého nejdřív napadne, že moderní informační technologie umožňují dětem především trávit volný čas a poskytují jim zábavu. Jsou také známy mnohé výzkumy, které se zabývají problematikou vlivu moderních technologií na děti. Není však nutné, pohlížet na moderní informační technologie pouze z té odvrácené stránky.

Tato diplomová práce se zabývá využíváním moderních informačních technologií v raném věku u dětí se sluchovým postižením. Přičemž uvažuje o cíleném užívání těchto technologií k rozvoji dítěte a jejich prospěšnosti pro dítě.

V teoretické části jsou rozpracovány kapitoly o sluchových vadách u dětí, o včasné podpoře a intervenci. Poslední kapitolou teoretické části je souhrn moderních informačních technologií a jejich využití v raném věku.

V praktické části jsou analyzovány a interpretovány rozhovory, které byly provedeny s pracovníky Střediska rané péče Tamtam v Olomouci a Praze. V této části je také naplněn hlavní cíl diplomové práce a tím je zmapování využívání moderních informačních technologií v raném věku u dětí se sluchovým postižením.

Práce se snaží přiblížit čtenářům velmi aktuální téma využívání moderních informačních technologií již od raného věku. Snažíme se předložit pro a proti těmto technologiím. Zároveň si však uvědomujeme, že omezený rozsah práce neumožňuje problematiku prozkoumat hlouběji a nenabídli jsme například pozorování dětí při práci s moderními informačními technologiemi či porovnávání přínosu technologií.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- 1 BRDIČKA, B. 2011. Nástup tabletů je definitivním vítězstvím 1:1. In: *RVP Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2013-03-27].
Dostupné z: <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/11297/NASTUP-TABLETU-JE-DEFINITIVNIM-VITEZSTVIM-11.html>
- 2 BUNTOVÁ, D. 2009. Využitie programu FONO v domácem prostředí nedoslýchavého dítěte a při přímé integrácii. *Fono* [online]. [cit. 2013-02-26].
Dostupné z: <http://www.fono.sk/content/show/1008/1040?lang=3>
- 3 BYTEŠNÍKOVÁ, I.; HORÁKOVÁ, R.; a KLENKOVÁ, J. 2007. *Logopedie & surdopedie*. Brno: Paido. 118 s. Texty k distančnímu vzdělávání. ISBN 978-80-7315-136-2.
- 4 DOSKOČILOVÁ, K. a kol. 2012. *Naše cesta: metody práce s rodinou v rané péči*. České Budějovice: Středisko rané péče SPR. 55 s. ISBN 978-80-87510-20-9.
- 5 COHEN, M. 2011. *Young Children, Apps and iPad* [online]. [cit. 2013-03-28].
Dostupné z: http://mcgrc.com/wp-content/uploads/2012/06/ipad-study-cover-page-report-mcg-info_new-online.pdf
- 6 *Cochlear: Hear now. And always*. 2010. Hearing Checklist. [online]. [cit. 2013-02-02].
Dostupné z: http://cochlear.com/wps/wcm/connect/2fe62068-f00c-4b91-b0c9-1e18b7bcc7a4/product_cochlearimplant_rehabilitationresources_professionalresources_hearingchecklist_en_587kb.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=2fe62068-f00c-4b91-b0c9-1e18b7bcc7a4
- 7 EUROPEAN AGENCY FOR DEVELOPMENT IN SPECIAL NEEDS EDUCATION. 2003. *Special Needs Education in Europe* [online]. 2003 [cit. 2013-02-11]. ISBN 87-90591-77-1.
Dostupné z: http://www.european-agency.org/publications/ereports/special-needs-education-in-europe/sne_europe_en.pdf
- 8 EUROPEAN AGENCY FOR DEVELOPMENT IN SPECIAL NEEDS EDUCATION. 2010. *Early Childhood Intervention – Progress and Developments 2005–2010* [online]. [cit. 2013-02-13]. ISBN 978-87-7110-056-3.
Dostupné z: <http://www.european-agency.org/publications/ereports/early-childhood-intervention-progress-and-developments/ECI-report-EN.pdf>

- 9 Fono. 2009. [online]. [cit. 2013-02-26]. Dostupné z: www.fono.sk
- 10 HADJ-MOUSSOVÁ, Z. 2003. *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakult. 66 s. Texty pro distanční vzdělávání. ISBN 80-7290-118-4.
- 11 HERDOVÁ, S. 2004. Vyšetřování sluchu u dětí. *Pediatric pro praxi* [online]. roč. 2004, č. 04 [cit. 2013-02-02]. ISSN 1213-0494.
Dostupné z: <http://www.solen.cz/pdfs/ped/2004/04/13.pdf>
- 12 HORANSKÁ, Z. 2009. Používání programov Fono1 v OŠ. *Fono* [online]. [cit. 2013-02-26].
Dostupné z: <http://www.fono.sk/content/show/1008/1039?lang=3>
- 13 HOLMANOVÁ, J. 2002. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. 1. vyd. Praha: Septima. 90 s. ISBN 80-7216-162-8.
- 14 HORÁKOVÁ, R. 2012. *Sluchové postižení - úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál. 160 s. ISBN 978-80-262-0084-0.
- 15 ICT ve vzdělávání. 2009. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ict>
- 16 *IPads In Education*. 2013. [online]. [cit. 2013-03-27].
Dostupné z: www.ipadineducation.co.uk/
- 17 *I-SEN.cz: otevřená komunita rodičů, pedagogů, terapeutů, IT odborníků a dalších sympatizantů, sdílejících informace o využití iPad, iPod Touch a iPhone v rozvoji a komunikaci dětí se speciálními potřebami*. 2013. [online]. [cit. 2013-03-11].
Dostupné z: <http://www.i-sen.cz/>
- 18 JANOTOVÁ, N.; SVOBODOVÁ, K. 1998. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: Septima. 58 s. Metodická příručka pro učitele. ISBN 80-7216-050-6.
- 19 JUNGWIRTHOVÁ, I. 2007. DVD Raná komunikace v neslyšící rodině. *Info Zpravodaj*. Roč. 2007, č. 2, s. 24-25.
- 20 JURKOVIČOVÁ, H. 2007. *Využití počítačových programů v logopedické praxi*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- 21 KABELKA, Z. 2008. Screening sluchu – podkladové materiály pro jednání o možnostech podpory screeningu sluchu. In: *Česká společnost otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku* [online]. [cit. 2013-02-01].
Dostupné z: <http://otolaryngologie.cz/screening-sluchu-podkladove-materialy-pro-jednani-o-moznostech-podpory-screeningu-sluchu-2/>

- 22 KEJKLÍČKOVÁ, I.; DOUŠEK, L. 2010. *Logomalovánky* [CD-ROM]. Brno: Soukromá klinika LOGO. [cit. 3.3.2013]
- 23 KIEDROŇOVÁ, E. 2010. *Rozvíjej se, děťátko-: moderní poznatky o významu správné stimulace kojence v souladu s jeho psychomotorickou vyspělostí*. 1. vyd. Praha: Grada. 379 s. ISBN 978-80-247-3744-7.
- 24 KOLEKTIV AUTORŮ. 2006. *Manuál o rané péči v Moravskoslezském kraj* [online]. Moravskoslezský kraj: Agentura API. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://www.kr-moravskoslezsky.cz/publikace/rana_pece.pdf
- 25 KOMORNÁ, M. 2008. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*. 2. opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. 87 s. ISBN 978-80-87218-18-1.
- 26 KRAHULCOVÁ, B. 2003. *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha: Karolinum. 303 s. ISBN 80-246-0329-2.
- 27 KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L. 2004. *Edukace dětí se speciálními potřebami v raném a předškolním věku*. Brno: Paido. 126 s. ISBN 80-7315-063-8.
- 28 LANGER, J. 2001. CD-ROM jako nosič slovníků znakového jazyka. In *Trendy technického vzdělávání 2001 (dodatky)*. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 27-29. ISBN 80-244-0375-7.
- 29 LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. 2006. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
- 30 LAVIČKA, L.; ŠLAPÁK, I. 2002. Porucha sluchu v dětském věku - poznámky pro pediatra. *Pediatric pro praxi* [online]. Roč. 2002, č. 06, s. 275-277 [cit. 2013-01-31]. ISSN 1213-0494. Dostupné z: <http://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2002/06/04.pdf>
- 31 LUDVÍKOVSKÁ, K.. 2013. Psychomotorický vývoj dítěte. *Baby online - praktický průvodce moderních rodičů* [online]. [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: http://www.babyonline.cz/vyvoj-ditete/psychomotoricky-vyvoj/rana-pece-u-deti-s-dmo.html%26show_faces=false%22&show_faces=false
- 32 *Mentio: Výukové počítačové programy, verze 3.3*. 2012. [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.mentio.cz/>
- 33 MILETIC, D. 2012. Switched-on iPad infants put to the test. In: *THE AGE: Digital Life* [online]. [cit. 2013-03-27]. Dostupné z: <http://www.theage.com.au/digital-life/tablets/switchedon-ipad-infants-put-to-the-test-20120809-23x16.html>
- 34 MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

- 35 MYSLIVEČKOVÁ, R. 2007a. CD Pohádky o zvířátkách ve znakovém jazyce. *Info Zpravodaj*. Roč. 2007, č. 1, s. 26.
- 36 MYSLIVEČKOVÁ, R. 2007b. Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce. *Info Zpravodaj*. Roč. 2007, č. 4, s. 26
- 37 MYŠKA, P. 2007. Postižení sluchu v dětském věku, následná léčebně-rehabilitační péče. *Pediatric pro praxi* [online]. Roč. 2007, č. 02, s. 92-94 [cit. 2013-02-01]. ISSN 1213-0494. Dostupné z: <http://www.solen.cz/pdfs/ped/2007/02/06.pdf>
- 38 *Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením*. Usnesení vlády ČR č. 256. 14. dubna 1998. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/vvzpo/dokumenty/NPVP-98.pdf>
- 39 NOVÁK, J. 1997. *Využití výpočetní techniky pro zdravotně postižené*. Brno: Paido. 70 s. ISBN 80-85931-44-3.
- 40 OPATŘILOVÁ, D. 2006. *Pedagogicko-psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 292 s. ISBN 80-210-3977-9.
- 41 OPATŘILOVÁ, D.; NOVÁKOVÁ, Z. 2012. *Raná podpora a intervence u dětí se zdravotním postižením*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 321 s.. ISBN 978-80-210-5880-4.
- 42 PÉČOVÁ, M.; SOBOTKOVÁ, E. 2011. Funkční vyšetření sluchu dětí ve Středisku rané péče Tamtam. *Info Zpravodaj*. Roč. 2011, č. 4, s. 13-15.
- 43 *Petit*. 2009. [online]. [cit. 2013-03-04]. Dostupné z: <http://www.petit-os.cz/>
- 44 POUL, J. 1996. *Nástin vývoje vyučování neslyšících*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 67 s. ISBN 80-210-1479-2.
- 45 PŮSTOVÁ, Z. 1997. *Psychomotorický vývoj sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: SEPTIMA. 31 s. ISBN 80-7216-022-2.
- 46 *Registr poskytovatelů sociálních služeb*. 2007. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://iregistr.mpsv.cz/>
- 47 SMUTNÝ, R.; ŠAFROVÁ, A. 1997. *Využití výpočetní techniky při reedukaci specifických poruch učení*. Brno: Paido. 71 s. ISBN 80-85931-36-2.
- 48 SOURALOVÁ, E.; LANGER, J. 2005. *Surdopedie: studijní opora pro kombinované studium*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého. 46 s. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 80-244-1084-2.

- 49 SOVÁK, M. 1978. *Uvedení do logopedie: Vysokošk. učebnice pro posl. pedagog. fakult.* 1. vyd., Praha: SPN.
- 50 *SPC pro děti s vadami řeči.* 2009-2011. [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.alternativnikomunikace.cz/>
- 51 ŠÁNDOROVÁ, Z. 2005. *Základy komprehenzivní a integrativní speciální pedagogiky raného věku: učební text pro studující speciální pedagogiky.* 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 121 s. ISBN 80-7041-259-3.
- 52 ŠEDIVÁ, Z. 1997. *Rozvíjení sociálních dovedností sluchově postižených 1: Zvládání důležitých životních situací.* 1. vyd. Praha: Septima. 23 s. ISBN 80-7216-034-6.
- 53 ŠEDIVÁ, Z. 1998. *Rozvíjení sociálních dovedností sluchově postižených 2: Návčik sociálních interakcí.* 1. vyd. Praha: Septima. 35 s. ISBN 80-7216-048-6.
- 54 ŠLAPÁK, I.; JANEČEK, D.; LAVIČKA, L. 2009. Vyšetřovací metody ucha. In: *Základy otorinolaryngologie a foniatrye pro studenty speciální pedagogiky* [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: http://is.muni.cz/elportal/estud/pedf/js09/orl/web/pages/1_2_vysetrovaci_metody_ucha.html
- 55 STRAUSS A.; CORBINOVÁ J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu.* 1. vyd, Brno: Nakladatelství Albert, 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
- 56 *Středisko rané péče Tamtam Praha.* 2009. [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.tamtam-praha.cz/>
- 57 *Středisko rané péče Tamtam Olomouc.* 2009. [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.tamtam-olomouc.cz/cs/>
- 58 ŠULOVÁ, L. 2010. *Raný psychický vývoj dítěte.* 2. vyd. Praha: Karolinum. 247 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 978-80-246-1820-3.
- 59 ŠVAŘÍČEK, R. a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* 1. vyd. Praha: Portál. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 60 TILTON, M. a kol. 2010. *Vědecký základ programu Baby Signs* [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: http://www.babysigns.cz/media/media/Vedecky_zaklad_Programu_Baby_Signs_CZ.pdf
- 61 *Úmluva o právech dítěte.* Sbírka zákonů 104/1991. Dostupné z: http://www.meta-os.cz/pic/doc/Umluva_o_pravech_ditete.pdf
- 62 *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.* Sbírka mezinárodních smluv 10/2010. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10774/umluva_CJ_rev.pdf
- 63 *Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky.* 2012. Praha: SEVT. Roč. 2012, č. 7. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Legislativa/dokumenty/vestnik-c7/2012_6706_11.html

- 64 VÁGNEROVÁ, M. 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. rozšiř. a přeprac. vyd. Praha: Portál. 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
- 65 VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.
- 66 VACHULOVÁ, J. Historie počátků rané péče v ČR se zvláštním zřetelem na ranou péči pro rodiny dětí s postižením zraku. In: *Střediska pro ranou péči* [online]. [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.ranapece.eu/rana-pece/historie>
- 67 VÍTKOVÁ, M. 2006. *Somatopedické aspekty*. 2. rozšiř. a přeprac. vyd. Brno: Paido. 302 s. ISBN 80-7315-134-0.
- 68 *Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách*. Sbírka zákonů 505/2006 ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/vyhlaska/505-2006-sb-kterou-se-provadeji-nektera-ustanoveni-zakona-o-socialnich-sluzbach/>
- 69 VYMAZALOVÁ, E. 2012. Alternativní a augmentativní komunikace. In REGEC, V. a kol. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. s. 187-204. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-3203-8.
- 70 VYMLÁTILOVÁ, E. 2006. Sluchově postižené dítě. In ŘÍČAN, P.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Dětská klinická psychologie*. 4. přeprac. a doplň. vyd. Praha: Grada. s. 107–128. ISBN 80-247-1049-8.
- 71 Why use iPads for learning?. 2012. *iPADs in Education* [online]. [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: http://www.ipadineducation.co.uk/iPad_in_Education/iPads_in_Schools.html
- 72 *Zákon o sociálních službách*. Sbírka zákonů 108/2006 ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/108-2006-sb-o-socialnich-sluzbach/>
- 73 ZIKL, P. a kol. 2011. *Využití ICT u dětí se speciálními potřebami*. 1. vyd. Praha: Grada. 127 s. ISBN 978-80-247-3852-9.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY

- 1 CÍBOCHOVÁ, R. Psychomotorický vývoj dítěte v prvním roce života. *Pediatric pro praxi* [online]. 2004, roč. 2004, č. 6, s. 291-297 [cit. 2013-02-08]. ISSN 1213-0494. Dostupné z: <http://www.solen.cz/pdfs/ped/2004/06/07.pdf>
- 2 DITTRICHOVÁ, J. a kol. *Chování dítěte raného věku a rodičovská péče*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 188 s. Psyché. ISBN 80-247-0399-8.
- 3 EUROPEAN AGENCY FOR DEVELOPMENT IN SPECIAL NEEDS EDUCATION. *Information and Communication Technology (ICT) in Special Needs Education (SNE)* [online]. 2001 [cit. 2013-03-25]. ISBN 87-90591-31-3. Dostupné z: http://www.european-agency.org/publications/ereports/information-and-communication-technology-ict-in-special-needs-education-sne/ict_sne_en.pdf
- 4 FREEMAN, R. D.; BOESE, R. J.; CARBIN, C. F. *Tvé dítě neslyší?: Průvodce pro všechny, kteří pečují o neslyšící děti*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 1992. 359 s.
- 5 HOUDKOVÁ, Z. *Sluchové postižení u dětí - komplexní péče*. 1. vyd. Praha: Triton, 2005. 117 s. ISBN 80-7254-623-6.
- 6 HRONOVÁ, A.; MOTEJZÍKOVÁ, J. *Raná komunikace mezi matkou a dítětem*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, 2002. 67 s.
- 7 JESENSKÝ, J.. *Základy komprehenzivní speciální pedagogiky*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000. 275 s. ISBN 80-7041-196-1.
- 8 KERR, S. *Dítě se speciálními potřebami*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 165 s. ISBN 80-7178-147-9.
- 9 LUETKE-STAHLMAN, B. *One Mother's Story – Raising Deaf Children: An Educator Becomes A Parent*. 1. vyd. Modern Signs Press. 1996. ISBN 0-916708-27-6.
- 10 POTMĚŠIL, M. a kol. *Psychosociální aspekty sluchového postižení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 197 s. ISBN 978-80-210-5184-3.
- 11 OPATŘILOVÁ, D. a kol. *Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu = Special educational support to children and youth with special educational needs outside school*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 258 s. ISBN 978-80-210-5693-0.
- 12 SOVÁK, M. *Nárys speciální pedagogiky*. 4. upr. vyd. Praha, 1980.

- 13 STRNADOVÁ, V. *Jaké je to neslyšet*. 1. vyd. Praha: Česká unie neslyšících, 1995. 165 s.
- 14 THEIMEROVÁ, K. Dítě se zrakovým postižením a jeho rodina v raném věku, možnosti stimulace. In *Rizika ve vývoji dětí v raném věku*. Ostrava, 4. 11. 2009.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam zkratk

Příloha č. 2: Seznam tabulek

Příloha č. 3: Seznam obrázků

Příloha č. 4: Seznam grafů

Příloha č. 5: Mapa České republiky s grafickým vyjádřením provádění screeningu sluchu u dětí na neonatálních jednotkách.

Příloha č. 6: Přehled vývoje dovedností zdravého dítěte.

Příloha č. 7: Sociální vývoj zdravého dítěte.

Příloha č. 8: Mapa působnosti Středisek rané péče Tamtam Praha a Olomouc

Příloha č. 9: Seznam zdrojů k elektronickým slovníkům českého znakového jazyka na CD-ROM

Příloha č. 10: Seznam internetových stránek, které se věnují problematice tabletů, iPadů a jejich využívání v praxi.

Příloha č. 11: Interview provedená s respondenty výzkumu

Příloha č. 1: Seznam zkratk

APRP	Asociace pracovníků v rané péči
SRP	Středisko rané péče
FRPSP	Federace rodičů a přátel sluchově postižených, o. s.
VPA	Vizuálně posílená audiometrie
IP	Individuální plánu
ICT	Informační a komunikační technologie
VRA	Visual Reinforcement Audiometry
AAK	Alternativní a augmentativní komunikace

Příloha č. 2: Seznam tabulek

Tab. 1: Klíčové okamžiky v péči o dítě se závažnou poruchou sluchu.....	11
Tab. 2: Přehled důležitých milníků ve sluchovém a řečovém vývoji dítěte a výpis reakcí vedoucích k podezření na sluchové postižení dítěte.....	16
Tab. 3: Záznamový arch k otázkám 2, 3, 4 rozhovoru.	77
Tab. 4: Zdroj dat ke Grafu 1	78
Tab. 5: Zdroj dat ke Grafu 2	80
Tab. 6: Tabulka s vyhodnocením k otázce č.2	81
Tab. 7: Tabulka s vyhodnocením k otázce č. 3	82
Tab. 8: Tabulka s vyhodnocením k otázce č. 4	83
Tab. 9: Zdroj dat ke Grafu 3	85
Tab. 10: Zdroj dat ke Grafu 4.....	87
Tab. 11: Zdroj dat ke Grafu 5	88
Tab. 12: Zdroj dat ke Grafu 6.....	89
Tab. 13: Zdroj dat ke Grafu 7	90
Tab. 14: Zdroj dat ke Grafu 8.....	91
Tab. 15: Zdroj dat ke Grafu 9.....	93
Tab. 16: Přehled vývoje dovedností zdravého dítěte.....	114
Tab. 17: Sociální vývoj zdravého dítěte	116

Příloha č. 3: Seznam obrázků

Obr. 1: DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	32
Obr. 2: SpeechViewer - regulace výdechového proudu	36
Obr. 3: Logomalovánky	36
Obr. 4: Brepta - přiřazení obrázku ke zvukovým podnětům	37
Obr. 5: Brepta - domino	38
Obr. 6: Alíkovy úkoly - dvojice obrázků	39
Obr. 7: Altíkovy úkoly - velký detail	40
Obr. 8: Altíkův slovník	41
Obr. 9: Když chybí slova	41
Obr. 10: Globální slabikář	42
Obr. 11: SymWriter – ukázka v anglickém jazyce	43
Obr. 12: Boardmaker v.6	43
Obr. 13: ACKeyboard	44
Obr. 14: Grid 2	44
Obr. 15: Grid Player - pro iPad, iPhone	45
Obr. 16: Baby signs	47
Obr. 17: CD zvířátka v českém znakovém jazyce - hlavní menu	47
Obr. 18: Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	48
Obr. 19: Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	49
Obr. 20: Fono 1 – zvuky běžného života	51
Obr. 21: Pasivní sledování - jednoduché hry (Rybičky)	53
Obr. 22: Honička	53
Obr. 23: Méd'a - barvy a tvary – skládání dle předlohy	54
Obr. 24: Méd'a a obrázky - Přiřazování I	55
Obr. 25: Méd'a počítá	56
Obr. 26: Méd'a 99	57
Obr. 27: 22 her - Postřehové hry	58
Obr. 28: 22her – Pexeso	59
Obr. 29: Mentio Hlas	60
Obr. 30: Mentio MM	61
Obr. 31: Mentio Skládačky	62
Obr. 32: Chytré dítě - Pro nejmenší	63

Obr. 33: aplikace Smurks	67
Obr. 34: aplikace Animal Sounds.....	68
Obr. 35: aplikace Talking Friends	68
Obr. 36: aplikace Flashcards	69
Obr. 37: aplikace Kurz českého znakového jazyka - ukázka	69

Příloha č. 4: Seznam grafů

Graf 1: Zastoupení zúčastněných respondentů	78
Graf 2: Možnosti využití technologií	80
Graf 3: Nejvhodnější moderní informační technologie	85
Graf 4: Četnost využívání moderních informačních technologií	87
Graf 5: Spokojenost s četností využívání moderních informačních technologií.....	88
Graf 6: Omezení ve využívání moderních informačních technologií	89
Graf 7: Jste dostatečně informováni o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií?	90
Graf 8: Kde získáváte informace o moderních informačních technologiích?.....	91
Graf 9: Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině?	93

Příloha č. 6: Přehled vývoje dovedností zdravého dítěte

Tab. 16: Přehled vývoje dovedností zdravého dítěte

Přehled vývoje dovedností zdravého dítěte	
1. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> „V leže na bříšku jen na krátkou chvíli zvedne hlavičku, reaguje jen na silnější zrakové a zvukové podněty pohybem celého těla.
2. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> V lehu na zádech začíná zvedat nožičky, při přitážení do sedu hlava ještě padá dozadu, v poloze na bříšku zvedá hlavičku nad podložku a chvíli ji udrží zvednutou, začíná sledovat pohyb předmětu či pohybující se osobu, krátce se usmívá na matku, vydává slabé hrdelní zvuky.
3. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Pase koničky - v lehu na bříšku udrží hlavičku, opírá se o předloktí, při přitahování do sedu již krátce udrží hlavičku (padá jen mírně dozadu), sleduje dobře pohybující se hračku, živě na ni reaguje pohybem a broukáním, snaží se uchopit pohybující se předmět, prohlíží si ručky.
4. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Hračku krátce uchopí, nahlas se směje, otáčí se za zvukem, v poloze na bříšku dobře drží hlavičku a opírá se o předloktí, při přitážení do sedu hlavička již nepadá dozadu.
5. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> V lehu na bříšku se opírá o dlaně, z lehu na zádech se začíná převalovat na bok a na bříško, uchopíme-li dítě za ručky, začíná se přitahovat, sahá po hračce a uchopí ji, hračku si prohlíží, sleduje osoby kolem sebe, dokáže rozeznat laskavý a přísný tón řeči.
6. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> V lehu na bříšku zvedá ručky a nožky do výše, dokáže se převalit z bříška na záda, za podané prsty se přitáhne do sedu, podržíme-li dítě v podpaždí, zapře nožky pevně o podložku, žvatlá slabiky - ba, va, ma, pa, ta, dokáže dobře přijímat stravu lžičkou.
7. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Posadí se samo, udrží se pevně ve stoje s oporou na krátkou chvíli, na konci 7. měsíce pase koně v poloze na kolenou, opřeno o dlaně, překládá hračky z ručky do ručky, předměty dává do úst, dokáže rozeznat cizí osoby, vyslovuje slabiky, je schopno pít z hrníčku, je schopno samostatně jíst např. sušenku, žvýká pevná sousta.
8. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Leze, posadí se samo a sedí bez držení, staví se, může-li se něčeho přidržet, stojí samo, začíná obcházet bokem postýlku či nábytek s přidržením, některým slovům rozumí - začíná hledat pojmenované předměty, začíná napodobovat.
9.-10. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Sedí jistě, otáčí se a uklání v sedu, aniž upadne, samo se postaví - může-li se přidržet, chodí za ručičku, umí paci-paci a pá-pá, jistě pije z hrnečku.
11.-12. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Stojí chvíli bez držení a začíná dělat samostatné kroky, rozumí některým pokynům (vstaň, otevři pusku, kde je auto), řekne smysluplné slovo.
13.-15. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> Stojí samo delší dobu, postaví se samo bez přidržení, dovede dobře chodit, postaví na sebe dvě kostky, rozumí zákazu „nesmíš“, zná asi pět slov, dokáže napodobit některá zvířátka, pije samo z hrnečku.

16.-18. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> • Zvedne předmět ze země a neupadne, • vyleze na malou židli, • dovede těžkopádně utíkat, • navlékne na tyčinku kouli, • jí rádo samo lžičkou - ale rozlévá.
19.-21. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> • Chodí po schodech s přidržením, • dobře běhá, • vysloví jednoduchou větu • napodobuje slovně některé činnosti (autíčko tú-tú), • dovede si navléknout botičku.
22.-24. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> • Po schodech chodí bez držení, • dokáže chodit po špičkách, • tužku uchopí do prstů a ne do pěsti, • hraje si mezi dětmi - ale ne s nimi, • začíná skloňovat a časovat, • žádá si na nočník, během dne vydrží bez plen.
25.-30. měsíc	<ul style="list-style-type: none"> • Chodí po schodech bez držení a střídá nohy, • rozepíná a zapíná knoflíky, • jí samo lžičkou a nepolije se, • na obrázku pojmenuje věci, • umí krátkou říkanku.
3. rok	<ul style="list-style-type: none"> • Stojí chvíli na jedné noze, • přeskočí natažený provázek asi 5 cm nad zemí, • opakuje krátkou povídku, • zašněruje si boty, • dokáže zazpívat jednoduchou písničku, řekne delší říkanku, • dokáže rozeznat základní barvy.
4. rok	<ul style="list-style-type: none"> • Stojí na jedné noze, • skáče do dálky s rozběhem, • udělá kotrmelec, • nakreslí kruh, nakreslí lidskou postavu bez trupu (hlavonožec), • hodně se ptá, vypráví delší povídku - často směřuje skutečnost s výmyslem, • obléká a svléká se s dopomocí, • velmi touží po pochvale, samo se hodně chlubí, • rádo kreslí a kresbu pojmenuje, • zachovávaní čistoty již není problém, samo se umyje.
5. rok	<ul style="list-style-type: none"> • Samo se umyje a učeše, • pomáhá v domácnosti (při umývání nádobí), • řekne jak se jmenuje a kde bydlí, kolik má roků, • pamatuje si melodii, • neplete si pojmy včera a zítra, • nakreslí reálnou postavu, • dětská artikulace mizí, řeč se již podobá řeči dospělých, výslovnost může být ještě s drobnými odchylkami, • při společných hrách se pravidlům podřídí, • rozezná pravou a levou ruku.
6. rok	<ul style="list-style-type: none"> • Dokáže si zavázat tkaničku, navléká korálky na nit, • rozezná dopoledne a odpoledne, • ví, kde se co nakupuje, • dokončí úkol vyžadující větší trpělivost a vytrvalost, • řeč by měla být bez chybné výslovnosti.“

(Ludvíkovská, 2013)

Příloha č. 7: Sociální vývoj zdravého dítěte

Tab. 17: Sociální vývoj zdravého dítěte

Sociální vývoj zdravého dítěte	
novorozenec	<ul style="list-style-type: none">• „Projevuje libost a nelibost,• naváže zrakový kontakt,• používá mimiku,• úsměv je vědomý,• začleňuje se do rituálů a denního režimu,• je závislý na rodičích,• má potřebu být v blízkosti matky.
2. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• Docílí fixovaný zrakový kontakt,• první vědomý úsměv,• spolupracuje při denním režimu a rituálech,• komunikuje pomocí vydávání zvuků,• začíná houkat a broukat.
3. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• Poznává rodinné příslušníky,• úsměvem nás motivuje k zájmu o sebe,• pozitivně reaguje na škádlivé hry.
4. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• Rozdílně reaguje na známé a neznámé tváře,• projevuje radost, když je chceme vzít do náruče,• reaguje při hře na schovávanou.
5. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• leze• Dynamicky a hravě komunikuje,• reaguje na tón hlasu,• dokáže se hlasitě a od srdce smát.
7. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• Rozlišuje blízké a cizí osoby.
8. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• Prožívá osmiměsíční úzkost – odmítá cizí náruč, mnohdy i pohled na cizího člověka.
10. měsíc	<ul style="list-style-type: none">• Imituje gesta,• Dorozumívá se znakovou řečí.“

(Kiedroňová, 2010, s. 4)

Příloha č. 8: Mapa působnosti Středisek rané péče Tamtam Praha a Olomouc

Mapa působnosti střediska

(Zdroj: Středisko rané péče Tamtam Olomouc, 2009)

Příloha č. 9: Seznam zdrojů k elektronickým slovníkům českého znakového jazyka na CD-ROM

- 1 BUBERLE, V.; GŮRA, T.; PTÁČEK, V. *Český slovník znakového jazyka* [CD-ROM]. Praha: UNIE, 1999.
- 2 KULICHOVÁ, R.; HOFER, M. *Česko-rakouský znakový výkladový slovník pro oblast zdravotnictví = österreichisch-tschechisch Gebärdensprachen Glosar* [CD-ROM]. Brno: Unie neslyšících, 2007.
- 3 *Kurz české znakové řeči (1.2.3.4. lekce)* [CD-ROM]. Brno: Unie neslyšících, 2002.
- 4 *Kurz české znakové řeči (5.6.7. lekce)* [CD-ROM]. Brno: Unie neslyšících, 2003.
- 5 *Kurz české znakové řeči (8.9.10. lekce)* [CD-ROM]. Brno: Unie neslyšících, 2004.
- 6 *Kurz české znakové řeči (11.12.13. lekce)* [CD-ROM]. Brno: Unie neslyšících.
- 7 LANGER, J. a kol. *Slovník vybraných pojmů znakového jazyka pro oblast biologie člověka a zdravotní věda* [CD-ROM]. Praha: Fortuna, 2008. ISBN 978-80-7373-041-3.
- 8 LANGER, J.. *Slovník vybraných pojmů znakového jazyka pro oblast dopravní výchovy* [CD-ROM]. Praha: Fortuna, 2009. ISBN 978-80-7373-075-8.
- 9 LANGER, J. a kol. *Slovník vybraných pojmů znakového jazyka pro oblast gastronomie a příprava pokrmů* [CD-ROM]. Praha: Fortuna, 2008. ISBN 978-80-7373-040-6.
- 10 LANGER, J. a kol. *Slovník pojmů znakového jazyka pro oblast tělesné výchovy a sportu* [CD-ROM]. Praha: Fortuna, 2006.
- 11 LANGER, J. a kol. *Slovník pojmů znakového jazyka pro oblast vlastivědy* [CD-ROM]. Praha: Fortuna, 2007. ISBN 978-80-7373-019-2.
- 12 LANGER, Jiří, PTÁČEK, Václav, DVOŘÁK, Karel. *Znaková zásoba českého znakového jazyka: k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením za znakový jazyk. 1-4* [CD-ROM]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005.
- 13 LINNINGEROVÁ, O. a kol. *Znakový výkladový slovník elektrotechnických pojmů* [CD-ROM] Free Art Records, 2007.
- 14 PTÁČEK, V. *Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk: výukový CD-ROM. 1. díl - 4. díl [elektronický zdroj]*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004.
- 15 SOURALOVÁ, E.; ŠEBESTA, F.; PTÁČEK, V. *Výuka znakového jazyka* [CD-ROM]. Praha: TECNO ZEINU, 2001-2003.
- 16 ŠEBESTA, F. *Slovník znakové řeči, 1. díl* [CD-ROM]. Praha: Essa, 1998.

Příloha č. 10: Seznam internetových stránek, které se věnují problematice tabletů, iPadů a jejich využívání v praxi.

- 1 <http://www.i-sen.cz>
- 2 <http://skolstvi.24u.cz/>
- 3 <http://ipadschool.webnode.cz/>
- 4 <http://ipadveskole.cz/>
- 5 <http://ipadeducators.ning.com/>
- 6 http://www.ipadineducation.co.uk/iPad_in_Education/iPads_in_Schools.html
- 7 http://www.ipadineducation.co.uk/iPad_in_Education/Special_Ed._%26_iPad.html
- 8 <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/16125/TABLET-U-ZAPISU.html>
- 9 <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/17215/IPAD-JAKO-ISEN-SPECIALNIHO-PEDAGOGA.html>
- 10 <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/11297/NASTUP-TABLETU-JE-DEFINITIVNIM-VITEZSTVIM-11.html>
- 11 <http://www.ceskaskola.cz/2012/01/martin-lana-zapis-s-asistenci-tabletu.html>
- 12 <http://www.schrockguide.net/ipads-in-the-classroom.html>
- 13 <http://www.i-sen.cz/2013/03/ipad-pro-sluchove-postizeni.html>

ROZHOVOR č. 1

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Určitě ano. V přímé práci s dětmi používám tyto technologie jako doplněk činnosti nebo motivaci k některým aktivitám. U dětí s kombinovaným postižením mohou významně dopomoci k funkční komunikaci s okolím či dopomáhá k rozvoji komunikačních dovedností.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer	X		
Logomalovánky			
Brepta	X	X	X
Altík	X	X	X
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X		
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce			
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce			
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X	X	X
Fono	X	X	X
Pasivní sledování			
Honička a Chyt' mě!			
Méďa			
Méďa – barvy a tvary			
Méďa a obrázky			
Méďa počítá			

Méd'a čte			
Méd'a 99			
Psaní			
22 her			
Kon-Zen			
Mentio	X	X	X
Chytré dítě			
Těšíme se do školy			
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Nedokážu vybrat tu nejvhodnější. Záleží na možnostech dítěte, jeho věku a jiných. Užití moderních informačních technologií při práci vybírám velmi individuálně.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Žádnou konkrétní. Avšak zastávám názor, že nic není nevhodné, pokud se to dobře používá.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Řekla bych tak z jedné třetiny práce s dítětem.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Určitě by situace mohla být lepší. Jako omezení vidím finanční možnosti organizace a někdy i kompetence pracovníku tyto technologie využívat.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Spíše ano. Informace získávám většinou na internetu.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Myslím, že přímo pro tuto věkovou kategorii je dostačující. Rezervy vidím v možnostech zprostředkování kurzu znakového jazyka prostřednictvím aplikací nebo DVD pro rodiny.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Dle věku, schopností konkrétního dítěte, možností rodiny.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano, doporučila.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Vidím v tom výhody, ale pouze za podmínek, kdy jsou dětem jasně stanovené hranice využití těchto technologií, která se dodržují a dítě se je učí respektovat.

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Ve většině případů jde o pozitivní přijetí. Rodiče mohou na vlastní oči vidět, jak se tyto technologie mohou využít. Sledují, jak reaguje jejich dítě. Vidí jeho radost, motivaci a splnění i náročného úkolu.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Řekla bych, že většinou ne.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Většinou je problémem finanční náročnost zakoupení programů a technologií, které nejsou zrovna levné.

ROZHOVOR č. 2

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Myslím, že to není úplně to nejdůležitější. Spíš bych to viděla jako doplňkovou hlavně motivační složku. U starších dětí jsou moderní informační technologie určitě mnohem více motivační a dalo by se je využít ke každodenní práci, reedukaci, rehabilitaci,...

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer	X		
Logomalovánky			
Brepta	X		
Altík	X		
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X	X	X
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	X	X	X
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X	X	X
Fono	X	X	X
Pasivní sledování			
Honička a Chyť mě!			
Méďa	X		
Méďa – barvy a tvary			
Méďa a obrázky			
Méďa počítá			
Méďa čte			
Méďa 99			
Psaní			
22 her			
Kon-Zen			

Mentio	X	X	X
Chytré dítě			
Těšíme se do školy	X		
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Líbí se mi Mentio program, pro starší děti není špatný ani Fono, skvělé pro zjištění reakcí na zvuky je VPA, poslední dobou je velký hlad po iPadech a jeho aplikacích.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Těžko říct, sama jich dost neznám. Moc se mi neosvědčily složitější znakované pohádky, jsou pro děti raného věku opravdu dost náročné.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Průběžně se snažím hlavně rodiče zásobovat CD, DVD se znaky, pohádkami, zvířátky – pokud tedy rodina znakuje, pak asi nejčastěji pracuji s Mentio programem.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Určitě bych uvítala , kdybychom mohly v rodinách alespoň demonstrovat iPad a aplikace na něm, i když se domnívám, že „gró“ leží na rodičích.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Asi nejsem až tak dost informována – není to „úplně můj šálek kávy“, jinak informace získávám na školení, v práci od kolegyň, na internetu.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Asi vždy je možné nabídku doplňovat. Teď asi všichni v práci cítíme, že nám chybí iPad a aplikace do něj. Některé rodiny jsou před námi.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

K jak starému dítěti jedu, co chtějí řešit dle individuálního plánu, na co chci rodiče upozornit, v čem chci rodinu podpořit, co rodina momentálně řeší.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Určitě, v podstatě je k tomu i vybízím.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Výhody: -motivace dítěte, zaujetí pro další práci, poutavost, nenáročnost ostatních pomůcek,...Nevýhody: může se to zvrhnout k „vysedávání u televize, PC,...“, není to pro každé dítě

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Většinou se setkávám s aktivním a nadšeným postojem, někteří si chtějí „materiál“ pořídit také

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Jak kteří, někteří docela ano a jsou napřed před námi – teď hlavně s aplikacemi do iPadu.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Někteří ano. Někdy využívají možnosti obrátit se na nadace.

ROZHOVOR č. 3

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Využívání moderních IT v rané péči považuji za zajímavé a užitečné.

Proč? Lze jimi obohatit a zpestřit práci s dítětem a přitáhnout jeho zájem.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer	X		
Logomalovánky			
Brepta			
Altík			
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X	X	
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	X		
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	X	X	
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X		
Fono	X	X	X
Pasivní sledování			
Honička a Chyť mě!			
Méďa			
Méďa – barvy a tvary			
Méďa a obrázky			
Méďa počítá			
Méďa čte			
Méďa 99			
Psaní			
22 her			
Kon-Zen			
Mentio	X	X	X
Chytré dítě			
Těšíme se do školy			
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Za vhodné technologie považuji počítač, CD i DVD se speciálními programy a iPad/Tablet a k nim určené aplikace, vždy lze najít to, co je pro dané dítě vhodné.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Asi Smartphone.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Zatím jen zřídka, na pozici poradce působím teprve krátce a v možnostech se zatím spíše zorientovávám.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Výhledově bych chtěla IT využívat ve své práci častěji. Nyní využívám nejvíce CD a DVD. O počítač se speciálním programem se dělíme všechny poradkyně, takže není vždy k dispozici. iPady zatím na pracovišti nemáme.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Ano, nové obecné informace o moderních IT získávám z internetu anebo ze zkušeností známých. Info o možnostech využití IT v rané péči získávám na pracovišti.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Asi ano, o trh s IT se moc nezajímám.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Vybírám podle vhodnosti, věku a individuality dítěte.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano, pokud by práce s IT dítě zaujala a rodina byla ochotná do IT investovat, tak proč ne.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Výhody: poutavé, obsáhlé možnosti aktivity obměňovat (různé aplikace)

Nevýhody: pořizovací cena + zpoplatnění aplikací

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Převážně otevřené, zajímají se o možnosti využívání moderních IT.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Bohužel zatím nemám zkušenost.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Nemohu odpovědět, nemám zkušenost.

ROZHOVOR č. 4

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Ne příliš. Protože pokud mluvíme o přímé práci s dítětem, které má vadu sluchu, potřebujeme naučit dítě hlavně a především komunikovat – a komunikace je sociální proces mezi dospělým a dítětem. Svým způsobem mohou být někdy přímo škodlivé, protože děti jsou těmito technickými věcmi fascinovány a snáze k nim „utečou“, komunikace s nimi je mnohem jednodušší, než komunikace s lidmi – a dítě pak nemá motivaci komunikovat s reálnými lidmi.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici.

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer	X	X	
Logomalovánky			
Brepta	X	X	
Altík	X	X	
Altíkovy úkoly	X	X	
Altíkův slovník	X	X	
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter	X		
Boardmaker v.6	X		
ACKeypboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X		
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	X	X	
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X	X	X
Fono	X	X	X
Pasivní sledování			
Honička a Chyť mě!			
Méďa	X	X	
Méďa – barvy a tvary	X	X	
Méďa a obrázky	X	X	
Méďa počítá	X	X	

Méd'a čte	X	X	
Méd'a 99	X	X	
Psaní	X		
22 her	X		
Kon-Zen			
Mentio	X	X	X
Chytré dítě	X		
Těšíme se do školy	X		
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

VPA – ale to není tak úplně na přímou práci s dítětem v rané péči. CD slovníky znakového jazyka pro rodiče, Mentio hlas, pro děti, které potřebujeme povzbudit k použití hlasu. Občas rodičům půjčuji DVD Raná komunikace. Ani jedno není ale určeno pro přímou práci s dítětem.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Úkoly, které dítě může dělat i v kontaktu s dospělým, pak je počítač jen nedokonalá náhrada. Počítačové programy typu „Zvuky běžného života“ – je nesmysl chtít po malém dítěti se sluchadly nebo kochleárním implantátem, aby rozumělo zvukům, které jsou naprosto vzdáleny od zvuků, jaké slyší reálně. Je to, jak kdybychom dítě se sluchadly učili „jen tak“ některá slova čínsky. .

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Tady je zase problém, zda se ptáš na přímou práci. Pro ni minimálně, tak 1x za rok a ne u každého dítěte. Rodičům některá DVD a CD půjčuji ráda a VPA samozřejmě používáme u každého nového klienta, někdy i opakovaně.

8 Příjde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Naprosto dostatečná, spíš nadměrně používaná.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Vcelku asi ano, vzájemné informace od kolegyň, spoustu se dozvím od rodičů. Nejdou si po tom systematicky, protože mě to moc nezajímá.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Naprosto nic. Jsou přetechnizované.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Intuice a zkušenost.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Pro rodiče doporučuji, pro děti výjimečně – třeba Mentio, nebo u kombinovaných dětí pasivní sledování.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Tady bych odpověděla asi stejně jako v té otázce č.1. Výhody pro rodiče – znakovka, vidět jiné malé sluchově postižené děti a to je na DVD raná komunikace.

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Jak kteří, ale většinou jsou rozumní a moc to nepřehánějí.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Určitě mnohem více, než já – ale zase jen někteří.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Pokud se jim něco líbí, tak ano. Já jim to v rodině stejně většinou nenechám.

ROZHOVOR č. 5

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Dotazovaný respondent neodpověděl na danou otázku.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

Dotazovaný respondent neodpověděl na danou otázku.

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině		X	
Speciální software pro metodu VPA		X	X
Speech Viewer		X	
Logomalovánky		X	
Brepta		X	
Altík			
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs			
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce		X	
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce			
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce			
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM		X	
Fono		X	
Pasivní sledování		X	
Honička a Chyť mě!			
Méďa		X	
Méďa – barvy a tvary		X	
Méďa a obrázky		X	
Méďa počítá		X	
Méďa čte		X	
Méďa 99		X	
Psaní		X	
22 her		X	
Kon-Zen			
Mentio		X	
Chytré dítě		X	
Těšíme se do školy		X	
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace			

Dříve jsme různé programy (Fono, Speech Viewer, Mentio) využívali víc. Teď mnohé nejdou spouštět, např. od firmy Petit. Některá uvedená CD jsou spíše na doporučení nebo práci pro rodiče než pro přímou práci s dítětem. Totéž platí o VPA, což je ale vyšetřovací metoda.

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Vše, s čím se dítě bude setkávat. Tedy jak počítače, tak iPady a chytré telefony, záleží na tom, jak se využijí.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

To nevím, asi všechny výše uvedené, pokud se stanou hlavním programem ve dni dítěte místo využití běžné hry a komunikace mezi dítětem a jeho rodiči.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

VPA při vstupních nebo ambulantních konzultacích cca 10 x měsíčně.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Někdy je jich spíše moc, je to jednoduchý druh zábavy, nevyužívá-li se s nějakým cílem, pak je velmi dobrým pomocníkem. Omezení je v případě našeho pracoviště v pořizovacích cenách.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

V zásadě ano. Z běžně dostupných prostředků nebo od těch, kteří je využívají.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Ano, např. v aplikacích iPadu je možné najít různé vhodné programy. Chybí spíše DVD s ukázkami komunikace nebo ZJ rodičů s dítětem. Ty ale nejsou k využití pro děti, ale pro ty, kteří jsou s nimi v kontaktu.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Doporučení, co se osvědčilo jinde. Co rozvíjí komunikaci, případně hlasový projev dítěte.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano, pokud je cíleně zaměřené na nácvik dovedností.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Hodně možností v jednom místě – nápady, inspirace.

Jejich nadbytečné využívání, které vede k návyku na ně, zmenšení času, který rodiče dítěti věnují přímo.

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Různý. Většinou ale kladný.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Jak kteří, spíše ano, zejména pokud jde o iPady.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

No to je stejné jako v té otázce předtím, jak kteří, ale hlavně přemýšlejí o iPadech.

ROZHOVOR č. 6

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Ano, je to součást současného způsobu života a prolíná se do všech pracovních oborů, moderní technologie prolínají životem rodiny, jejich použití je v dnešní době přirozené.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici.

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer	X	X	X
Logomalovánky			
Brepta	X	X	
Altík	X	X	
Altíkovy úkoly	X	X	
Altíkův slovník	X	X	
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter	X	X	
Boardmaker v.6	X	X	
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X	X	
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	X	X	
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	X	X	
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X	X	
Fono	X	X	
Pasivní sledování	X	X	
Honička a Chyt' mě!	X		
Méďa	X	X	
Méďa – barvy a tvary	X	X	
Méďa a obrázky	X	X	
Méďa počítá	X	X	
Méďa čte	X	X	
Méďa 99	X	X	
Psaní	X		
22 her	X		
Kon-Zen	X		
Mentio	X	X	X
Chytré dítě	X	X	

Těšíme se do školy	X	X	
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		X

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Všechny, které pomáhají k rozvoji komunikace. Já používám iPad a Mentio.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Všechny, které neslouží k rozvoji komunikace dítěte.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Často.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Ano, dostatečná.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Informace si vyhledávám sama.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

To nevím.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Motivace dětí k rozvoji komunikace, srozumitelnost, výtvarné provedení.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ne, za každou cenu. Nutné je s dítětem pracovat a komunikovat, ne jej odkládat k médiu.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Dotazovaný respondent neodpověděl na danou otázku.

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Většinou kladný.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Ano.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano.

ROZHOVOR č. 7

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Dotazovaný respondent neodpověděl na danou otázku.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer			
Logomalovánky			
Brepta			
Altík			
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X	X	
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce	X	X	X
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X	X	X
Fono	X	X	X
Pasivní sledování			
Honička a Chyť mě!			
Méďa			
Méďa – barvy a tvary			
Méďa a obrázky			
Méďa počítá			
Méďa čte			
Méďa 99			
Psaní			
22 her			
Kon-Zen			
Mentio	X	X	X
Chytré dítě	X	X	X
Těšíme se do školy			
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Momentálně je velmi populární iPad, ale momentálně ho ještě nemáme k dispozici. Pro děti je počítač velmi zajímavý a je vlastně ve finále jedno, jestli jde o iPad nebo počítač.

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Myslím si, že pokud víte, jak danou věc použít, problém v tom není. Jen je důležité, aby daný program, aplikace byla opravdu vzdělávací a neměla jen herní charakter. Dále je také důležité dávat pozor na to, aby dítě nepřestalo mít zájem o klasické hračky a moderní technologie mělo k dispozici ve správnou dobu a na správnou dobu.

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Většinou tak jedenkrát za 3 měsíce.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Myslím si, že více budeme využívat technologií, až budeme mít k dispozici iPady. Ale momentálně si myslím, že nevyužíváme technologie dostatečně. Myslím si, že nás omezuje technika, kterou máme k dispozici a finanční prostředky.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Myslím si, že informací není vždycky dost, takže určitě mi něco chybí. Informace získávám na internetu, od kolegyň, od známých.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Myslím si, že momentálně je aplikací hodně, ale určitě bych se nebránila dalším. Chybí mi program Mentio v trošku novém kabátě –atraktivnější vzhled pro děti.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Dle toho na co je využiji, jak pracují, jak mi sedí.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano, pokud bude rodina umět s danou věcí pracovat. Myslím si, že to pro dítě může být dobrá motivace.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Nevýhoda je to, že si pak děti neumí hrát spolu, nebo s klasickými hračkami. U některých dětí je to náhražka zábavy ve volném čase.

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Většina rodičů shání informace o počítačových programech a většinou je i hojně využívají. I tablety jsou teď velkým hitem. Myslím si, že pro většinu je vnímání technologií pozitivní. Nesetkala jsem se zatím s negativním postojem.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Ano, zajímají se. Aplikace hledají na internetu. Na portálech, kde rodiče sdílejí své zkušenosti, některé aplikace a informace jim předáváme i my.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano. Většinou se snažíme nákup řešit i dofinancováním z nadací.

ROZHOVOR č. 8

1 Považujete využívání moderních informačních technologií v rané péči za důležité?

Proč?

Ano. Musíme jít s dobou. A při mé práci to vnímám jako zpestření.

2 Které moderní informační technologie pro děti raného věku znáte/někdy jste o nich slyšeli? (Není nutná přímá zkušenost s daným programem, jde o skenování informovanosti a přehledu.)

3 Které moderní informační technologie máte na pracovišti k dispozici?

4 Které moderní informační technologie při vaší práci s dětmi využíváte?

Název	Znáte	K dispozici	Využíváte
DVD Raná komunikace v neslyšící rodině	X	X	X
Speciální software pro metodu VPA	X	X	X
Speech Viewer	X		
Logomalovánky			
Brepta	X	X	
Altík	X	X	
Altíkovy úkoly			
Altíkův slovník			
Když chybí slova			
Globální slabikář 2			
SymWriter			
Boardmaker v.6			
ACKeyboard 2.0			
Grid 2			
Grid Player			
Baby Signs	X	X	
CD Zvířátka v českém znakovém jazyce	X	X	X
CD Pohádky o zvířátkách v českém znakovém jazyce		X	X
CD Malá encyklopedie zvířátek v českém znakovém jazyce		X	X
Slovníky českého znakového jazyka na CD-ROM	X	X	X
Fono	X	X	X
Pasivní sledování	X		
Honička a Chyť mě!			
Méděa	X		
Méděa – barvy a tvary	X		
Méděa a obrázky	X		
Méděa počítá	X		
Méděa čte	X		
Méděa 99	X		
Psaní			
22 her			
Kon-Zen			
Mentio	X	X	X
Chytré dítě	X	X	
Těšíme se do školy			
iPad/ tablet/ SmartPhone a aplikace	X		

5 Které moderní informační technologie považujete za nejvhodnější pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Ty, které uvádím tučně v otázce č. 3 + programy v iPadu..

6 Které moderní informační technologie považujete za nejméně vhodné pro práci s dítětem raného věku se sluchovým postižením?

Myslím si, že otázka nevhodnosti není v moderní technologii, ale v nastavení pravidel. Dítě by mělo vědět, že počítačové programy nenahradí kontakt z očí do očí a komunikaci (neverbální, verbální)

7 Jak často využíváte při své práci s dítětem moderních informačních technologií?

Využívám to nepravidelně. U jednoho dítěte, tak 2 - 3 x za rok.

8 Přijde Vám četnost využívání moderních informačních technologií dostatečná? Pokud ne, co Vás omezuje ve využívání moderních informačních technologií v takové míře, v jaké byste si představoval/a?

Myslím si, že by mohla být častější četnost, na druhou stranu jezdím do rodiny, tak 1x za měsíc. Takže není potřeba každou konzultaci věnovat počítačovým programům. Přála bych si mít v práci větší výběr, např. iPady. Omezují nás finance.

9 Jste dostatečně informován/a o nových trendech v oblasti moderních informačních technologií? Pokud ano, kde a jak získáváte informace?

Myslím si, že bych se mohla více zajímat o nové trendy. Stávající programy byly již ve Středisku nebo jsem je vyhledala (např. FONNO). Nové informace získávám od rodin a kolegyně nebo v rámci vzdělávání.

10 Považujete nabídku moderních informačních technologií pro děti raného věku se sluchovým postižením na trhu za dostatečnou? Pokud ne, co Vám na trhu chybí?

Myslím si, že s příchodem tabletů a iPadů se programy pro děti opět rozšířily. Před tím mi chyběly programy typu Speech Viewer, ale myslím si, že to aplikace z tabletů a iPadů již vynahrazují.

11 Dle jakých kritérií vybíráte moderní informační technologie, které využíváte při své práci?

Dle ceny a finančních možností Střediska a pokud se to týká práce s dítětem, tak podle toho na co se potřebuji u dítěte zaměřit, např. na rozvoj sluchového vnímání, na dýchací cvičení atd.

12 Doporučil/a byste využívání moderních informačních technologií v rodině i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Ano, ale s rozvahou. Záleží také na věku dítěte.

13 Jaké výhody/nevýhody spatřujete při práci s moderními informačními technologiemi?

Výhody: zpestření při práci s dítětem. Žijeme v době, kdy se děti velmi brzy „skamarádí“ s počítačem. Nevýhody: děti se na počítačových programech stávají rychle závislými a zapomínají na komunikaci mezi lidmi, která je podle mého důležitější.

14 Jaké postoje zaujímají rodiče k využívání moderních informačních technologií při práci s dítětem raného věku?

Nejprve jsou překvapeni, že existují programy pro rozvoj sluchového vnímání a komunikace. Nad zakoupení programů uvažují většinou u dítěte okolo 3. roku věku, někdo samozřejmě i dříve nebo později. U dětí s kombinovaným postižením uvažují nad zakoupením iPadu, jako podpory při komunikaci. Velmi si chválí CD se zvířátky ve ZJ, děti pak velmi rychle začnou ukazovat tyto znaky. Myslím si, že by pomohly počítačové programy, které budou více interaktivní.

15 Zajímají se rodiče sami o nabídku moderních informační technologií, která je na trhu? Znají a aktivně vyhledávají programy/aplikace?

Myslím si, že Ti co mají iPad, tak se zajímají a aktivně vyhledávají nové aplikace. Ptají se i poradců. Dříve rodiny měli zájem o koupi Mentio programů a to poté, co je poradce představil rodině.

16 Jsou rodiče ochotni investovat do nákupu moderní informační technologií a využívat je při práci s dítětem i mimo Vaše pravidelné návštěvy?

Většinou se rodiny zajímaly, zda je možné žádat nadace nebo sociální odbor o příspěvek. Teď se více setkávám s tím, že rodiny si koupí iPad a poté jsou více aktivnější ve vyhledávání aplikací. Zatím jsem měla pouze jednu rodinu, která by si část Mentio programů koupila sama, myslím tím bez příspěví nadace.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Alena Majkusová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Moderní informační technologie a jejich využití v rané péči pro děti se sluchovým postižením
Název v angličtině:	Modern Information Technologies and Their Application in the Early Intervention for Children with Hearing Impairment
Anotace práce:	Cílem této diplomové práce je zmapovat využívání moderních informačních technologií v rané péči u dětí se sluchovým postižením. V teoretické části se věnujeme sluchovému postižení, zaměřujeme se především na zvláštnosti raného věku u takto postižených dětí. Dále popisujeme význam rané podpory a intervence a hovoříme o možnostech a využívání moderních informačních technologií u dětí raného věku se sluchovým postižením. V praktické části se pak věnujeme analýze dat získaných při rozhovorech s pracovníky středisek rané péče pro děti se sluchovým postižením.
Klíčová slova:	Moderní informační technologie, sluchové postižení, raný věk, včasná podpora a intervence
Anotace v angličtině:	The main objective of this diploma thesis is to map using of modern information technologie in the early intervention for children with hearing impairment. In the teoretical part we devoted to hearing impairment and we concentrated on strangeness of early age of children with hearing impairment. We wrote about importance of early support and intervention and we talk about the possibilities of using of modern information technologies by children in early age with hearing impairment. The practical part is adressed to analysis of dates we obtained from interviews. The interviews were made with employees of Early Intervention Tamtam Olomouc and Praha.
Klíčová slova v angličtině:	Modern information technologies, hearing impairment, early age, early support and intervention

<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Počet příloh: 11 Příloha č. 1: Seznam zkratk Příloha č. 2: Seznam tabulek Příloha č. 3: Seznam obrázků Příloha č. 4: Seznam grafů Příloha č. 5: Mapa České republiky s grafickým vyjádřením provádění screeningu sluchu u dětí na neonatálních jednotkách. Příloha č. 6: Přehled vývoje dovedností zdravého dítěte. Příloha č. 7: Sociální vývoj zdravého dítěte. Příloha č. 8: Mapa působnosti Středisek rané péče Tamtam Praha a Olomouc Příloha č. 9: Seznam zdrojů k elektronickým slovníkům českého znakového jazyka na CD-ROM Příloha č. 10: Seznam internetových stránek, které se věnují problematice tabletů, iPadů a jejich využívání v praxi. Příloha č. 11: Interview provedená s respondenty výzkumu</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>107 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>